

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

Ιούλιος 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ.....	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	7
1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ.....	21
1.1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΥΦΕΣΗ.....	21
1.2 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΕ ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΑΝΟΔΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ.....	24
1.3 Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΕΦΤΕΙ.....	25
1.4 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΥΟΙΩΝΕΣ.....	27
1.5 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΕΤΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ.....	29
1.6 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ -ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ- ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ.....	31
1.7 Η ΠΟΛΙΤΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ «ΣΤΕΓΝΩΝΕΙ» ΤΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	32
1.8 Ο ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ.....	35
1.9 Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ.....	37
1.10 ΟΙ ΛΗΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ.....	39
1.11 ΟΙ ΛΗΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ.....	43
2 ΎΦΕΣΗ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ.....	45
2.1 ΠΟΛΥ ΒΑΘΥΤΕΡΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ Η ΥΦΕΣΗ.....	45
2.2 ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ.....	46
2.3 ΚΥΚΛΙΚΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ.....	48
3 Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	50
3.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΟΥ 2015.....	50
3.1.1 Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού.....	50
3.1.2 Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2015.....	52
3.2 ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΈΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ.....	55
3.3 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ.....	60
3.4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....	64
4 ΕΙΔΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	65
4.1 ΕΣΠΑ (2007-2013).....	66
4.2 ΕΣΠΑ (2014-2020).....	69
4.3 ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ.....	72

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ-ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ	42
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ - 1Ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΈΣΟΔΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ - 1Ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ - 1Ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ	62
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ, ΠΟΥ ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (2014-2020, ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)	69

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΕΠ (Q _T /Q _{T-1} , ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΟΙ ΑΛΥΣΩΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΓΚΟΥ, ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2010).....	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΕΠ (Q _T /Q _{T-4} , ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΟΙ ΑΛΥΣΩΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΓΚΟΥ, ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2010)	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΕΠ (ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ)	23
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (ΜΗΝΙΑΙΑ , ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)	24
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ).....	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ (ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ 2010)	27
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ & ΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥ (% ΑΕΠ).....	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (ΚΑΥΣΙΜΑ, ΠΛΟΙΑ, ΛΟΙΠΑ ΑΓΑΘΑ, ΔΙΣ.ΕΥΡΩ)	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΖ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	30
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ, ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΕΚ. ΕΥΡΩ).....	31
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ 10ΕΤΟΥΣ ΟΜΟΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ (ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2014-ΙΟΥΝΙΟΣ 2015).....	33
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΣΤΙΣ ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.	33
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕΣΩ ΕΛΑ.....	34
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ (ΕΝΔΤΚ) ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ, ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ, ΕΤΗΣΙΑ ΒΑΣΗ.	35
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16: Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΠΡΟΣ ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2014 ΚΑΙ Η ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ 2007	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17: ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΟΣΑ (2013)	38
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18: ΠΟΣΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ	38
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΝΕΩΝ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ 2014, 2015 (ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΣΕ ΔΙΣ. €).....	39
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ 2014, 2015 (ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	40
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21: ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	43
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22: ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ (ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	44
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΥΘΜΟ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ.....	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24 ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2004-2014....	46
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25 Η ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΤΟΥ ΔΝΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ. 47	
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26 ΚΥΚΛΙΚΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, 2009- 2014 (% ΔΥΝΗΤΙΚΟΥ ΑΕΠ)	48
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27: ΑΠΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	65
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ.....	66

Στόχοι και Επιστημονική Επιτροπή του Γραφείου

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (Γ.Π.Κ.) ιδρύθηκε σύμφωνα με το άρθρο 36^Α (όπως ισχύει) του Κανονισμού της Βουλής (ΦΕΚ 139/Α'/10.08.2010) και το ν. 3871 (ΦΕΚ 141/Α'/17-8-2010). Αποτελεί ανεξάρτητη οργανική μονάδα της Βουλής και λειτουργεί σύμφωνα με τον Ειδικό Κανονισμό για την Εσωτερική Λειτουργία και οργάνωσή του (ΦΕΚ 309/Β'/12-2-2014).

Έργο του Γ.Π.Κ. είναι η παρακολούθηση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού του κράτους, η στήριξη του έργου δύο Επιτροπών της Βουλής (της Ειδικής Διαρκούς Επιτροπής του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της Εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του Κράτους, καθώς και της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων) και η σύνταξη και υποβολή, προς τις ανωτέρω Επιτροπές, τακτικών τριμηνιαίων και ετήσιων εκθέσεων, που αφορούν στην τήρηση των δημοσιονομικών στόχων, οι οποίοι τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής.

Οι αναλύσεις του Γ.Π.Κ. επικεντρώνονται στα κυριότερα ζητήματα της ελληνικής οικονομίας και γίνονται υιοθετώντας τη συγκριτική ανάλυση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάδειξη και συζήτηση προβλημάτων από τη σκοπιά της σύγχρονης ακαδημαϊκής έρευνας.

Συντονιστής του Γ.Π.Κ. είναι ο κ. Παναγιώτης Λιαργκόβας, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ο οποίος είναι επικεφαλής της Επιστημονικής Επιτροπής που απαρτίζεται από τα εξής μέλη:

- Πάνος Καζάκος, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών
- Σπύρος Λαπατσιώρας, Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης
- Ναπολέοντας Μαραβέγιας, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών
- Μιχάλης Ρηγίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση εξετάζει την τήρηση των δημοσιονομικών στόχων της ελληνικής οικονομίας που τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής. Επικεντρώνεται στο δεύτερο τρίμηνο 2015. Η έκθεση συντάχθηκε με βάση το σημερινό πλαίσιο πολιτικής, όπως αυτό διαμορφώνεται από τις συμφωνίες που έχει πραγματοποιήσει η κυβέρνηση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.). Λαμβάνει, επίσης, υπόψη της όλη την τρέχουσα συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την αναθεώρηση της οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα της Ευρωζώνης.

Ο Συντονιστής και τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής αναγνωρίζουν ότι γενικά στην οικονομική πολιτική αντιπαρατίθενται διαφορετικές οικονομικές φιλοσοφίες και πως ό,τι είναι αναγκαίο με οικονομικά κριτήρια δεν είναι απαραίτητα εφικτό με πολιτικά. Επίσης, ό,τι είναι επιθυμητό πολιτικά δεν είναι πάντοτε οικονομικά αποτελεσματικό.

Καταβάλουμε κάθε προσπάθεια να αναδεικνύουμε τα προβλήματα και να εκθέτουμε τις απαντήσεις που δίνονται σε αυτά όχι μόνο στο κυρίως σώμα της έκθεσης, αλλά και σε ειδικό κάθε φορά κεφάλαιο στο τέλος της. Στην παρούσα έκθεση το ειδικό κεφάλαιο-σημείωμα αφορά στην απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων στην παρούσα οικονομική κρίση. Ελπίζουμε ότι με τον τρόπο αυτό θα συνεισφέρουμε καλύτερα στις εργασίες των αρμόδιων Επιτροπών της Βουλής, στην ενημέρωση του Κοινοβουλίου και των πολιτών της χώρας γενικότερα.

Ο Συντονιστής του Γραφείου

Καθηγητής Παναγιώτης Λιαργκόβας

Σύνοψη και Συμπεράσματα

Χρεοκοπία και Grexit δεν είναι αναπόφευκτο να συμβούν

I. Εισαγωγή.

Η κατάσταση της οικονομίας το πρώτο εξάμηνο του 2015 χειροτέρευσε καθώς η χώρα επανήλθε σε υφεσιακή τροχιά. Οι αιτίες είναι πολλές: Η εκλογική διαδικασία πρώτα και, στη συνέχεια, η μη συμφωνία με τους θεσμούς (=τρόικα) επηρέασε τελικά τις επενδυτικές αποφάσεις των επιχειρήσεων και, μετά από μια μικρή αναλαμπή τον Φεβρουάριο, τους καταναλωτές. Παράλληλα ο συνδυασμός της φειδωλής παροχής ρευστότητας από τον ELA (Emergency Liquidity Assistance) και της αυξημένης εκροής καταθέσεων που οδηγούσε σε αποθησαύριση του χρήματος επιδείνωνε ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Γεγονός είναι ότι συνεχίστηκε το κλείσιμο επιχειρήσεων και η ανεργία άρχισε να αυξάνεται πάλι, ενώ οι διάφορες εκκρεμότητες άρχισαν να απειλούν και τον τουρισμό.¹ Εν ολίγοις, η αβεβαιότητα αποτέλεσε τον βασικό προσδιοριστικό παράγοντα για την υφεσιακή τροχιά.

Η αποχώρηση από τις διαπραγματεύσεις, η λήξη του προγράμματος προσαρμογής (τέλος Ιουνίου 2015), η διακοπή της αποπληρωμής δανείων στο ΔΝΤ και η προκήρυξη του δημοψηφίσματος της 5^{ης} Ιουλίου επιδείνωσαν την οικονομική κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, η συνακόλουθη ανασφάλεια που προκλήθηκε, οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη εκροή καταθέσεων, η οποία σε συνδυασμό με τη διακοπή ρευστότητας από τον ELA, είχαν ως αποτέλεσμα την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) αυξάνοντας ακόμη περισσότερο το οικονομικό κόστος στο οποίο προστέθηκε και η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Προς στιγμή, η χώρα φάνηκε να βαδίζει προς μια χαοτική χρεοκοπία. Όπως δήλωσε ο πρωθυπουργός στη Βουλή (15.7.2015)² η χώρα βρέθηκε, αντιμέτωπη με το δίλημμα ή να αποδεχθεί μια νέα συμφωνία με τους εταίρους, όπως και έγινε τελικά στις 12 Ιουλίου,³ ή να χρεοκοπήσει και να βρεθεί εκτός Ευρωζώνης αποκομμένη από τους μηχανισμούς αλληλεγγύης της ΕΕ.

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (ΓΠΚΒ) είχε εξ αρχής υποστηρίξει (πριν και μετά από τις εκλογές του Ιανουαρίου 2015) ότι έπρεπε να επιτευχθεί το ταχύτερο δυνατό συμφωνία με τους θεσμούς.⁴ Επίσης, σε προηγούμενες εκθέσεις μας είχαμε υποστηρίξει ότι ήταν απαραίτητο ένα τρίτο πρόγραμμα στήριξης, που θα εξασφάλιζε τις χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, στο βαθμό που δεν ήταν εφικτή η προσφυγή στις αγορές. Όπως αναφέραμε επίσης, το πρόγραμμα αυτό θα έπρεπε να συνοδευτεί και με αναδιάρθρωση του χρέους.⁵ Σειρά κειμένων που παρουσίασε διαδοχικά η ελληνική πλευρά στις διαπραγματεύσεις έδειχναν επίσης ότι οι διαφορές μεταξύ Ελλάδας και εταίρων μειώνονταν. Κατά τη γνώμη μας, **μια ταχεία κατάληξη σε συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) πάνω σε ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων το οποίο θα αποτελεί**

¹ Βλ. ενότητες 1.1. και 1.2

² Βλ. Πρακτικά συνεδρίασης ολομέλειας της Βουλής 15/07/2015 ΟΕ' στο www.hellenicparliament.gr

³ Βλ. *Euro Summit Statement*, Brussels, 12 July 2015.

⁴ Βλ. ενδεικτικά τις εκθέσεις των δύο προηγούμενων τριμήνων στο www.pbo.gr.

⁵ Βλ. Έκθεση ΓΠΚΒ Ιανουαρίου-Μαρτίου 2014, σελ. 9-10.

“ιδιοκτησία” της ελληνικής πλευράς και κοινωνίας, παρά τις πολιτικές – ιδεολογικές δυσκολίες, ήταν και παραμένει σε όρους γενικής ευημερίας προτιμότερη από την παράταση της εκκρεμότητας ή και από μια ενδεχόμενη άτακτη χρεοκοπία. Είναι δηλαδή προτιμότερη ακόμα και με καθαρά οικονομικά κριτήρια.

Σημειώναμε ότι *οι συσχετισμοί δύναμης ήταν εξ αρχής δυσμενείς για την Ελλάδα. Η διαπραγματευτική θέση της χώρας μας δεν ενισχύθηκε με την παρατεταμένη διαπραγματευση, με τις τράπεζες κλειστές, την οικονομία σε ύφεση, τη δημόσια οικονομία σε ακαταστασία, την εμπιστοσύνη να έχει χαθεί (αν και όχι μόνο με ελληνική ευθύνη) και τα μηχανήματα αυτόματης ανάληψης (ATM) να αδειάζουν γρήγορα.*

Δεν πρέπει όμως να αγνοήσουμε ότι *το μεγάλο ερώτημα δεν έχει ακόμα απαντηθεί, αν δηλαδή συνολικά η πολιτική προσαρμογής μπορεί να ολοκληρωθεί ή πετύχει υπό την πίεση του εξωτερικού παράγοντα που λέγεται «θεσμοί».* Ελπίζουμε ότι θα συμφωνηθεί ένα πρόγραμμα προσαρμογής με τον ΕΜΣ και ότι δεν θα επαναληφθεί ο πόλεμος τριβής στις συνεχείς διαβουλεύσεις πριν και μετά το νέο πρόγραμμα προσαρμογής. *Όμως, η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα όποια αποτελέσματα επιτυγχάνονται, δεν θα είναι μόνιμα αν η κοινωνία δεν τα αποδέχεται. Επίσης, η κοινωνία δεν θα τα αποδεχθεί όσο η πολιτική ηγεσία του τόπου δεν εκπέμπει και δεν εξηγεί ένα σαφές μήνυμα (ή όραμα) και όσο δεν υπάρχει ιδιοκτησία (ownership) των μεταρρυθμίσεων που νομοθετούνται.* Σημαντικές, πηγές ανησυχίας για την επιτυχία, αποτελούν, η οριακή κατάσταση που βρίσκεται ο κρατικός μηχανισμός στο σύνολό του και η εξάντληση του κοινωνικού σώματος από τα συσσωρευμένα αποτελέσματα της κρίσης που έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία από το 2010.

II. Το καλό νέο: Η προκαταρκτική συμφωνία για τα επόμενα βήματα.

Η δήλωση της Συνόδου Κορυφής⁶ καθόρισε ουσιαστικά έναν οδικό χάρτη για να επιτευχθεί μέσα σε λίγες εβδομάδες μια νέα τριετής συμφωνία με χρηματοδοτική στήριξη και πρόγραμμα προσαρμογής με τον ΕΜΣ στη βάση του προβλεπόμενου «μνημονίου συνεννόησης» (Memorandum of Understanding). Περιλαμβάνει όμως προαπαιτούμενα και χρηματοδοτική κάλυψη επειγουσών αναγκών («χρηματοδοτική γέφυρα»). Στο πλαίσιο αυτό θα χορηγηθεί νέο δάνειο στην Ελλάδα (βλ. πιο κάτω), στο οποίο θα συμπεριλαμβάνονται και τα ποσά που δεν αξιοποιήθηκαν του προηγούμενου (δεύτερου) προγράμματος («μνημονίου»). Επομένως ***είναι μια συμφωνία για το πώς θα καταλήξουμε σε συμφωνία*** εντός αφόρητα στενών προθεσμιών. Και ασκεί μεγάλη πίεση στο πολιτικό μας σύστημα. Μέχρι να φθάσουμε στο νέο «μνημόνιο συνεννόησης» οι διαπραγματεύσεις θα είναι σκληρές γιατί μετά τα προαπαιτούμενα, η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να συνεργασθεί με τα τεχνικά κλιμάκια των θεσμών για να συγκεκριμενοποιήσει προτάσεις (μαζί με ένα ξεκάθαρο χρονοδιάγραμμα για νομοθέτηση και υλοποίηση) σε πολύπλοκα θέματα όπως το ασφαλιστικό και οι εργασιακές σχέσεις. Σε όλα αυτά υπάρχουν περιθώρια ερμηνείας της Δήλωσης της Συνόδου Κορυφής. Οι τελικές επιλογές θα αποτυπωθούν στο νέο μνημόνιο συνεννόησης με τον ΕΜΣ και το ΔΝΤ.

Μέχρι τη Σύνοδο Κορυφής, η ελληνική κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα ***αξιοπιστίας στο εξωτερικό***. Μετά τη συμφωνία και την έναρξη διαδικασιών εφαρμογής της, έχει

⁶ Βλ. *Euro Summit Statement*, Brussels, 12 July 2015.

να αντιμετωπίσει και ένα πρόβλημα **αξιοπιστίας στο εσωτερικό** της χώρας, αφού το προηγούμενο διάστημα συντηρούσε ανεδαφικές, όπως αποδείχθηκε με βάση το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων, προσδοκίες, που εκδηλώθηκαν εκκωφαντικά στο 62% ΟΧΙ του δημοψηφίσματος. Αυτό το εσωτερικό πρόβλημα αξιοπιστίας μπορεί να έχει πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, **παρά το γεγονός ότι η απόφαση του πρωθυπουργού να καταλήξει σε συμφωνία αποτελεί πράξη ευθύνης**⁷ - λαμβάνοντας ως δάνειο τον όρο από τον Max Weber. Αντίστοιχα, πράξη ευθύνης αποτελεί και η στήριξη που παρείχαν κόμματα της αντιπολίτευσης.

Το προ-σύμφωνο της 12^{ης} Ιουλίου χαρακτηρίζεται από μια προφανή **εγγενή ασυμμετρία**: Τα φορολογικά και άλλα μέτρα έχουν υφεσιακό χαρακτήρα. Αντίθετα, οι μεταρρυθμίσεις, που θα εξουδετέρωναν αυτές τις επιπτώσεις, αποδίδουν μόνο σε βάθος χρόνου και μάλιστα υπό τον όρο ότι θα έχουμε πολιτική και κοινωνική σταθερότητα. **Συναφώς, εκκρεμούν αλλαγές στο μέγεθος και τις δομές του κράτους (π.χ. κατάργηση οργανισμών και ολόκληρων τμημάτων που δεν έχουν σήμερα λόγο ύπαρξης) καθώς και αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα και συναφώς της σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.** Επίσης, όπως επισημαίνει και ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης Λέανδρος Ρακιντζής στην πρόσφατη ετήσια έκθεσή του, πρέπει να καθιερωθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί που θα επιτάχυναν τους σχετικούς ελέγχους, να εξαλειφθεί η διακριτική ευχέρεια πολιτικών προϊσταμένων να παρεμβαίνουν με την επίκληση της λεγόμενης «πολιτικής βούλησης», να γίνεται ουσιαστική αξιολόγηση των δημοσίων φορέων και του ανθρώπινου δυναμικού τους κλπ.⁸ Όλα αυτά απαιτούν χρόνο και προσωπικό. Τέλος, η συμμετοχή στο πρόγραμμα Juncker για την ανάπτυξη θέλει χρόνο για να οργανωθεί και να αποδώσει. Εξαρτάται μάλιστα εν πολλοίς από τον ίδιο τον ιδιωτικό τομέα και την πλευρική στήριξη της Πολιτείας.

Όμως, παρά ταύτα, η προκαταρκτική συμφωνία **θα πρέπει να κριθεί στο σύνολό της**, όπως τονίζει και ο υπουργός οικονομικών Ε. Τσακαλώτος.⁹

Στο πλαίσιο Ι, στο τέλος της ενότητας αυτής, παραθέτουμε τα κύρια σημεία της Δήλωσης-Συμφωνίας.

Κρίσιμες για την επιτυχία της νέας συμφωνίας, θα είναι οι μεταρρυθμιστική διαδικασία θα συνεχισθεί όταν, μετά τα προαπαιτούμενα, αρχίσει η συγκεκριμενοποίησή τους που θα επιτρέψει τη διαπραγμάτευση ενός νέου «μνημονίου κατανόησης» (Memorandum of Understanding, MoU) με τους θεσμούς στο πλαίσιο του ΕΜΣ. Ο δρόμος είναι μακρύς. **Το μείζον διακύβευμα ήταν και παραμένουν οι βαθιές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του κράτους, των ιδιωτών και στις μεταξύ τους σχέσεις, τα οποία εν συνόλω καθορίζουν την οικονομία.**

Επιπλέον, τονίζουμε τα εξής:

- Με τη συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου στη Σύνοδο Κορυφής **η Ελλάδα απέφυγε απότομη χρεοκοπία με χαοτικά και απρόβλεπτα αποτελέσματα** που θα είχαν ανυπολόγιστες οι-

⁷ Η συμφωνία που επετεύχθη στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης απέτρεψε διάφορα σχέδια για δημιουργία πρόσθετης ρευστότητας (π.χ. έκδοση IOUs) ή επιστροφής στη δραχμή βλ. Εφημερίδα «Καθημερινή» 26.7.2015 και συνέντευξη του Γιάννη Βαρουφάκη στην εφημερίδα «Daily Telegraph» 27.7.2015.

⁸ Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, *Ετήσια Έκθεση 2014*, Αθήνα Ιούλιος 2015.

⁹ Βλ. παρέμβαση του στη συνεδρίαση τριών Επιτροπών της Βουλής, 15.7.2015 στο www.hellenicparliament.gr

οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις και ενδεχόμενη έξοδο από την Ευρωζώνη. Μια πρώτη ιδέα για το τι θα συμβεί αν δεν εφαρμοσθεί η συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου μας έδωσαν οι εξελίξεις μετά την εισαγωγή των ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων (capital controls) και την προκήρυξη του δημοψηφίσματος. Αν μάλιστα καταλήξουμε σε επιστροφή στη δραχμή, η χώρα κινδυνεύει να εμπλακεί σε ένα φαύλο κύκλο υποτιμήσεων και πληθωρισμού. Το ΔΝΤ έχει υπολογίσει ότι η υποτίμηση έναντι του Ευρώ θα ήταν 50%, πράγμα που θα σήμαινε δραστική μείωση της αξίας των καταθέσεων και άλλων αποταμιεύσεων, οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων θα αυξάνονταν και θα ωθούν τον πληθωρισμό στο 35% και το ΑΕΠ θα μειωνόταν κατά 8%.¹⁰ **Συνοπτικά, η τελική συμφωνία με τους θεσμούς, που πλέον διαφαίνεται στον ορίζοντα, είναι σημαντική για να αποφύγουμε τα χειρότερα βραχυχρόνια και να μην εισέλθουμε σε ένα αβέβαιο τοπίο μακροχρόνια.**

- Τα μέτρα, ως σύνολο, αντέχουν στην οικονομική κριτική καθώς δεν περιορίζονται σε αυξήσεις φόρων. Επομένως **ο συμβιβασμός, μπορεί να καταστεί οικονομικά βιώσιμος**, δεδομένου κιόλας ότι περιέχει μια σημαντική αναπτυξιακή πτυχή (ορισμένες κρίσιμες μεταρρυθμίσεις + χρηματοδοτήσεις) και μπορεί να μειώσει γρήγορα την αβεβαιότητα. Ο φόβος ότι θα αποτύχει ή ότι «έχει ήδη αποτύχει» ελέγχεται ως προς τη δυνατότητά του να συμπεριλάβει όλες τις πτυχές ή ως προς την ορθότητά του. Ειδικά τα στοιχεία της συμφωνίας που αφορούν σε χρηματοδοτήσεις, βοήθεια και επενδύσεις είναι κρίσιμα για να εξουδετερωθούν (αν όχι το 2015, το 2016) οι υφεσιακές επιπτώσεις των νέων μέτρων. Η συμφωνία θα ανοίξει τον δρόμο για ομαλή εφαρμογή του ΕΣΠΑ και εν μέρει πρόσθετες χρηματοδοτήσεις μέσω του προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων της ΕΚΤ («πρόγραμμα Draghi»)¹¹ και εφόσον η Ελλάδα αρχίσει να βγαίνει στις αγορές. Στο ζήτημα του χρέους αναφερόμαστε πιο κάτω.
- Το επιχείρημα ότι μετά την έξοδο από την Ευρωζώνη και ένα αρχικό «σοκ» η οικονομία θα ανέκαμπτε γρήγορα κυρίως γιατί η υποτίμηση θα βελτίωνε την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας είναι έωλο γιατί, ανάμεσα σε άλλα, παραγνωρίζει ότι (α) με την έξοδο από την Ευρωζώνη θα έκλινε η στρόφιγγα των εξωτερικών πόρων, (β) η επιστροφή στη δραχμή θα οδηγούσε κατά πάσα πιθανότητα στον φαύλο κύκλο υποτιμήσεων και πληθωρισμού και εν τέλει σε μια ακόμα σκληρότερη λιτότητα (γ) δεν εξαλείφει τις διαρθρωτικές υστερήσεις της χώρας και (δ) σε τέτοιες διεργασίες πληρώνουν τον λογαριασμό οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες! Όλα αυτά χωρίς να υπολογίσουμε τις χρονοβόλες καταστάσεις που θα προκαλούσε μεταβατικά η παντελής έλλειψη προετοιμασίας για την έξοδο από την Ευρωζώνη, για την οποία φαίνεται ότι έγιναν απλώς ασκήσεις επί χάρτου.¹²
- **Είναι γενικά παραπλανητικό, μολονότι δεν παραβλέπουμε κάποιες αναλογίες, να συγκρίνεται η Δήλωση της Συνόδου Κορυφής με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών** η οποία τότε επέβαλε στη Γερμανία τεράστιες αποζημιώσεις για τις καταστροφές που προκάλεσε στους γείτονες, ενώ η Σύνοδος Κορυφής προβλέπει αντίθετα την αποκατάσταση της ομαλής ροής δανείων και δωρεάν βοήθειας στην Ελλάδα.¹³

¹⁰ Βλ. *The Economist*, June 20th 2015.

¹¹ Βλ. έκθεση του ΓΠΚΒ του προηγούμενου τριμήνου.

¹² Αυτό τουλάχιστον επιβεβαίωσε ο Γιάννης Βαρουφάκης σε συνέντευξή του στο *New Statesman*. Βλ. εφημερίδα *η Καθημερινή* 14.7.2015.

¹³ Βλ. κείμενο του Γιάννη Βαρουφάκη με τίτλο "On the Euro Summit's Statement on Greece: First thoughts" στο <http://yanisvaroufakis.eu/2015/07/14/on-the-euro-summits-statement-on-greece-first-thoughts/>.

- **Ο χαρακτηρισμός της Δήλωσης της Συνόδου Κορυφής ως «πραξικόπημα»¹⁴** είναι, κατά την άποψή μας, παραπλανητικός και δεν διευκολύνει τις πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης, καθώς εμποδίζει την ορθολογική συζήτηση για συγκεκριμένα μέτρα και μεταρρυθμίσεις, όπως είναι ο νέος κώδικας πολιτικής δικονομίας και η ένταξη της χώρας στο ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο για την εξυγίανση των τραπεζών. Η Δήλωση εκείνη έχει υπογραφεί από την ελληνική κυβέρνηση μετά από προηγούμενη εξουσιοδότηση της Βουλής για διαπραγμάτευση με μεγάλη πλειοψηφία, και κυρώθηκε από τη Βουλή με νόμο!¹⁵ Η Βουλή ψήφισε επίσης τους νόμους με τα προαπαιτούμενα και θα ψηφίσει την τελική συμφωνία (δανειακή σύμβαση και μνημόνιο) με τον ΕΜΣ. Εκτός τούτου, υπήρχε εναλλακτική επιλογή η οποία θα οδηγούσε σε παράταση του αδιεξόδου στις διαπραγματεύσεις, με πιθανές εκβάσεις την άτακτη χρεοκοπία και την έξοδο από την Ευρωζώνη, την οποία κυβέρνηση και πλειοψηφία στη Βουλή και - όπως δείχνουν οι δημοσκοπήσεις - η κοινή γνώμη απέρριπταν.

Από θεσμική άποψη η συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου ισοδυναμεί με **«μερική αλλαγή καθεστώτος»**, με την έννοια ότι θα εξαλειφθούν οι παθογένειες του σημερινού προτύπου θεσμικής οργάνωσης της οικονομίας το οποίο αποτυγχάνει τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έπρεπε να είχαν γίνει από καιρό (με ή χωρίς μνημόνια, π.χ. νέος κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, ασφαλιστικό, τριγωνικές συναλλαγές, φορολογικό σύστημα, μηχανισμοί είσπραξης και ελέγχου φόρων και εισφορών, φορολόγηση πλούτου ala Bofinger, περιουσιολόγιο, καθεστώς προμηθειών και διαγωνισμών στο δημόσιο με έλεγχο ποιότητας, οργάνωση κοινωνικής οικονομίας). Αν τώρα πραγματοποιηθούν με συνέπεια, έστω υπό τις παρούσες δυσμενείς συνθήκες, τότε οι εσωτερικές δομές τη χώρας σε Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοσύνη, φορολογικούς θεσμούς, ρυθμιστικό σύστημα των αγορών κλπ. θα προσαρμοσθούν στα δεδομένα της ΕΕ και θα επιτρέψουν την επιστροφή σε διατηρήσιμη (δηλαδή όχι πρόσκαιρη) ανάπτυξη, σε συνδυασμό βεβαίως με την περαιτέρω ροή εξωτερικών πόρων για την ανάπτυξη. Άλλως, το βάρος θα πέσει πάλι στη μείωση των μισθών που επιδρά δυσμενώς στις μακροπρόθεσμες προοπτικές. Κατά τη γνώμη μας, η ελληνική οικονομία και κοινωνία έχει ανεκμετάλλευτες αναπτυξιακές δυνατότητες που θα αξιοποιηθούν μετά από μια (επώδυνη πάντως) διαδικασία προσαρμογής σε συνδυασμό με στοιχεία κοινωνικής δικαιοσύνης.

Σε βραχυχρόνια οπτική αναμένουμε, υιοθετώντας τη συμβατική οικονομική προσέγγιση, ότι με την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης (στο βαθμό που θα επιτευχθεί γοργά) και την επιταχυμένη εισροή πόρων της Ένωσης, θα συγκρατηθεί η πτώση του ΑΕΠ εφέτος και πολύ περισσότερο το 2016 γιατί, απλά, και η καταναλωτική ζήτηση θα σταθεροποιηθεί και μέρος τουλάχιστον των αποταμιεύσεων θα επιστρέψει στις τράπεζες. Βέβαια η αισιόδοξη αυτή προοπτική δεν θα επιβεβαιώνεται όσο διαρκούν οι διαπραγματεύσεις με το ΔΝΤ, και η συνακόλουθη ελληνική και διεθνής πολιτική αναταραχή που συνοδεύει αυτήν την διαπραγμάτευση. Η επενδυτική δραστηριότητα, διστακτικά έστω, θα αναθερμανθεί όχι μόνο λόγω ζήτησης, αλλά και λόγω των ιδιωτικοποιήσεων (κατά το βαθμό που θα συνοδεύονται από επενδύσεις) και άλλων μεταρρυθμίσεων που θα μειώσουν τη σημερινή αβεβαιότητα. Οι κίνδυνοι δεν είναι εγγενώς οικονομικοί, αλλά πολιτικοί. **Το κύριο πρόβλημα επικεντρώνεται**

¹⁴ Όπως παραπάνω.

¹⁵ Νόμος 4334/16.7.2015 «επείγουσες ρυθμίσεις και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ)».

στο γεγονός ότι η Ευρώπη δρώντας ως παίκτης που αποστρέφεται ισχυρά τον “ηθικό κίνδυνο”, ενισχύει τον “πολιτικό κίνδυνο. Το ερώτημα είναι, με άλλα λόγια, αν θα αντέξει η πολιτική.

Ήδη πάντως, μετά την ψήφιση των προαπαιτούμενων¹⁶

- η ΕΚΤ αύξησε την στήριξη των τραπεζών μέσω του ELA κατά € 900 εκ. δύο φορές με σκοπό τη σταδιακή εξομάλυνση της τραπεζικής κατάστασης, ενώ
- το Eurogroup ενέκρινε στις 17 Ιουλίου μια ενδιάμεση χρηματοδότηση της χώρας ύψους €7 δισ. από τον ΕΜΣ προκειμένου να εκπληρώσει η Ελλάδα άμεσες υποχρεώσεις κυρίως προς ΔΝΤ και ΕΚΤ. Με τον τρόπο αυτό η χώρα απέφυγε την χρεοκοπία. Επίσης προς συζήτηση είναι πρόσθετη ενδιάμεση χρηματοδότηση.
- Ταυτόχρονα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε μέτρα για την επιτάχυνση και διευκόλυνση της εισροής πόρων από τα Ταμεία της ΕΕ.

Ακολουθούν οι αναγκαίες πληροφορίες και εξηγήσεις.

III. Οικονομική και δημοσιονομική εξέλιξη, δεύτερο τρίμηνο και πρώτο εξάμηνο 2015.

1. Οικονομική κατάσταση του πρώτου εξαμήνου 2015.

Η κατάσταση της οικονομίας το πρώτο εξάμηνο του 2015 χειροτέρευσε καθώς η χώρα επανήλθε σε υφεσιακή τροχιά. Η πτώση του ΑΕΠ επιταχύνθηκε στα τέλη Ιουνίου για τους λόγους που αναφέραμε. Το αποτέλεσμα είναι ότι προβλέπεται ύφεση από -2% έως -4% για ολόκληρο το 2015 και από -0,5 έως -1,75% το 2016.¹⁷ Λίγους μήνες νωρίτερα, τον Απρίλιο 2015 οι προβλέψεις για αύξηση του ΑΕΠ κατά μόλις 0,5% το 2015 ήταν «καλύτερες». **Η γρήγορη χειροτέρευση των τελευταίων μηνών πρέπει να αποδοθεί στις επιλογές πολιτικής.** Επίσης, σημειώνουμε ότι το 2014 είχε επιτευχθεί ένας μικρός μεν ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ, ο οποίος όμως υποδήλωνε ότι η οικονομία ανέκαμπτε και οι προβλέψεις για το 2015 ήταν αισιόδοξες καθώς υπέδειχναν ότι θα επιτυγχανόταν ισχυρότερος ρυθμός μεγέθυνσης (+2,5%).¹⁸ Σε απόλυτους αριθμούς οι απώλειες του ΑΕΠ θα ανέλθουν το 2015 από € 4 έως € 10 δισ. ανάλογα με το ποσοστό ύφεσης (-2 έως -4%). Μεγάλες ήταν μάλιστα οι απώλειες μετά τους ελέγχους στην κίνηση κεφαλαίων.¹⁹

Η αναγγελία του δημοψηφίσματος, το κλείσιμο των τραπεζών και οι κεφαλαιακοί έλεγχοι είχαν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία:

- Δυσκόλεψαν την απορρόφηση των Ευρωπαϊκών πόρων του ΕΣΠΑ και επομένως τη λειτουργία επιχειρήσεων που επιδοτούν δράσεις τους μέσω κοινοτικών προγραμμάτων.

¹⁶ Ήδη στις 15 Ιουλίου η Βουλή ψήφισε τον νόμο 4334/2015 «επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και συναφή συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης» που περιέχει κυρίως φορολογικά μέτρα (νέους συντελεστές ΦΠΑ, αύξηση του συντελεστή φορολόγησης κερδών επιχειρήσεων, φόρο πολυτελείας κ.α.). Βλ. http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=7d9d5aba-734e-4606-9616-a4dc00122ea0 και στις 22 Ιουλίου συμπληρωματικά τον νόμο για τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας για την αναδιάρθρωση και πτώχευση τραπεζών (BRRD).

¹⁷ Βλ. European Commission Greece- Request for Stability Support in the Form of an ESM Loan Assessment, Brussels, 10 July 2015.

¹⁸ Βλ. τις εκθέσεις του ΓΠΚΒ των προηγούμενων δύο τριμήνων.

¹⁹ Βλ. ενότητα 1.1.

- Επιδείνωσαν τα αλληλοτροφοδοτούμενα προβλήματα τραπεζών, ιδιωτικού τομέα και κράτους.
- Επιδείνωσαν τα δημοσιονομικά προβλήματα λόγω των υφεσιακών επιπτώσεών τους.

Μια ακόμα δυσδιάκριτη πτυχή είναι σημαντικότερη: **Οι συνθήκες λειτουργίας των νεοφυών επιχειρήσεων (start – ups) χειροτέρευαν δραματικά λόγω των τραπεζικών δυσλειτουργιών.** Ο κίνδυνος είναι οι επιχειρήσεις αυτές να φύγουν ή να κλείσουν και να ανακοπεί έτσι η πολλά υποσχόμενη δραστηριότητά τους. Απειλείται δηλαδή ένα από τα δυναμικότερα τμήματα της παραγωγικής μηχανής.

Η ζημιά στην ελληνική οικονομία θα συνεχισθεί τους επόμενους μήνες. Η συμφωνία της 12.7.2015, δεν πρόκειται να αποκαταστήσει αμέσως την εμπιστοσύνη στην ελληνική πολιτική και στις τράπεζες. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας για τη νομισματική πολιτική, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανέρχονται σε € 100 δισ.²⁰ Ούτε θα καταργηθούν σύντομα οι κεφαλαιακοί έλεγχοι που δυσκολεύουν τις οικονομικές δραστηριότητες και την επιστροφή της ελληνικής οικονομίας στην ομαλότητα. Θίγουν ιδίως όσες επιχειρήσεις εξαρτώνται από εισαγωγές και θα υπόκεινται τώρα σε γραφειοκρατικούς ελέγχους, όπως σε άλλες εποχές. Αυτοί οι έλεγχοι μπορεί, υπό ορισμένες συνθήκες, να γίνουν εργαλεία πολιτικών διακρίσεων σε βάρος επιχειρήσεων.

Δεν έχει γίνει σαφές ότι **το τίμημα των καθυστερήσεων από το Φθινόπωρο 2014 μέχρι τις 12 Ιουλίου 2015 δεν περιορίζεται μόνο στις απώλειες ΑΕΠ και σε στάσιμη απασχόληση, αλλά περιλαμβάνει και τη χειροτέρευση των προοπτικών της χώρας τα επόμενα 3-5 χρόνια! Οι καθυστερήσεις τροφοδότησαν την αντίληψη στο εσωτερικό και εξωτερικό ότι η Ελλάδα είναι ένα αποτυχημένο κράτος,** που δεν είναι σε θέση να εφαρμόσει διαρθρωτικές αλλαγές και θεσμικές βελτιώσεις που αποκαθιστούν την αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής και οδηγούν την οικονομία σε διατηρήσιμη ανάκαμψη. Σημειώστε ότι οι μεταρρυθμίσεις αποδίδουν σε βάθος χρόνου. Η Γερμανία π.χ. χρειάστηκε 5 χρόνια προτού δει την περιβόητη Agenda 2010, που υιοθέτησε η κυβέρνηση Σοσιαλδημοκρατών και Πρασίνων, να αποδίδει.

2. Εξέλιξη και γενικός προσανατολισμός της δημοσιονομικής πολιτικής.

Η δημοσιονομική κατάσταση παρά τα διάφορα μέτρα επηρεάστηκε αρνητικά από τη γενικότερη επιδείνωση της ύφεσης. Ειδικότερα:

(α) Το πρωτογενές πλεόνασμα εξαλείφθηκε. Μάλιστα αναμένεται να έχουμε πρωτογενές έλλειμμα, πράγμα βέβαια που επηρεάζει άμεσα τις δανειακές ανάγκες, το χρέος και τη βιωσιμότητά του. Κατά την Επιτροπή, το 2015 μπορεί να καταγραφεί τελικά ένα πρωτογενές έλλειμμα της τάξης του 1% ΑΕΠ.²¹

Φυσικά, η εξέλιξη αυτή επηρέασε τα δημοσιονομικά «προαπαιτούμενα» της Συνόδου Κορυφής. Προφανώς, έπρεπε τώρα να αυξηθούν περισσότερο τα φορολογικά έσοδα για να συγκρατηθεί ή μηδενισθεί το έλλειμμα ή να μειωθούν οι κρατικές δαπάνες δραστικά. Τελικά

²⁰ Η έκθεση του Ιουνίου 2015 βρίσκεται στο: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20142015.pdf>

²¹ Βλ. European Commission Greece- Request for Stability Support in the Form of an ESM Loan Assessment, Brussels, 10 July 2015.

επελέγησαν κυρίως διάφορες νέες φορολογικές επιβαρύνσεις, πράγμα που είναι προβληματικό.²²

(β) Εξέλιξη φορολογικών εσόδων και δαπανών.

Οι υστερήσεις σε ειδικότερες κατηγορίες φόρων και δαπανών αποτυπώνονται στο δελτίο εκτέλεσης του προϋπολογισμού που δημοσιεύει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (βλ. κεφ. 3). Εδώ σημειώνουμε τα εξής:

Οι δημόσιες δαπάνες

Αυτές συνεχώς συρρικνώνονται. Το πώς, έχει σημασία. Στην εμφάνιση μειωμένων δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η μη αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τους προμηθευτές του, συμπεριλαμβανομένων των εκκρεμών επιστροφών φόρων.²³ Αυτές ανήλθαν μέχρι τον Μάιο 2015 που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία στα € 5,04 δισ. παρουσιάζοντας αύξηση κατά € 1,3 δισ. ή κατά 33,3% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2014 (€ 3,78 δισ.). **Η μη αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τους προμηθευτές του στερεί πολύτιμους πόρους από τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) ο οποίος στα χρόνια της κρίσης έχει πληγεί σχεδόν ανεπανόρθωτα ενώ πλήττει και την αξιοπιστία του κράτους προς τους πολίτες του.**

Από την άλλη πλευρά έτειναν να προκληθούν νέες δαπάνες, όπως έκτακτες επιχορηγήσεις (π.χ. στην ΕΒΖ) και έκτακτες «αμυντικές δαπάνες» (€ 500 εκ. για την «αναβάθμιση» αεροσκαφών).

Εξίσου ανησυχητικό -με κριτήριο την ανάπτυξη- είναι ότι μειώθηκαν οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) το πρώτο εξάμηνο του 2015 κατά € 1,05 δισ. ή κατά 47,5% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. **Παρόλο που η μείωση των δαπανών του ΠΔΕ ως μείωση δαπάνης συμβάλλει στην εμφάνιση ενός πρόσκαιρου πρωτογενούς πλεονάσματος στον ΚΠ, ωστόσο αποτελεί τροχοπέδη για τη μεσομακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των πρωτογενών πλεονασμάτων** διότι δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας μέσω της δημιουργίας νέου κεφαλαίου, ενώ αποτελεί και αντικίνητρο για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της συμπληρωματικότητας των ιδιωτικών και των δημοσίων επενδύσεων.

Χωριστή αναφορά πρέπει να γίνει στις πληρωμές τόκων για τα δάνεια του δημοσίου (της Γενικής Κυβέρνησης). Οι πληρωμές τόκων ανήλθαν σε € 7 δισ. το 2014 και προβλέπεται να ανέλθουν σε € 7,5 δισ. το 2015 και € 7,2 δισ. το 2016 σύμφωνα με υπολογισμούς του ΚΕΠΕ.²⁴ Ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι πολύ υψηλότερες από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, για το 2015 είναι 2,46% στην Ευρωζώνη έναντι 4,20% στην Ελλάδα. Για το 2016, τα αντίστοιχα ποσοστά εκτιμώνται σε 2,40% και 3.93%.²⁵

²² Eurosummit Statement, Brussels 12 July 2015. Βλ. και πρώτα φορολογικά μέτρα στο νόμο 4334/2015 (ΦΕΚ Α' 80/16-07-2015) από 15.7.2015 «Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και συναφή συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας».

²³ Βλ. ενότητα 1.11 της παρούσας έκθεσης για λεπτομερέστερη ανάλυση

²⁴ Βλ. ΚΕΠΕ *Οικονομικές Εξελίξεις*, τεύχος 27, Ιούνιος 2015. Ανάλυση του Χρ. Τριαντόπουλου.

²⁵ Το 2014 ήταν 2,64% στην Ευρωζώνη και 3,90% στην Ελλάδα.

Στο μεταξύ η πρόβλεψη για τους τόκους ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2016 θα πρέπει να αναθεωρηθεί προς τα πάνω λόγω της ραγδαίας επιδείνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Τα δημόσια έσοδα.

Τα δημόσια φορολογικά έσοδα βρίσκονται σε «ελεύθερη πτώση». Με δεδομένη μάλιστα την υστέρηση του πρώτου εξαμήνου που ξεπερνά τα € 2,36 δισ., είναι ορατός πλέον ο κίνδυνος διεύρυνσης της «μαύρης τρύπας» που θα επιτείνει τα προβλήματα. Τα στοιχεία από το σκέλος των φορολογικών εσόδων για το πρώτο εξάμηνο του έτους είναι κάτι περισσότερο από δραματικά, αφού κινούνται σημαντικά κάτω των στόχων του Προϋπολογισμού 2015, με δεδομένο ότι οι εκτιμήσεις για εισπράξεις € 19,74 δισ. όχι μόνο δεν επιβεβαιώνονται, αλλά, με βάση τα οριστικά στοιχεία της εκτέλεσης του προϋπολογισμού, τα φορολογικά έσοδα ανήλθαν στα € 17,4 δισ., πολύ χαμηλότερα από τα € 19 δισ. της ίδιας περιόδου του 2014.

Συναφώς και σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τα συνολικά χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από φόρους ανέρχονταν μέχρι και τα τέλη Ιουνίου 2015 στα € 78,37 δισ. ή στο 42,39% του ΑΕΠ (η εκτίμηση για το ΑΕΠ του 2015 είναι στα € 184,87 δισ.). Από αυτό το ποσό τα € 72,48 δισ. αφορούν σε χρέη που δημιουργήθηκαν μέχρι και το Νοέμβριο του 2014 (παλαιό ληξιπρόθεσμο χρέος). Για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουνίου του 2015 οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο (νέο χρέος) ανήλθαν σε € 5,89 δισ., ενώ για το σύνολο του 2014 αυτές ανήλθαν στα € 13,77 δισ.

Πρέπει να τονίσουμε ότι στις συζητήσεις για δαπάνες και φόρους επικράτησε η βραχυρόνια οπτική και έτειναν να παρακαμφθούν μείζονα ζητήματα που προκύπτουν από την αστάθεια του φορολογικού συστήματος και τις μακροχρόνιες πιέσεις για δαπάνες (συντάξεις, υγεία) που σχετίζονται με τη δυσμενή δημογραφία της χώρας και την αδυναμία της να εντάξει παλαιό (άνεργους) και νέο εργατικό δυναμικό (μετανάστες) στον οικονομικό ιστό.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κρίσιμη σημασία για την επιτυχία της προσπάθειας υπέρβασης της κρίσης έχει η αξιοποίηση των κονδυλίων που προορίζονται για τη χώρα μας και προέρχονται από το ΕΣΠΑ και τις αγροτικές επιδοτήσεις. Η εμπειρία από το παρελθόν δείχνει ότι οι εκλογικές χρονιές επηρεάζουν ανασταλτικά το ρυθμό απορρόφησης των κονδυλίων.²⁶

Ως προς το ρυθμό εκτέλεσης του ΕΣΠΑ που ήδη ολοκληρώνεται, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας, οι συνολικές μεταβιβάσεις πόρων από την ΕΕ στο 1ο τρίμηνο 2015 μειώθηκαν, σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους του 2014 και 2013.²⁷

Μετά το κλείσιμο των τραπεζών στις 29/6/2015, οι δυσχέρειες αξιοποίησης των κονδυλίων οξύνθηκαν καθώς αντιμετώπισαν προβλήματα οι επιχειρήσεις που επιδοτούν δράσεις τους μέσω κοινοτικών προγραμμάτων ενώ, ορισμένοι δήμοι και περιφέρειες της χώρας ανέστειλαν μικρού ή μεσαίου μεγέθους διαγωνισμούς, που θα πραγματοποιούσαν αυτή την εποχή,

²⁶ Βλ. Διάγραμμα 27 στην ενότητα 4 της παρούσας έκθεσης.

²⁷ Βλ. για περισσότερες λεπτομέρειες την ενότητα 4 της παρούσας έκθεσης.

επιτείνοντας τη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ο κατασκευαστικός και ο μεταλητικός κλάδος στην Ελλάδα.²⁸

Θετικά, πάντως, κρίνεται η εξαγγελία, τον Ιούνιο, της σύστασης Κοινής Ομάδας Εργασίας με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ελληνικών Αρχών για την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων για πραγματοποίηση επενδύσεων με ταυτόχρονη ενίσχυση της απόδοσης της Δημόσιας Διοίκησης στα ζητήματα αυτά στη χώρα μας. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα «έσοδα» από τα βασικά Ταμεία της ΕΕ λόγω της προφανούς σημασίας τους για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Ο ρυθμός απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων του ΕΣΠΑ επηρεάζεται από τον εκλογικό κύκλο. Σε έτη εκλογών σημειώνονται καθυστερήσεις.

Εκτός τούτου καθυστερήσεις προκύπτουν σήμερα από την εκκρεμότητα της τρέχουσας διαπραγμάτευσης με τους θεσμούς. Πράγματι, για την περίοδο 2014-2020 έχουν προβλεφθεί προγράμματα για την Ελλάδα ύψους € 35 δισ. **Όμως η εισροή των σχετικών πόρων όπως και η ολοκλήρωση του προηγούμενου ΕΣΠΑ τελούν υπό την αίρεση της συμφωνίας για ένα ευρύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τους θεσμούς, λόγω των ισχυόντων κανόνων στην ΕΕ.** Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 23 του Κανονισμού 1303 (ΕΕ) αριθ. 1303/17.12.2013, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει αναστολή των πληρωμών μερικώς ή εξ ολοκλήρου όταν ένα κράτος-μέλος: i) δεν έχει αναλάβει αποτελεσματική δράση ώστε να διορθώσει το υπερβολικό του έλλειμμα (παρ. 9 εδ. α) και ii) όταν ένα κράτος-μέλος δε συμμορφώνεται με το πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής του (παρ. 9 εδ. ε).

Σημειώνουμε, τέλος, ότι υπάρχει μια **χρονική ασυμμετρία** στην απορρόφηση κονδυλίων που μετριάξει ή αναστέλλει τις αναπτυξιακές επιπτώσεις των ΕΣΠΑ. Στα πρώτα 2-4 έτη των προγραμμάτων αυτών σημειώνεται αργή απορρόφηση των πόρων που επιταχύνεται προς το τέλος. Υπό τις συνθήκες αυτές υπάρχει ο κίνδυνος **η αναπτυξιακή ώθηση που αναμένουμε από το ΕΣΠΑ 2014-2020 να είναι μικρή και να μη μπορεί να αντισταθμίσει την υφιστάμενη επίπτωση των φορολογικών μέτρων.**

Όμως, η σταθεροποίηση της οικονομίας ως το 2016 και η επιστροφή στην ανάπτυξη από το 2017 θα εξαρτηθεί όχι μόνον από την ταχύτητα αξιοποίησης των πόρων των ΕΣΠΑ αλλά και από άλλες δράσεις – π.χ. την ενεργό και ταχεία συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, την ποσοτική χαλάρωση της ΕΚΤ και την εξομάλυνση των τραπεζικών συνθηκών.

Ιδιωτικοποιήσεις

Ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο είναι οι ιδιωτικοποιήσεις όπου συμπυκνώνονται όχι μόνο ζητήματα εσόδων, αλλά και σχέσεων κράτους και επενδυτών και ανάπτυξης. Επιβάλλουν αποσαφήνιση του ρόλου του κράτους και του ιδιωτικού τομέα. **Το σπουδαιότερο είναι ότι, κατάλληλα διαμορφούμενες, οι ιδιωτικοποιήσεις μπορούν να συνδέονται με νέες επενδύσεις και έτσι να τροφοδοτούν την ανάπτυξη.**

Το πρώτο εξάμηνο του 2015, οι ιδιωτικοποιήσεις περιήλθαν σε ουσιαστική στασιμότητα. Μερικές δρομολογημένες διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων διακόπηκαν (πρόγραμμα διαχείρισης απορριμμάτων, αξιοποίηση του «Ελληνικού») ή αναβλήθηκαν (ΟΛΠ, ΔΕΗ) καθώς η νέα κυβέρνηση επιζητούσε ή να αναθεωρήσει τους όρους παραχώρησης ή απλά δεν επιθυμούσε

²⁸ Όπως και πριν.

τη μείωση του δημοσίου τομέα. Τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων ανήλθαν σε μόλις € 201 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2015 ενώ για το σύνολο του 2014 σε μόλις € 384 εκατ. Στον προϋπολογισμό είχαν προβλεφθεί για ολόκληρο το 2015 εισπράξεις ύψους € 2,5 δισ. Τον Μάρτιο 2015 η κυβέρνηση μείωσε τις προσδοκίες σε € 1,5 δισ. για το 2015, αλλά είναι φανερό ότι όσο καθυστερεί η ολοκλήρωση ορισμένων ιδιωτικοποιήσεων (ιδιωτικοποίηση περιφερειακών αεροδρομίων, ΟΛΠ), ο στόχος καθίσταται ανέφικτος γιατί απλά δεν θα καταβληθεί η προβλεπόμενη εφάπαξ προκαταβολή. Ταυτόχρονα, οι καθυστερήσεις επιβαρύνουν το ήδη αρνητικό επιχειρηματικό κλίμα.

Το «χρηματοδοτικό κενό» ...

.....σχεδόν διπλασιάσθηκε. Με τον όρο αυτόν εννοούμε τις ανάγκες για εξωτερικό δανεισμό προκειμένου να καλυφθούν δαπάνες για τόκους **και** ληξιπρόθεσμες οφειλές στο εσωτερικό και εξωτερικό και να γίνει ανακεφαλαίωση των τραπεζών. Κατά το ΔΝΤ το κενό αυτό ανέρχεται την επόμενη τριετία σε € 85 δισ. Το ποσό αυξήθηκε κατά € 25 δισ. σε σχέση με πρόβλεψη του ίδιου του ΔΝΤ μερικές εβδομάδες νωρίτερα κυρίως λόγω της κατάστασης των τραπεζών, ζήτημα το οποίο πρέπει να επιλυθεί αν θέλουμε να επανέλθει οι οικονομία σε τροχιά ανάκαμψης και να σταθεροποιηθεί το τραπεζικό σύστημα.

Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέρχεται σε € 74 δισ. ως το 2018. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει μεγαλύτερο χρηματοδοτικό κενό (σε σχέση με τις αρχικές της προβλέψεις) διότι εκτιμά ότι στο τέλος του έτους ο προϋπολογισμός θα εμφανίσει πρωτογενές έλλειμμα, δηλαδή τα έσοδα του κράτους το 2015 θα υπολείπονται των προβλεπόμενων δαπανών για μισθούς, συντάξεις και προμήθειες. Για το λόγο αυτό επιβλήθηκαν πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα ώστε να καλυφθεί το δημοσιονομικό κενό.

Το χρέος

Η διευθέτηση του χρέους σε βάθος χρόνου είναι αναγκαία μολονότι το 2012 μετατέθηκε η έναρξη αποπληρωμής των δανείων προς τους εταίρους στην περίοδο μετά το 2022, ενώ τα επιτόκια είναι εξαιρετικά χαμηλά (κάτω από το 3%). **Το θεμελιώδες ερώτημα παραμένει αν είναι «διατηρήσιμο» ή όχι.** Οι απαντήσεις διαφέρουν. Αλλά η μελλοντική διαχείριση εξαρτάται από τους ρυθμούς μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας. Έτσι επανερχόμαστε στο εσωτερικό μέτωπο και στο ζήτημα των μεταρρυθμίσεων ή της ποιότητας του νέου προγράμματος προσαρμογής (βλ. πιο κάτω) και την ικανότητα του κράτους να εφαρμόσει ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα με έξωθεν χρηματοδότηση.

Η κυβέρνηση ορθώς επιδίωξε λύση στο ζήτημα του χρέους. Η Σύνοδος Κορυφής αναγνώρισε ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα. Δήλωσε ετοιμότητα να εξετάσει πρόσθετα μέτρα (κυρίως: επιμήκυνση των περιόδων χάριτος και ωρίμανσης των δανείων), αλλά πάλι υπό τον όρο ότι εφαρμόζονται πλήρως τα συμφωνημένα μέτρα. Απέκλεισε όμως ονομαστικό κούρεμα των δανείων. Ουσιαστικά επιβεβαίωσε προηγούμενη δέσμευση των εταίρων να λύσουν το ζήτημα (Νοέμβριος 2012).

Είναι αναγκαία η λήψη σχετικών αποφάσεων; Αναμφίβολα ναι για δύο λόγους: Πρώτον, διότι θα βελτιώσει την ατμόσφαιρα γύρω από τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και δεύτερον διότι απλά το χρέος δεν είναι βιώσιμο. Ο λόγος χρέους θα ανέλθει (κατά το ΔΝΤ) σε πάνω από το 200% ΑΕΠ ως το 2022, ενώ δεν πρόκειται να κατέβει σε επίπεδα που θα το

καθιστούν βιώσιμο. Το ΔΝΤ υποστηρίζει ότι τα χαμηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα, η απουσία μεταρρυθμίσεων και εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις, η επιστροφή της οικονομίας στην ύφεση και οι δυσμενέστερες προβλέψεις μετά τους κεφαλαιακούς ελέγχους κατέστησαν το χρέος οριστικά μη βιώσιμο.²⁹

IV. Ο δρόμος μπροστά μας: Μεταρρυθμίσεις, (εσωτερική) εμπιστοσύνη και πολιτική σταθερότητα.

Οι μεταρρυθμίσεις συνδέονται άμεσα με αντιλήψεις για την ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα «μνημόνια» η ανάπτυξη θα προέλθει από το άνοιγμα των αγορών, τις ιδιωτικοποιήσεις που οδηγούν σε νέες επενδύσεις και σειρά ολόκληρη μεταρρυθμίσεων: Εφαρμογή των νόμου για την επιτάχυνση της δικαιοσύνης που ήδη ψηφίσθηκε, εκλογίκευση του ρυθμιστικού συστήματος (βλ. εργαλειοθήκη του ΟΟΣΑ που ήδη έχει αποδεχθεί η κυβέρνηση), αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος ώστε να διασφαλισθεί η βιωσιμότητά του, αναμόρφωση των εργασιακών σχέσεων, καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς κ.α. Τις μεταρρυθμίσεις και την ανάπτυξη μπορούν να υποστηρίξουν οι βοήθειες των διαρθρωτικών ταμείων, η τεχνική βοήθεια, τα ευρωπαϊκά επενδυτικά προγράμματα.

Επισημαίνουμε ότι **οι μεταρρυθμίσεις, θα είναι η λυδία λίθος για οποιαδήποτε τελική συμφωνία και μια ακόμα δοκιμασία για το αν η χώρα είναι σε θέση να εκσυγχρονίσει θεσμούς και δομές.** Όμως σε συνθήκες ύφεσης, συχνά σκληραίνουν οι στάσεις των κοινωνικών ομάδων και οργανώσεων συμφερόντων που προασπίζονται το status quo ή επιχειρούν να μετακυλήσουν τα βάρη της προσαρμογής σε άλλες. Το μεταρρυθμιστικό έργο δεν θα είναι εύκολο, καθώς μάλιστα τα ερωτήματα ιδιοκτησίας, κοινωνικής αποδοχής και “ορθότητας” της δέσμης μεταρρυθμίσεων παραμένουν ανοικτά.

Η τελική συμφωνία και η εφαρμογή ενός νέου προγράμματος προσαρμογής θα εξαρτηθεί από την **εμπιστοσύνη που, όπως σωστά δήλωσε η καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ, είναι το πιο σημαντικό «νόμισμα».**³⁰ Μελέτες του ΟΟΣΑ και έρευνες του Ευρωβαρόμετρου επιβεβαιώνουν ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στις τελευταίες χώρες στην Ευρώπη αναφορικά με την εμπιστοσύνη των πολιτών τόσο μεταξύ τους, όσο και απέναντι στην κυβέρνηση, τα κόμματα και τους θεσμούς.³¹ Γιατί συμβαίνει αυτό; Η απάντηση σχετίζεται με την πολιτική κουλτούρα, την ιστορία, τις πελατειακές πρακτικές και τους θεσμούς. **Το πολιτικό σύστημα στη χώρα μας δεν έδωσε την απαραίτητη σημασία στην οικοδόμηση ισχυρών και ανεξάρτητων θεσμών. Αυτή θα πρέπει να επιτευχθεί στο μέλλον.**³²

Τέλος, η εμπειρική έρευνα βρίσκει ότι **υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα σε οικονομική και πολιτική σταθερότητα.** Η βαθιά ύφεση εντείνει την κοινωνική αναταραχή και αυτή ασκεί πιέσεις στην πολιτική μέσα από πολλούς διαύλους. Στην ευρωπαϊκή συζήτηση το ζήτημα μιας

²⁹ IMF Greece. Preliminary Draft Debt Sustainability Analysis, June 26 2015.

³⁰ Η δήλωση αυτή έγινε κατά την προσέλευση της Αγκελα Μέρκελ στη Σύνοδο κορυφής των χωρών της Ευρωζώνης, στις 12.07.2015. Βλ. <http://www.ert.gr/a-merkel-echi-chathi-kati-pio-simantiko-apto-nomisma-i-empistosini/>

³¹ Βλ. ενότητα 1.9.

³² Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει και η αναθεώρηση του Συντάγματος. Βλ. Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή. *Οικονομικές διαστάσεις της συνταγματικής αναθεώρησης σε συνθήκες κρίσης*, Πρακτικά Συνεδρίου 15-16 Δεκεμβρίου 2014, Αθήνα 2015.

ελάχιστης εσωτερικής συναίνεσης συνδέεται προφανώς με την ανάγκη για συνέχεια στα βασικά στοιχεία της οικονομικής πολιτικής (με βελτιώσεις) τουλάχιστον για τα επόμενα χρόνια.

Οι επόμενοι μήνες και ίσως τα επόμενα 2-3 χρόνια θα είναι δύσκολα για την πολιτική, την κοινωνία και την οικονομία. Κατά τη γνώμη μας το έργο της προσαρμογής και της ανάκαμψης επιβάλλει ευρύτερες πολιτικές συναιενέσεις, που φαίνεται ότι διαμορφώνονται σε μονιμότερη βάση στο πολιτικό επίπεδο (όπως δείχνουν οι συγκλίσεις τμημάτων της κυβερνητικής πλειοψηφίας και της αντιπολίτευσης στις ψηφοφορίες για τα προαπαιτούμενα) και, οπωσδήποτε, κριτική επανεξέταση ιδεών που συνόδευσαν και πρακτικών που σημάδεψαν την πορεία προς την κρίση και εμπόδισαν την έξοδο από αυτή!

Και να μη ξεχνάμε: «Δεν υπάρχει κακή κατάσταση που να μη μπορεί να γίνει χειρότερη».

Πλαίσιο Ι. Τα κύρια σημεία της Δήλωσης της Συνόδου Κορυφής

«Προαπαιτούμενα». (15 Ιουλίου και 22 Ιουλίου): Εξορθολογισμός του συστήματος ΦΠΑ και διεύρυνση της φορολογικής βάσης, άμεσα μέτρα για βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, διασφάλιση της πλήρους ανεξαρτησίας της ΕΛΣΤΑΤ, εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας (παραμένει ακόμα ανενεργός ο σχετικός νόμος). Θέσπιση νέου κώδικα πολιτικής δικονομίας προκειμένου να επιταχυνθεί η απονομή δικαιοσύνης, μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας για την εξυγίανση των τραπεζών.

«Χρηματοδοτική γέφυρα» ώσπου να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για ένα «μνημόνιο συνεννόησης» με τον ΕΜΣ: Ύψος € 7 δισ. Θα χρησιμοποιηθεί για να πληρώσει η Ελλάδα τις οφειλές της σε ΔΝΤ και ΕΚΤ τον Ιούλιο! Θα χρειασθούν πρόσθετα € 5 δισ. ως τα μέσα Αυγούστου. [Εκκρεμούν σχετικές αποφάσεις. Είναι φανερό ότι παρακολουθείται στενά η εφαρμογή των προαπαιτούμενων. Η ΕΚΤ μπορεί επίσης να συνδράμει με νέα επέκταση της έκτακτης βοήθειας ρευστότητας (ELA) μετά τις αποφάσεις της ελληνικής Βουλής για τα πρώτα προαπαιτούμενα.]

Στη συνέχεια: Επεξεργασία ενός ξεκάθਾਰου χρονοδιαγράμματος για νομοθέτηση και υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία (Memorandum of Understanding) με τον ΕSM. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, μια «φιλόδοξη» μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού που θα περιλάβει και τη ρήτρα μηδενικού ελλείμματος και την κατάργηση των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων, ιδιωτικοποιήσεις (ΑΔΜΗΕ) και μεταφορά περιουσιακών στοιχείων του Κράτους ύψους € 50 δισ. σε ένα ανεξάρτητο ταμείο (θα χρησιμοποιηθούν για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών κατά 50%, για την αποπληρωμή δανείων 25% και την ανάπτυξη 25%), εφαρμογή της «εργαλειοθήκης του ΟΟΣΑ» στον τομέα της ρύθμισης των αγορών ώστε να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός, αποπολιτικοποίηση της Δημόσιας Διοίκησης (με τα πρώτα μέτρα να υιοθετούνται ως τις 20 Ιουλίου) κ.α.

Συνολικές χρηματοδοτικές ανάγκες (ως το 2018). Οι θεσμοί τις υπολογίζουν κατ' αρχάς σε € 82-86 δισ. Στο πακέτο αυτό είναι βέβαια ενσωματωμένες οι δόσεις των προηγούμενων δανείων που δεν εκταμιεύθηκαν. Με τα δάνεια αυτά θα καλυφθούν οι υποχρεώσεις της χώρας

προς το εξωτερικό, εν μέρει προς το εσωτερικό και η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών (περίπου € 25 δισ.). Οι εκταμιεύσεις θα αρχίσουν μόλις ψηφισθεί η τελική συμφωνία με τον ΕΜΣ. [*Ας σημειωθεί ότι τους τελευταίους μήνες διπλασιάστηκαν σχεδόν οι χρηματοδοτικές ανάγκες καθώς η οικονομία περιήλθε σε ύφεση, το κράτος σταμάτησε να εξοφλεί τρέχουσες οφειλές προς τους προμηθευτές του και δημιουργήθηκαν προβλήματα στις τράπεζες με τα κόκκινα δάνεια και τους κεφαλαιακούς ελέγχους.]*

Η βιωσιμότητα του Χρέους. Η Σύνοδος Κορυφής αναγνωρίζει ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα. Δηλώνει ετοιμότητα να εξετάσει πρόσθετα μέτρα (κυρίως: επιμήκυνση των περιόδων χάριτος και ωρίμανσης των δανείων), αλλά πάλι υπό τον όρο ότι εφαρμόζονται πλήρως τα συμφωνημένα μέτρα. Αποκλείει όμως ονομαστικό κούρεμα των δανείων. Γεγονός είναι ότι ο λόγος χρέους θα ανέλθει σε πάνω από το 200% ΑΕΠ και ως το 2022 ακόμα και αν όλα πάνε καλά δεν πρόκειται να κατέβει σε επίπεδα που θα το καθιστούν βιώσιμο. [*Το ΔΝΤ υποστηρίζει ότι τα χαμηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα, η απουσία μεταρρυθμίσεων και εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις, επιστροφή της οικονομίας στην ύφεση και οι δυσμενέστερες προβλέψεις μετά τους κεφαλαιακούς ελέγχους κατέστησαν το χρέος μη βιώσιμο (IMF Greece. Preliminary Draft Debt Sustainability Analysis, June 26 2015)].*

Θεσμικά. «Εξομάλυνση» της συνεργασίας με τους θεσμούς (επιτόπια εποπτεία από τους «θεσμούς» της εφαρμογής των συμφωνιών, συνέχιση της συνεργασίας με το ΔΝΤ και μετά τον Μάρτιο του 2016 οπότε λήγει). Ουσιαστικά η «τρόικα» επιστρέφει και ο ρόλος της δεν είναι μόνο συμβουλευτικός: Η κυβέρνηση «οφείλει να διαβουλευέται και συμφωνεί με τους θεσμούς όλα τα νομοσχέδια στους σχετικούς τομείς». Επίσης η Ελλάδα δεσμεύθηκε να ζητήσει ως τις 20 Ιουλίου τεχνική βοήθεια από τους θεσμούς και κράτη μέλη (δηλαδή ουσιαστικά μια νέα task force) ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συντονίζει τις σχετικές δραστηριότητες.

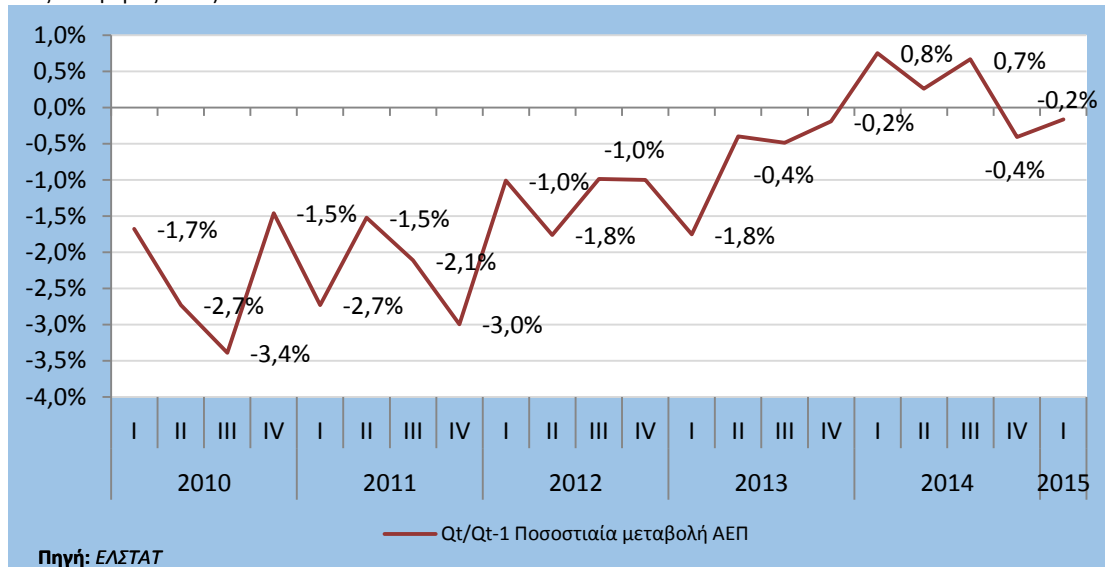
Βασική πηγή: *Euro Summit Statement* , Brussels, 12 July 2015.

1 Η Οικονομική συγκυρία

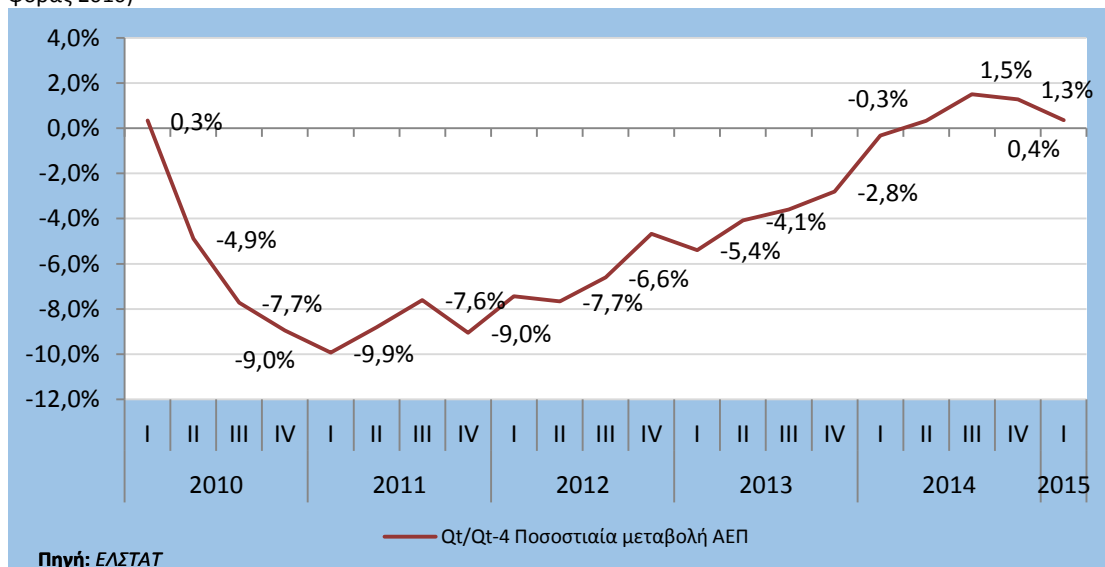
1.1 Η οικονομία επιστρέφει στην ύφεση.

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ³³ μειώθηκε κατά 0,2% σε σχέση με το ΑΕΠ του προηγούμενου τριμήνου, ενώ αυξήθηκε κατά 0,4% σε σχέση με το ΑΕΠ του αντιστοίχου τριμήνου του 2014. Στο διάγραμμα 1 που ακολουθεί αποτυπώνεται η μεταβολή του εποχικά διορθωμένου ΑΕΠ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ενώ στο διάγραμμα 2 αποτυπώνεται η μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Ποσοστιαία μεταβολή Ελληνικού ΑΕΠ (Qt/Qt-1, εποχικά διορθωμένοι αλυσωτοί δείκτες όγκου, έτος αναφοράς 2010)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ (Qt/Qt-4, εποχικά διορθωμένοι αλυσωτοί δείκτες όγκου, έτος αναφοράς 2010)

³³ ΕΛΣΤΑΤ [Δελτίου Τύπου 29/5/2015](#)

Η παρατηρούμενη μείωση του ΑΕΠ σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2014 οφείλεται κυρίως στην μείωση των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά 7,5%.

Στην ευρωζώνη³⁴ κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,4% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και κατά 1% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014. Αντίστοιχα στις ΗΠΑ κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 υπήρξε οριακή μείωση του ΑΕΠ κατά 0,2% ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 παρατηρήθηκε αύξηση κατά 2,7%.

Σχετικά με την ανάπτυξη, η ΕΚΤ στην οικονομική επιθεώρηση με τις μακροοικονομικές προβολές³⁵ των εμπειρογνομόνων του ευρωσυστήματος για τη ζώνη του ευρώ του Ιουνίου 2015 αναφέρει:

«... εξακολουθούν να υφίστανται διαρθρωτικοί περιορισμοί. Το χρέος του δημόσιου τομέα συνέχισε να αυξάνεται, αν και με βραδύτερο ρυθμό, και αναμένεται να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα σε ορισμένες χώρες. Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας, ενώ γενικά βελτιώνονται, θα συνεχίσουν να επισκιάζονται από την υψηλή διαρθρωτική ανεργία σε ορισμένες χώρες. Επιπροσθέτως, οι ανησυχίες σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και τη βραδεία πρόοδο ως προς την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, το εναπομένον άφθονο αναξιοποίητο παραγωγικό δυναμικό και τα επίπεδα χρέους των επιχειρήσεων που παραμένουν υψηλά σε ορισμένες χώρες θα συνεχίσουν να επηρεάζουν αρνητικά τις επενδυτικές δαπάνες.

... Συνολικά, ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ, σύμφωνα με τις προβολές, αναμένεται ότι θα επιταχυνθεί σημαντικά, από 0,9% το 2014 σε 1,5% το 2015, 1,9% το 2016 και 2,0% το 2017.»

Σε σχέση με το ελληνικό ΑΕΠ οι επίσημες προβλέψεις των οργανισμών για το 2015 έχουν γίνει πριν την επιβολή των capital controls και το κλείσιμο των τραπεζών. Οι προβλέψεις αυτές είναι πιο απαισιόδοξες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις, αντικατοπτρίζοντας έτσι την επιδείνωση της κατάστασης της οικονομίας. Πρόσφατα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την ΕΚΤ³⁶ σε κοινό έγγραφο αξιολόγησης του αιτήματος χορήγησης δανείου της Ελλάδας από τον ESM, εκτιμούν ότι η ύφεση για την χώρα το 2015 θα κυμανθεί μεταξύ 2% και 4%, ενώ για το 2016 προβλέπουν ύφεση από 0,5% έως 1,75%. Αυτή η βαθιά ύφεση στην οποία βυθίζεται η οικονομία αποτυπώνεται και στις επόμενες εκτιμήσεις.

Υποθέσεις:

1. Χρήση του υπέρ αισιόδοξου σεναρίου ότι το ΑΕΠ στο τρίτο τρίμηνο του 2015 θα ήταν το ίδιο με το ΑΕΠ του 2014 της αντίστοιχης περιόδου (€ 46.803 εκ.– έτος βάσης 2010).
2. Η ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση εξακολουθούν να αποτελούν το 90% του ΑΕΠ.
3. Η μείωση της κατανάλωσης κυμαίνεται μεταξύ 50% και 80% (αυθαίρετη αλλά πιθανή εκτίμηση λόγω της καθολικής καθίζησης της ιδιωτικής κατανάλωσης).
4. Δεν λαμβάνεται υπόψη κανένα rebound effect (ενδεχόμενη μικρότερη ετήσια επίδραση).

³⁴ [Eurostat newsrelease euroindicators 9 June 2015](#)

³⁵ ECB – [Economic Bulletin \(June 2015\)](#)

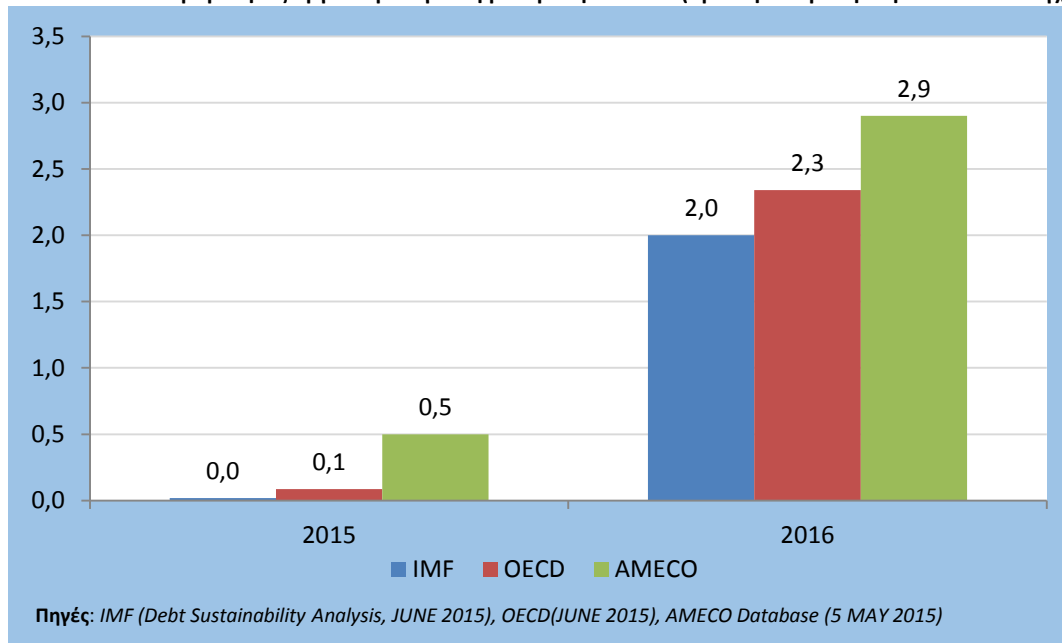
³⁶ [Greece - Assessment of the Commission, in liaison with the ECB, of the request for stability support in the form of an ESM loan, in compliance with Art 13 of ESM Treaty.](#)

5. Οι συνιστώσες του ακαθάριστου σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου και του ισοζυγίου δεν εξετάζονται, αν και αναμένουμε αρνητική επίδραση στο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου και θετική επίδραση στο εξωτερικό ισοζύγιο μιας και παγώνουν οι εισαγωγές.

Η αναγωγή του τριμηνιαίου ΑΕΠ της περιόδου Ιουλίου-Σεπτεμβρίου σε εβδομαδιαία βάση ανέρχεται στα 3,9 δις (46,8/12 εβδομάδες – Θεωρούμε ότι όλες οι εβδομάδες είναι ισοδύναμες). Η μείωση του εβδομαδιαίου ΑΕΠ αγγίζει τα **2,8 δις ανά εβδομάδα** με capital control και έλλειψη ρευστότητας, ή το 1,5% του ύψους του ΑΕΠ του 2014 στην περίπτωση που η μείωση της κατανάλωσης αγγίζει το 80% και τα **1,75 δις ανά εβδομάδα** ή 0,9% του ΑΕΠ όταν η μείωση της κατανάλωσης κυμαίνεται στο 50%.

	<u>Μείωση κατανάλωσης</u>	
	50%	80%
Μείωση ΑΕΠ/εβδομάδα:	1,75 δις	2,8 δις
Επίδραση ανά εβδομάδα στο Ετήσιο ΑΕΠ:	-0,9%	-1,5%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Προβλέψεις οργανισμών για τη μεταβολή του ΑΕΠ (πριν την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων)

Η καταγραφή των επιπτώσεων στις επιχειρήσεις από την επιβολή του ελέγχου κεφαλαίων, που έχει αποτυπωθεί από τον ΣΕΒ³⁷, αναδεικνύει το πλήγμα που δέχεται ο συγκεκριμένος πυλώνας της οικονομίας.

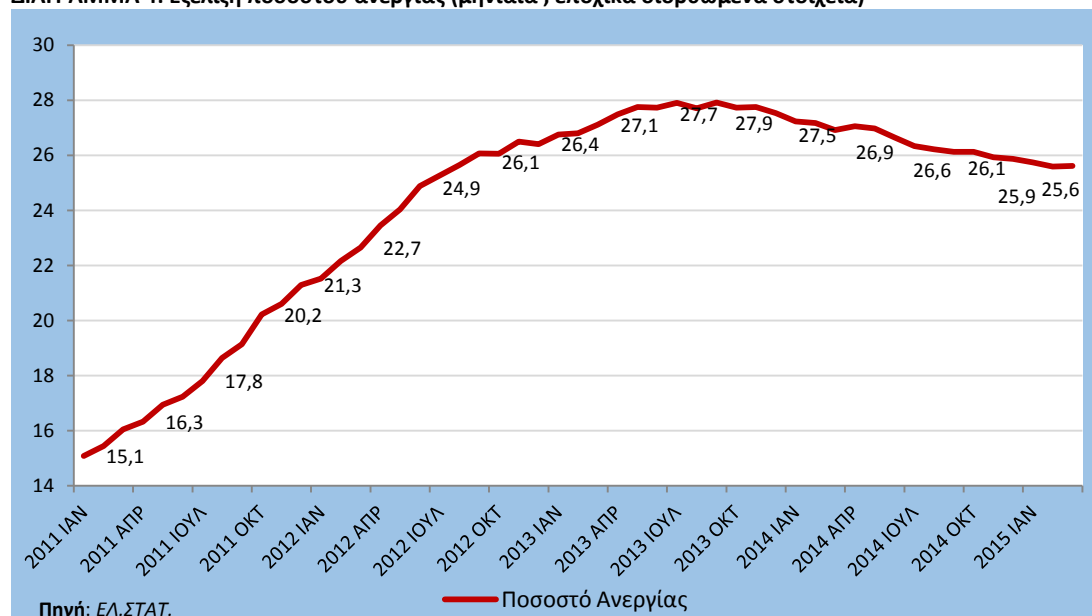
³⁷ Δελτίο τύπου 8-Ιουλίου-2015, <http://www.sev.org.gr/grafeio-typou/deltia-typou/katagrafi/>

Η κατάσταση στις επιχειρήσεις και τις τράπεζες, η αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου σε συνδυασμό με την υψηλή ανεργία συνθέτουν την καταστροφική δίνη στην οποία έχει περιέλθει η οικονομία.

1.2 Η ανεργία σε δυνητική ανοδική πορεία.

Σύμφωνα με το δελτίο τύπου της ΕΛΣΤΑΤ³⁸ που αφορά στην έρευνα εργατικού δυναμικού για τον μήνα Μάρτιο, το εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 25,6%. Το ποσοστό ανεργίας έμεινε σταθερό σε σχέση με εκείνο του Φεβρουαρίου, ενώ ήταν μειωμένο σε σχέση με το 26,9% του Μαρτίου του 2014. Στο διάγραμμα 4 που ακολουθεί φαίνεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας (μηνιαία , εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

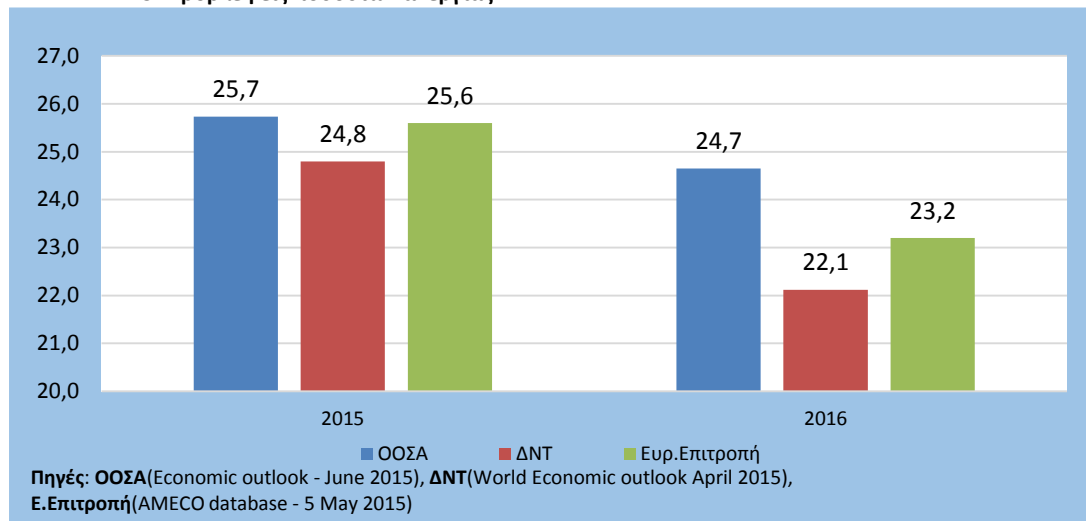
Με βάση τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία το σύνολο των απασχολούμενων τον Μάρτιο του 2015 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.518.858 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.211.507 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.368.392 άτομα.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εξακολουθούν να εμφανίζονται στις ηλικιακές ομάδες 15-24 ετών και 25-34 ετών με 49,7% και 33% αντίστοιχα. Σε σχέση με τη χωρική κατανομή τα μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζονται στις περιφέρειες Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας (27,2%) και Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας (26,9%).

Οι προβλέψεις για την εξέλιξη των ποσοστών ανεργίας για το 2015 και το 2016 του ΔΝΤ, του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνουν τάσεις αποκλιμάκωσης.

³⁸ ΕΛ.ΣΤΑΤ Δελτίο τύπου – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Μαρτίου 2015 (4-Ιουν-2015)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Προβλέψεις ποσοστών ανεργίας

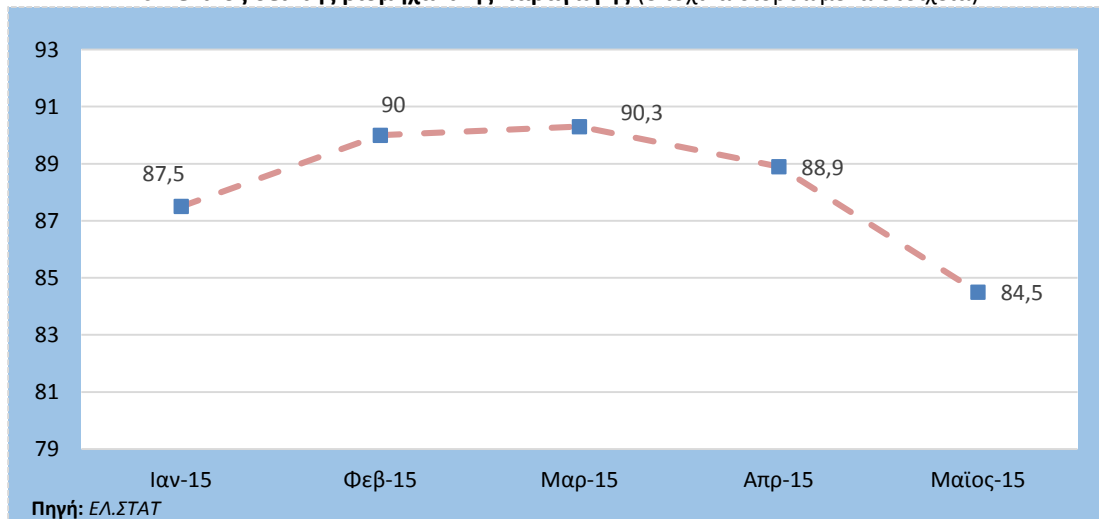

Οι προβλέψεις αυτές έχουν γίνει πριν την επιβολή των capital controls και δεν αντανακλούν την πρόσφατη επιδείνωση του οικονομικού κλίματος. Η περεταίρω μείωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας θα έχει άμεση επίδραση στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Ήδη η μείωση της παραγωγής σε πολλές επιχειρήσεις οδηγεί σε πρώτη φάση σε αναθεώρηση των βαρδιών και των αδειών του εργατικού δυναμικού.

1.3 Η βιομηχανική παραγωγή πέφτει

Το γενικό κλίμα αστάθειας, αβεβαιότητας, τα χρηματοδοτικά προβλήματα και η έλλειψη ζήτησης αγαθών επηρεάζουν αρνητικά και την βιομηχανική παραγωγή της χώρας. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τον Μάιο 2015 ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (Διάγραμμα 6) παρουσίασε μείωση 4% (συγκριτικά με τον Μάιο 2014).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

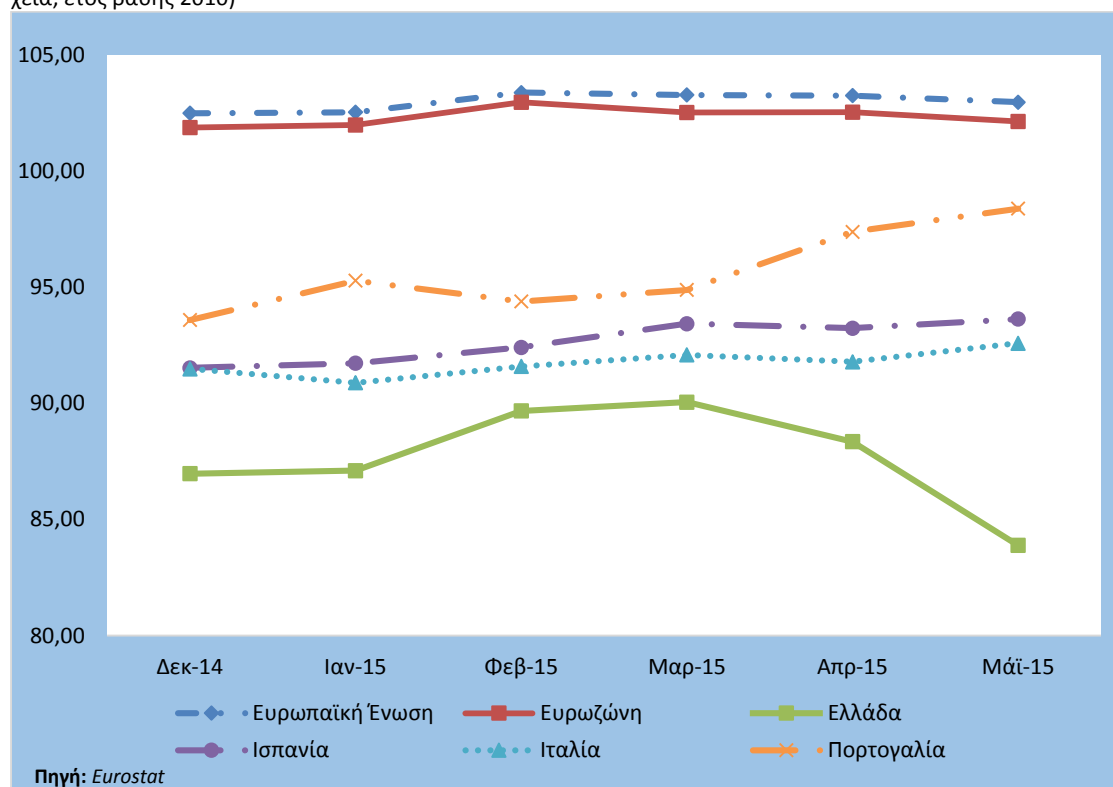
Αναλυτικότερα, στους επιμέρους τομείς βιομηχανίας, τον Μάιο 2015 (συγκριτικά με τον Μάιο 2014) οι δείκτες παραγωγής ορυχείων-λατομείων, παραγωγής μεταποιητικών βιομηχανιών και παραγωγής ηλεκτρισμού παρουσιάζουν σημαντική μείωση (15%, 2,7% και 7,5% αντίστοιχα) ενώ αύξηση (4,4%) καταγράφεται στο δείκτη παροχής νερού.

Αναφορικά με τον τομέα της μεταποίησης, τον Ιούνιο 2015 η παραγωγή κατέγραψε την εντονότερη μείωση κατά τα τελευταία δύο έτη, όπως προκύπτει από το δείκτη Υπεύθυνων Προμηθειών (PMI)³⁹, που έκλεισε τον Ιούνιο στις 46,9 μονάδες (48 μονάδες τον Μάιο 2015). Η πτώση της ζήτησης καθώς και η μείωση νέων παραγγελιών από το εξωτερικό συνέβαλαν στην υποχώρηση της παραγωγής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι νέες παραγγελίες από το εξωτερικό καταγράφουν την 8^η συνεχή μηνιαία μείωση, υποχωρώντας με τον ταχύτερο ρυθμό από τον Φεβρουάριο 2013. Το στοιχείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αναφορικά με τις εξαγωγές και την μελλοντική τους εξέλιξη. Επίσης, **οι χρόνοι παράδοσης προμηθειών παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση, όντας η εντονότερη κατά τα τελευταία τέσσερα χρόνια**. Σε γενικότερο επίπεδο, η πτώση της ζήτησης – και επομένως της παραγωγής - μπορεί να οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε μειώσεις προσωπικού, ενισχύοντας τα – ήδη υψηλότατα - επίπεδα ανεργίας στην Ελλάδα.

Στη ευρωζώνη, τον Μάιο 2015 υπήρξε πτώση 0,4% (σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα) στην βιομηχανική παραγωγή (-0,3% σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης), δηλαδή η μείωση ήταν **σημαντικά μικρότερη** συγκριτικά με την Ελλάδα. Από την άλλη μεριά, οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου παρουσίασαν αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής (Ιταλία +0,9%, Ισπανία +0,4% και Πορτογαλία 1%). Τόσο για την Ελλάδα όσο και για την ΕΕ και την ευρωζώνη, ήταν ο τρίτος κατά σειρά μήνας που καταγράφηκε πτώση της παραγωγής, με την διαφορά ότι – συνολικά - στην Ελλάδα η πτώση είναι πολύ μεγαλύτερη. Αντίθετα, στο διάστημα αυτό οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζουν αύξηση της παραγωγής (διάγραμμα 7). Συνολικά, η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής οφείλεται στην μείωση στους τομείς της ενέργειας (-3,2%), στα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά (-1,4%) ενώ αύξηση (1%) καταγράφηκε στα κεφαλαιουχικά αγαθά και στα ενδιάμεσα αγαθά (0,1%). Η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής στην ΕΕ είναι ιδιαίτερης σημασίας μιας και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τους άλλους παραγωγικούς τομείς, και ιδιαίτερα τομέα τον υπηρεσιών.

³⁹ Markit, «Επιταχύνεται η πτωτική τάση του μεταποιητικού τομέα», [Δελτίο Τύπου](#), 1/07/2015

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής Ελλάδας – Ευρωπαϊκών χωρών (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, έτος βάσης 2010)

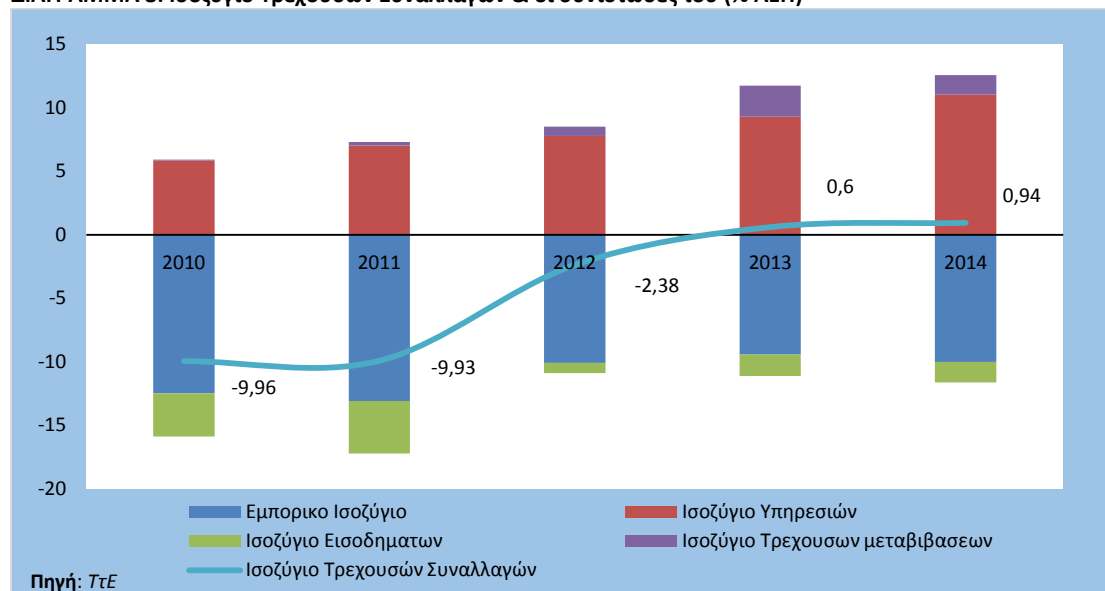

1.4 Οι προοπτικές για τις εξαγωγές δεν είναι ευοίωνες

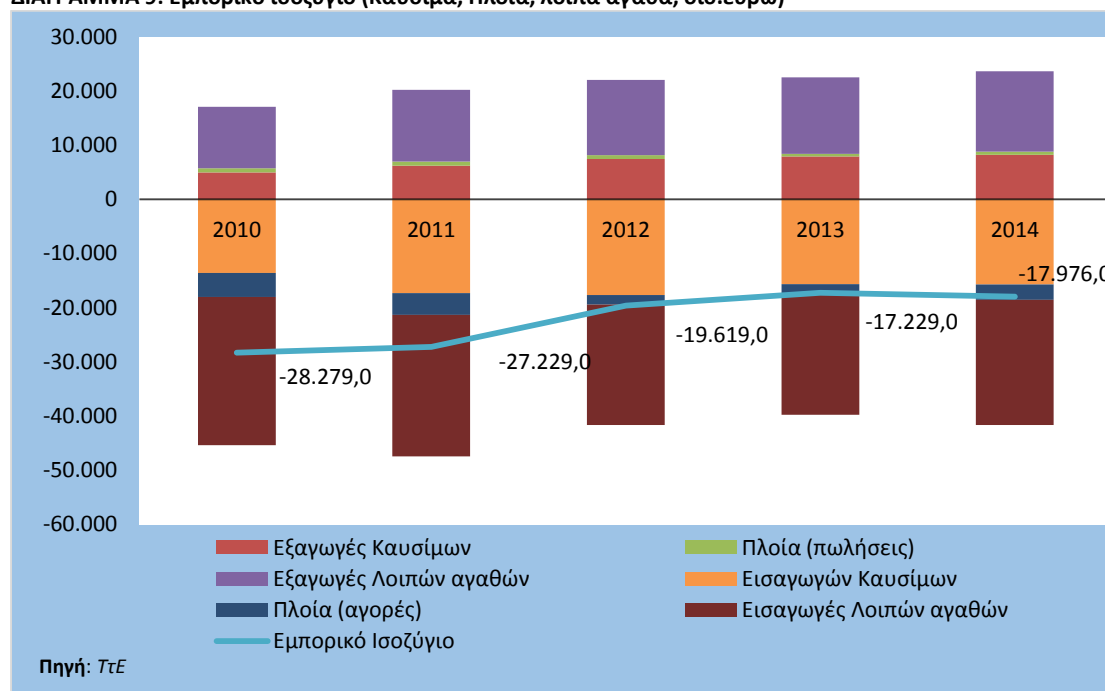
Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η συνολική αξία των εξαγωγών για το μήνα Μάιο 2015 (€ 2.280 δισ.) παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με τον αντίστοιχο μήνα του 2014. Χωρίς τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές παρουσιάζουν αύξηση κατά 4,9% (ή κατά € 69,7 εκ.). Από την άλλη μεριά, η συνολική αξία των εισαγωγών του Μαΐου 2015 (€ 3.583 δισ.) παρουσιάζει μείωση κατά 10,4% (συγκριτικά με τον Μάιο 2014) ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή, η αξία των εισαγωγών παρουσιάζει αύξηση κατά 5,8% (€ 151,3 εκ.). Το Μάιο 2015, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου μειώθηκε κατά 24,2% (σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2014), ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή, η αντίστοιχη μεταβολή παρουσιάζει αύξηση κατά 7%. Συνολικά, για το πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου 2015, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου (€ 7.7 δισ.) παρουσιάζει μείωση 11,6%, ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή, η μείωση είναι 7% (σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2014). Οι συνολικές εξαγωγές για το πεντάμηνο ανήλθαν σε € 10.7 δισ., παραμένοντας αμετάβλητες σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2014, ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές παρουσιάζουν αύξηση 12,6%. Από το στοιχείο αυτό φαίνεται η σημασία του τομέα των πετρελαιοειδών για τις ελληνικές εξαγωγές (τα πετρελαιοειδή αποτελούν περίπου το 30% των συνολικών εξαγωγών). Αντίθετα, οι εισαγωγές στο πεντάμηνο ανέρχονται σε € 18.44 δισ., μειωμένες κατά 5,2% (συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2014), ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή η αξία των εισαγωγών παρουσιάζει αύξηση κατά 2,9% (+ € 383 εκ.). Σε γεωγραφικό επίπεδο, οι εξαγωγές (με πετρελαιοειδή, στο πεντάμηνο, σε εκ. ευρώ) προς την ΕΕ παρουσιάζουν αύξηση 10,8%, ενώ προς τρίτες χώρες μείωση κατά 9,9%. Αντίστοιχα, χωρίς τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές προς την ΕΕ παρουσιάζουν αύξηση 13,2%, ενώ προς τις τρίτες χώρες η αύξηση είναι 11,4%. Συμπερασματικά, η υποτίμηση του ευρώ

φαίνεται ότι βοήθησε τις ελληνικές εξαγωγές λοιπών προϊόντων προς τις τρίτες χώρες. Από την άλλη πλευρά, το ρωσικό εμπάργκο που έχει επιβληθεί στις εισαγωγές τροφίμων από χώρες της ΕΕ θα συνεχισθεί, κάτι που αποτελεί πλήγμα για ελληνικές εξαγωγές αγροτικών προϊόντων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών & οι συνιστώσες του (% ΑΕΠ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Εμπορικό ισοζύγιο (Καύσιμα, Πλοία, λοιπά αγαθά, δισ.ευρώ)

Για το 1^ο τετράμηνο 2015, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ) παρουσιάζει έλλειμμα € 3,1 δισ. (έναντι ελλείμματος € 2,3 δισ. το αντίστοιχο διάστημα 2014 ή αύξηση κατά 34%, διάγραμμα 8). Παρότι το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου εμφανίζεται μειωμένο (διάγραμμα 9), η μεγέθυνση του ελλείμματος του ΙΤΣ οφείλεται στην επιδείνωση των μεγεθών των ισοζυγίων εισοδημάτων και τρεχουσών μεταβιβάσεων. **Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 2014, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ) παρουσίασε πλεόνασμα € 1.6 δισ. (0,89%**

του ΑΕΠ) και καθοριστική συμβολή στην επίτευξη του πλεονάσματος είχε ο τομέας του τουρισμού.⁴⁰ Το 2015, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ,⁴¹ οι ταξιδιωτικές εισπράξεις τον Απρίλιο κατέγραψαν αύξηση 16,3% (ανήλθαν σε € 477 εκ.), ενώ τον ίδιο μήνα το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα € 312 εκ. (€ 222 εκ. τον Απρίλιο 2014, αύξηση 40%). Για το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις εμφανίζουν αύξηση κατά 14,4% (σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο 2014) και ανήλθαν σε € 1 δισ. Η υποτίμηση του ευρώ φαίνεται ότι έχει δώσει σημαντική ώθηση στην προσέλκυση ταξιδιωτών από χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ: συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από κατοίκους χωρών εντός της ευρωζώνης αυξήθηκαν κατά 1,6%, ενώ οι εισπράξεις από κατοίκους της ΕΕ εκτός της ευρωζώνης αυξήθηκαν κατά 39,7%.

Από την άλλη μεριά, οι τελευταίες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις που αυξάνουν την αβεβαιότητα μπορούν να πλήξουν την τουριστική βιομηχανία. Όπως προκύπτει από το δελτίο τύπου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)⁴² η ανακοίνωση για τη διενέργεια του δημοψηφίσματος προκάλεσε άμεσα αντιστροφή της αυξητικής τάσης των κρατήσεων, η πτώση της οποίας – για τις τελευταίες μέρες του Ιουνίου – έφτασε το 30%. Επιπρόσθετα, την 1^η εβδομάδα του Ιουλίου, πολλές αεροπορικές εταιρείες ανέστειλαν το δικαίωμα πώλησης εισιτηρίων από ελληνικά ταξιδιωτικά πρακτορεία.⁴³ Είναι προφανές ότι σημερινή κατάσταση – αν συνεχιστεί – θα έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο για την βιομηχανία του τουρισμού, κάτι που θα προκαλέσει δυσβάστακτο πλήγμα στην – ήδη προβληματική – οικονομία της χώρας.

1.5 Ο δείκτης οικονομικού κλίματος επιδεινώνεται δραματικά

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην ευρωζώνη το **δεύτερο τρίμηνο του 2015** ενισχύθηκε οριακά σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο, με μέση τριμηνιαία αύξηση ύψους 1,1%. Αντίθετα στην Ελλάδα παρατηρήθηκε μέση τριμηνιαία μείωση ύψους 5,34%. (Διάγραμμα 10). Αναλυτικότερα, στην Ευρωζώνη, η οριακή ενίσχυση του δείκτη είναι αποτέλεσμα εν μέρει της θετικής μέσης τριμηνιαίας μεταβολής των επιχειρηματικών προσδοκιών στη **Βιομηχανία** κατά (+20%), στις **Υπηρεσίες** (+36,52%), στις **Κατασκευές** (0,13%) και στην **Καταναλωτική εμπιστοσύνη** (+19,62%). Αντίθετα, οι προσδοκίες **στο Λιανικό εμπόριο** εξασθένησαν σε μεγάλο βαθμό, αντισταθμίζοντας σε μεγάλο βαθμό την βελτίωση των παραπάνω δεικτών.

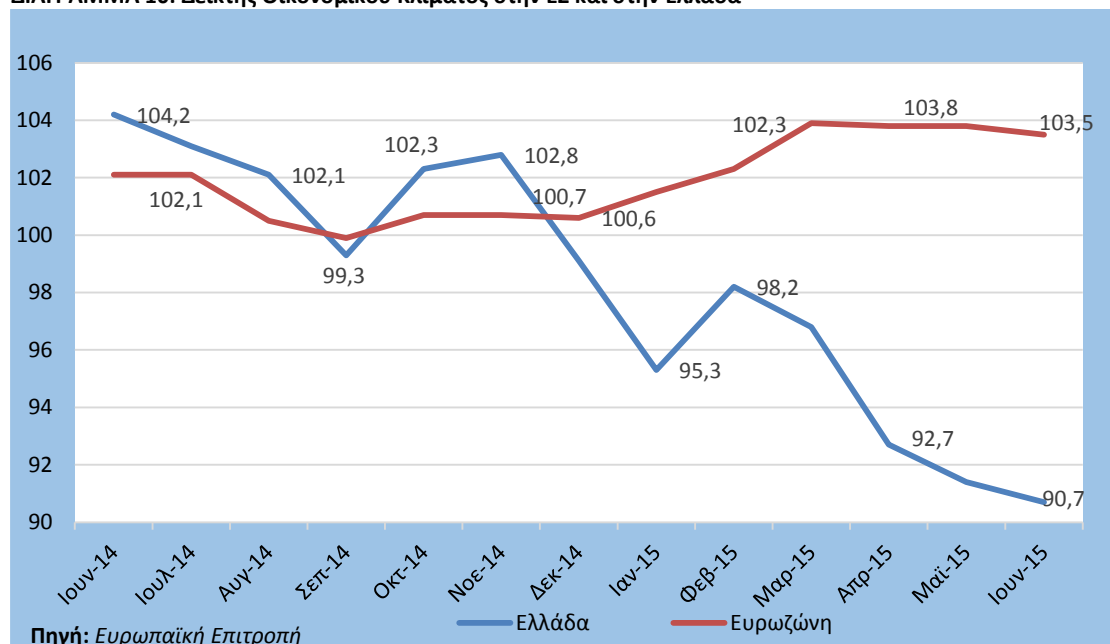
⁴⁰ Όπως παρουσιάζεται στο διάγραμμα ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8, το ΙΤΣ έγινε πλεονασματικό το 2013, ενώ το 2010 ήταν ελλειμματικό σε ποσοστό 10% του ΑΕΠ. Πέρα από τη συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος – περισσότερο μέσω της μείωσης των εισαγωγών – καθοριστικό ρόλο είχε η βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών και ειδικότερα τα έσοδα από τον τουρισμό

⁴¹ ΤτΕ, Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών: Απρίλιος 2015, [Δελτίο Τύπου](#), 23/06/2015

⁴² ΣΕΤΕ, Εξέλιξη Κρατήσεων Ιουνίου 2015, [Δελτίο Τύπου](#), 3 Ιουλίου 2015

⁴³ [Καθημερινή](#), 8/7/2015

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην ΕΖ και στην Ελλάδα

Η αβεβαιότητα η οποία κυριαρχεί τους τελευταίους μήνες στην Ελλάδα συνεχίζει να επηρεάζει αρνητικά το οικονομικό κλίμα της χώρας και κατ' επέκταση και την οικονομική δραστηριότητα της. **Στην Ελλάδα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το 2^ο τρίμηνο του 2015 επιδεινώθηκε για να διαμορφωθεί τον Ιούνιο του 2015 στις 90,7 μονάδες, μια επίδοση που είχε να εμφανίσει από τον Αύγουστο του 2013.** Η μέση αρνητική μεταβολή του δείκτη είναι αποτέλεσμα της επιδείνωσης των επιχειρηματικών προσδοκιών αλλά και της νέας υποχώρησης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Ωστόσο, η πτώση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης το τελευταίο τρίμηνο δεν είναι τυχαία. Είναι φανερό ότι η παρατεταμένη αβεβαιότητα για μια δυνητική συμφωνία κλόνισε τις θετικές προσδοκίες των καταναλωτών που είχαν καταγράψει μετεκλογικά λόγω του φαινομένου του πολιτικού κύκλου.⁴⁴

Αναλυτικότερα, το δεύτερο τρίμηνο του 2015, στον τομέα των **Καταναλωτικών προσδοκιών** διαφαίνεται επιδείνωση για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού, για την οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο αλλά και την εξέλιξη της ανεργίας. Αντίθετα, τους τελευταίους 3 μήνες με εξαίρεση τον Απρίλιο παρατηρείται ελαφρά βελτίωση της πρόθεσης των νοικοκυριών για αποταμίευση. Στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις, βελτιώνονται τον Απρίλιο και το Μάιο, ενώ τον Ιούνιο κινούνται πτωτικά όπως και οι αντίστοιχες προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη τους. Στις **Υπηρεσίες**, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων βελτιώνονται, ενώ αντίθετα οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα αλλά και για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση περιορίζονται (εκτός από τον Απρίλιο όπου οι εκτιμήσεις βαίνουν δυσμενέστερες). Τέλος, στον τομέα των **Κατασκευών** καταγράφονται δυσμενείς εκτιμήσεις για τις προγραμματισμένες εργασίες των επιχειρήσεων και στο τομέα της **Βιομηχανίας** οι προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες επιδεινώνονται.

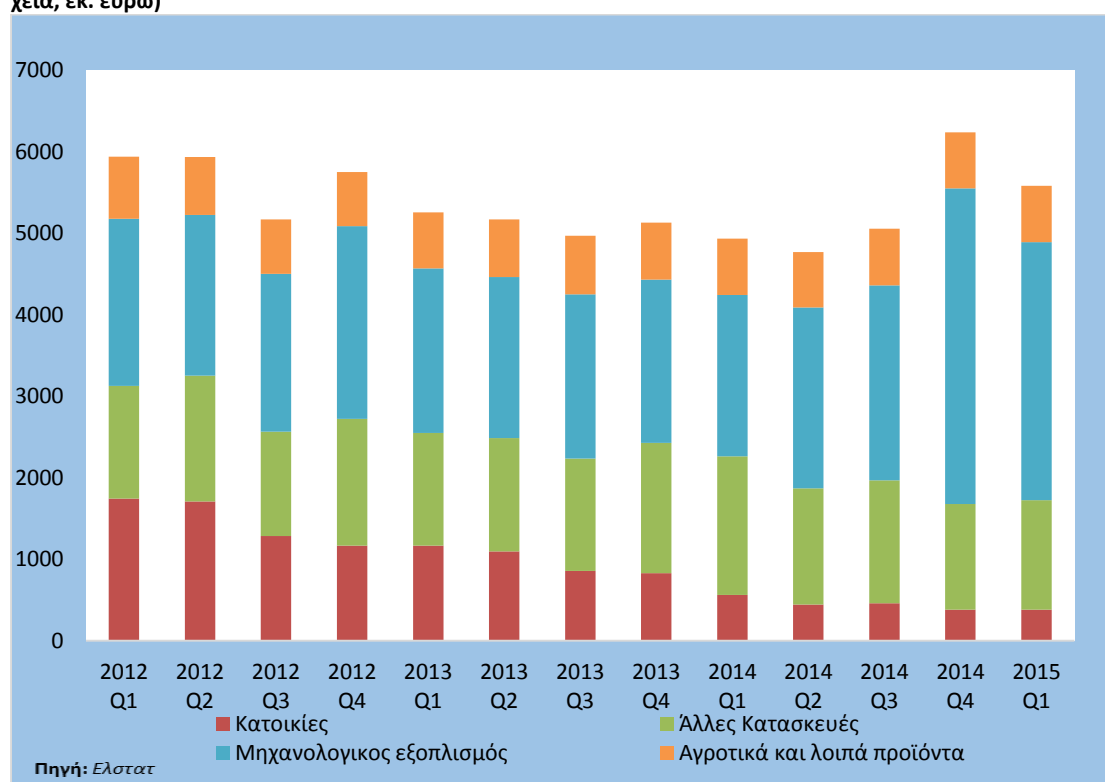
⁴⁴ Έκθεση ΓΠΚ «Ιανουάριος-Μάρτιος 2015» σελ.28

Η αρνητική εξέλιξη του δείκτη προοιωνίζει ότι το οικονομικό κλίμα τους επόμενους μήνες θα καταγράψει ακόμα μεγαλύτερη πτώση καθώς αυτό **βρίσκεται στη «σκιά» της πολιτικοοικονομικής αβεβαιότητας.**

1.6 Οι επενδύσεις παραμένουν -ουσιαστικά- σε σταθερά επίπεδα

Τα τελευταία δύο χρόνια το συνολικό επίπεδο των ιδιωτικών επενδύσεων παραμένει σχετικά σταθερό, με εξαίρεση τα δύο τελευταία τρίμηνα όπου καταγράφεται σημαντική άνοδος. Η ανάλυση των επιμέρους υποκατηγοριών του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου (Διάγραμμα 11) δείχνει ότι τα τελευταία 2,5 χρόνια, είναι μεγάλη η μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες - έναν τομέα που στο παρελθόν συμμετείχε σε σημαντικό βαθμό στη οικονομική ανάπτυξη της χώρας – ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες, λαμβάνουν χώρα μικρές αυξομειώσεις. Από την άλλη μεριά, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2014 καταγράφεται μια μεγάλη αύξηση των συνολικών επενδύσεων κατά 20% περίπου (σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2014) που οφείλονται στην κατηγορία «μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» (από 956 εκ. σε 2.3861 εκ). Αντίστοιχα, το πρώτο τρίμηνο του 2015 οι δαπάνες στη συγκεκριμένη κατηγορία ανέρχονται σε 1.567 εκ., συμπαρασύροντας προς τα πάνω (σε σχέση με το 3^ο τρίμηνο 2014) το συνολικό επίπεδο επενδύσεων. Παρότι όμως υπάρχει μια αύξηση των επενδύσεων, αυτή καταγράφει κυρίως αμυντικές δαπάνες, οπότε είναι **εξαιρετικά αμφίβολος ο (πολλαπλασιαστικός) ρόλος τους και η επίδρασή τους στην πραγματική οικονομία.**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (Τρέχουσες τιμές, εποχικά διορθωμένα στοιχεία, εκ. ευρώ)

Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τα στοιχεία Ιανουαρίου-Ιουνίου 2015 οι δαπάνες του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων ανήλθαν σε € 1.15 δισ. (μειωμένες κατά 48,8% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2014) και παρουσιάζουν υστέρηση σε σχέση τα έσοδα

του ΠΔΕ κατά € 875 εκ. Κατά συνέπεια, και οι δημόσιες επενδύσεις – που ήδη έχουν προγραμματιστεί υπό σφικτές δημοσιονομικές συνθήκες – δεν προχωρούν με ταχείς ρυθμούς και αποτελεσματικά. Στο ίδιο πλαίσιο, η υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (πχ. ΕΣΠΑ) που θα μπορούσαν να δώσουν πρόσκαιρες ανάσες στην οικονομία είναι προβληματική. Σύμφωνα με την έκθεση [Ιουνίου 2015 της ΤτΕ](#), το 1ο τρίμηνο 2015, το ισοζύγιο κεφαλαίων⁴⁵ μειώθηκε σημαντικά σε € 480 εκ. (από € 1,461 δισ. το 2014, μειωμένο κατά € 981 εκ. συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα 2014). Αυτό οφείλεται κυρίως στη μείωση των καθαρών κεφαλαιακών μεταβιβάσεων από την ΕΕ προς την γενική κυβέρνηση, η οποία αντικατοπτρίζει χαμηλότερους ρυθμούς απορρόφησης κεφαλαίων από τα διαρθρωτικά ταμεία και την μετάβαση στο ΕΣΠΑ 2014-2020. Ένας από τους βασικούς λόγους για τις καθυστερήσεις είναι και η προαπαιτούμενη ελληνική συμμετοχή στην χρηματοδότηση (που παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα στην παρούσα φάση). Επιπρόσθετα, το γενικότερο οικονομικό και πολιτικό κλίμα έχει ασφαλώς αρνητική επίδραση και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, παράγοντα καθοριστικό για την οικονομική ανάπτυξη. Οι διαδικασίες αποκρατικοποίησης έχουν ουσιαστικά παγώσει, με τους επενδυτές να αναμένουν τις εξελίξεις.

Αν και σήμερα – υπό συνθήκες ελέγχου της διακίνησης κεφαλαίων (capital control) στις τράπεζες – δεν μπορούμε να μιλάμε για κανονική λειτουργία των τραπεζών, θα πρέπει να εξετάσουμε το ρόλο του τραπεζικού συστήματος στις επενδύσεις κατά τα τελευταία χρόνια της κρίσης. Χωρίς αμφιβολία, ένας υγιής τραπεζικός τομέας αποτελεί προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό είναι κοινή διαπίστωση ότι τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες **έχουν μετατραπεί σε απλούς φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς του κράτους**. Η φυγή των καταθέσεων και η έλλειψη κεφαλαιακής επάρκειας, η μη εξυπηρέτηση των δανείων, η εξάρτηση των τραπεζών από τους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς στήριξης καθώς και η έλλειψη βούλησης των τραπεζικών ιδρυμάτων να συμβάλλουν στην πραγματική οικονομία χρηματοδοτώντας επενδυτικά σχέδια – ώστε να αποφύγουν την περαιτέρω έκθεσή τους σε κίνδυνο και κατ' επέκταση να διασφαλίσουν κατά το δυνατόν την ύπαρξή τους - επιδρούν αρνητικά και με καθοριστικό τρόπο στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας. Η επαναλειτουργία του τραπεζικού συστήματος και η επίλυση των προβλημάτων (πχ κόκκινα δάνεια, χρηματοδότηση) θα πρέπει να αποτελέσουν άμεση προτεραιότητα ώστε να χρηματοδοτηθούν επενδυτικά σχέδια και επιχειρήσεις και **ιδιαίτερα να ενισχυθεί ο εξαγωγικός προσανατολισμός**.

1.7 Η πολιτικοοικονομική αβεβαιότητα «στεγνώνει» τη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών

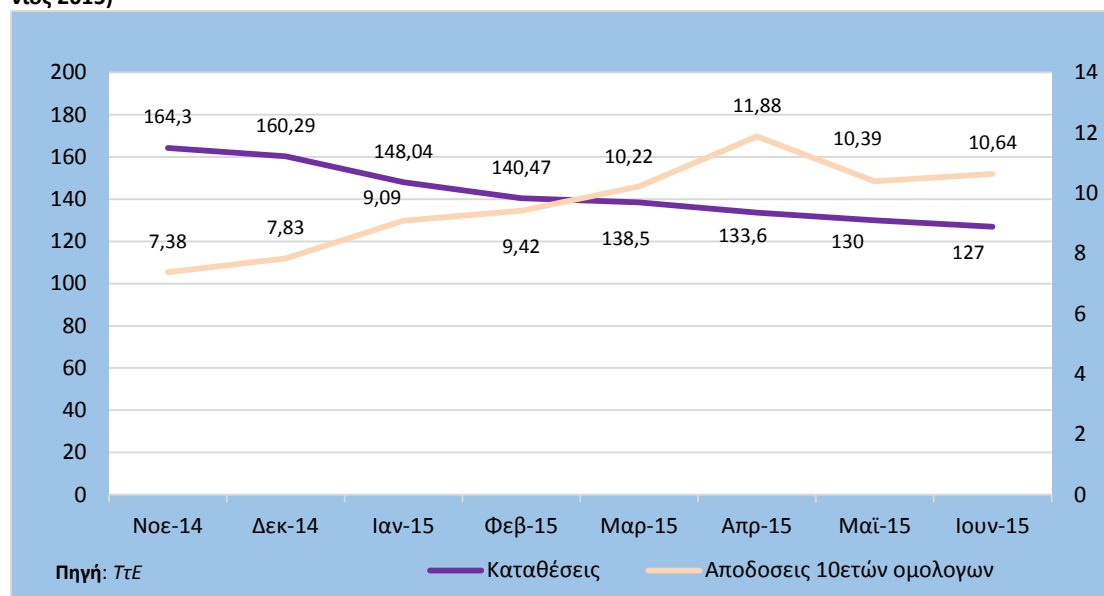
Μία από τις συνέπειες της κρίσης είναι οι εκτεταμένες και επαναλαμβανόμενες εκροές καταθέσεων από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Τους τελευταίους μήνες, το τραπεζικό σύστημα έχει δεχθεί ισχυρό πλήγμα μέσω της φυγής των καταθέσεων (τόσο προς το εσωτερικό όσο και προς το εξωτερικό) εξαιτίας της πολιτικοοικονομικής αβεβαιότητας την οποία συντηρεί η απουσία συμφωνίας με τους διεθνείς πιστωτές της χώρας. **Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος,⁴⁶ στο διάστημα Νοεμβρίου 2014 - Ιουνίου 2015 καταγράφονται**

⁴⁵ Όπως αναφέρει η έκθεση της ΤτΕ, στο ισοζύγιο κεφαλαίων καταγράφονται κυρίως οι εισροές από το ταμείο συνοχής και το ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης της ΕΕ

⁴⁶ Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20142015.pdf>

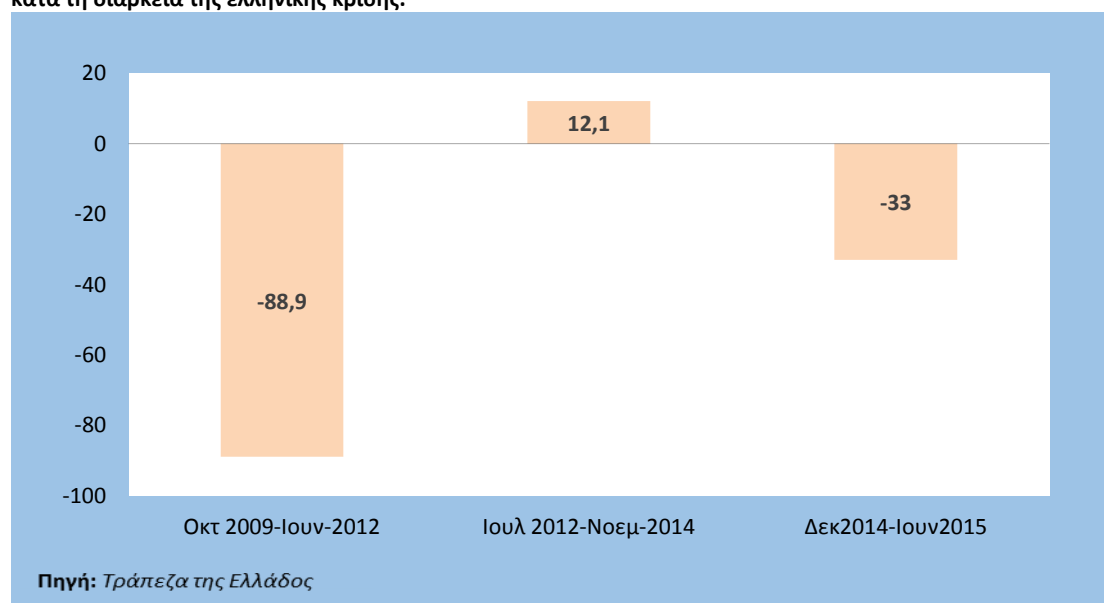
καθαρές εκροές καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων ύψους € 37 δισ. Η συσχέτιση της πορείας των καταθέσεων με την ένταση της κρίσης (όπως αποτυπώνεται από τις αποδόσεις των 10ετων ελληνικών ομολόγων) παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 12.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: Καταθέσεις και αποδόσεις 10έτους ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου (Νοέμβριος 2014-Ιούνιος 2015)

Συνολικά, από τον Οκτώβριο του 2009 μέχρι και τον Ιούνιο 2015, η εξέλιξη των ροών των καταθέσεων των εγχώριων μη-χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και νοικοκυριών από και προς τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα διακρίνονται σε 3 φάσεις. Στην πρώτη φάση που αφορά την περίοδο **Οκτωβρίου 2009 - Ιουνίου 2012** καταγράφηκαν συνολικές καθαρές εκροές ύψους € 88,9 δισ.. Στη δεύτερη φάση (**Ιούλιος 2012-Νοεμβριος 2014**) καταγράφηκαν εισροές € 12,1 δισ. ενώ στην τρίτη φάση (**Δεκέμβριος 2014-Ιούνιος 2015**) εκροές € 33 δισ. (Διάγραμμα 13) .

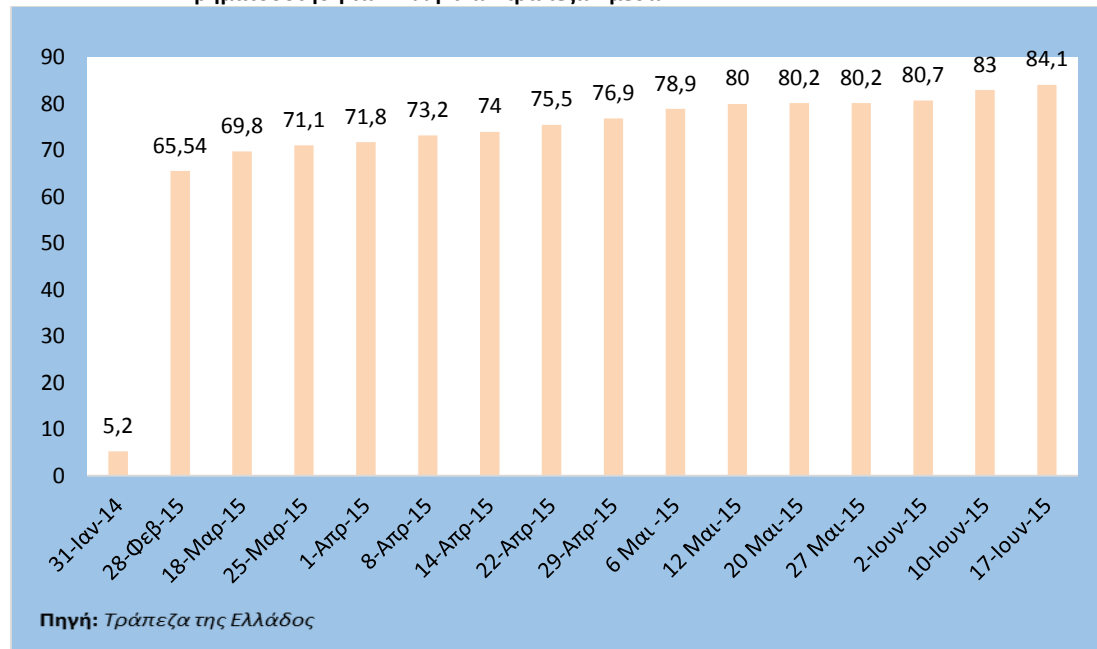
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και νοικοκυριών στις εγχώριες τράπεζες κατά τη διάρκεια της ελληνικής κρίσης.

Κατά την πρώτη φάση, η εκροή καταθέσεων συνοδευόταν και από μία σημαντική μείωση των καταθέσεων μιας ημέρας ως αποτέλεσμα της βαθιάς ύφεσης που διένυε η ελληνική οικονομία εκείνη τη χρονική περίοδο. Αντίθετα, στην τρέχουσα περίοδο οι εκροές καταθέσεων από τα νοικοκυριά προέρχονται από προθεσμιακές καταθέσεις χαρακτηριστικό δείγμα της αβεβαιότητας που επικρατεί. Αναφορικά με την κατεύθυνση των εκροών, σύμφωνα με στοιχεία του Ισοζυγίου Πληρωμών, από το Δεκέμβριο του 2014 μέχρι και το Μάρτιο του 2015 παρατηρήθηκε καθαρή φυγή καταθέσεων προς το εξωτερικό ύψους € 4,4 δισ. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την αυξημένη ποσότητα τραπεζογραμματίων σε κυκλοφορία συνάγεται το συμπέρασμα ότι σημαντικό μέρος των καταθέσεων που αποσύρονται παραμένουν εντός της χώρας. Βάσει αυτών, οι πιθανότητες άμεσης επιστροφής των καταθέσεων αυξάνονται, υπό την προϋπόθεση ότι θα δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας.

Οι καταθέσεις σήμερα έχουν υποχωρήσει στο χαμηλότερο επίπεδο από την αρχή της δημοσιονομικής κρίσης ενώ η ομαλή λειτουργία των τραπεζών μέχρι την τελευταία εβδομάδα του Ιουνίου διασφαλιζόταν από τη χρηματοδότηση του ευρωσυστήματος (βλέπε Διάγραμμα 14). Ωστόσο, η μη επίτευξη συμφωνίας είχε ως αποτέλεσμα η ΕΚΤ να άρει τη στήριξη της, διακόπτοντας την περαιτέρω αύξηση του ΕΛΑ επιβάλλοντας έλεγχο κεφαλαίων (**capital controls**). Ουσιαστικά, η επιβολή **capital controls** (αυστηροί περιορισμοί στην διακίνηση κεφαλαίων προς το εξωτερικό + ένα όριο ανάληψης τα 60 ευρώ) έχει ως στόχο τη διασφάλιση του τραπεζικού συστήματος από μία κρίση ρευστότητας που μπορεί να προκληθεί λόγω των μαζικών αναλήψεων και του πανικού που έχει δημιουργηθεί εξαιτίας μιας πιθανής εξόδου της χώρας από το ευρώ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: Χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών μέσω ΕΛΑ

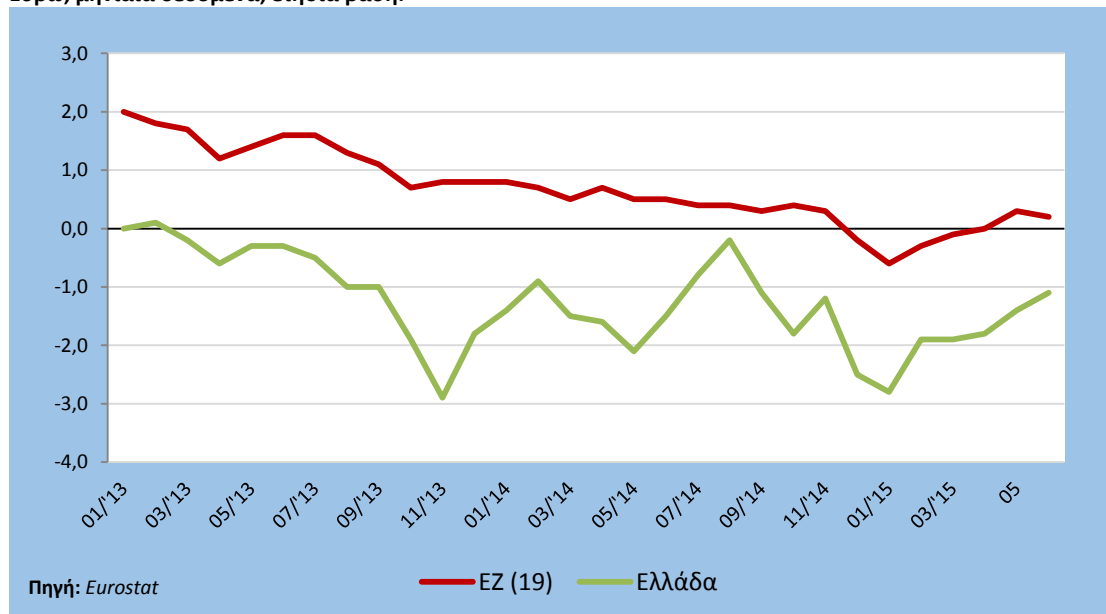
Η επιβολή capital control στην Ευρωζώνη δεν είναι κάτι το καινούργιο. Αντίστοιχα μέτρα επιβλήθηκαν στην Κύπρο εξαιτίας της τραπεζικής κρίσης. Στην Κύπρο οι πρώτοι προσωρινοί έλεγχοι κεφαλαίων επιβλήθηκαν το 2013 στη συνέχεια αμβλύθηκαν μέχρι την άρση των περιορισμών τον Απρίλιο του 2015.

Πλαίσιο 1: Μέτρα για τη διευκόλυνση των τραπεζικών συναλλαγών μετά την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (capital controls) στην Κύπρο¹

- Μετά το πέρας της τραπεζικής αργίας έξι ημερών υπήρξε δυνατότητα συναλλαγών από τα γκισέ.
- Επιβολή περιορισμών στις συναλλαγές μεταξύ ιδρυμάτων και λογαριασμών ενός δικαιούχου εντός της ίδιας τράπεζας.
- Σύσταση επιτροπής για την έγκριση πληρωμών προς το εξωτερικό για ιδιώτες και επιχειρήσεις .
- Στις επιχειρηματικές συναλλαγές προς το εξωτερικό το όριο συναλλαγών αυξήθηκε από €5000 σε €300.000 ενώ μέσα σε ένα μήνα έφτασε το €1.000.000. Υπήρξε διευκόλυνση στις συναλλαγές φυσικών προσώπων (π.χ. ανανέωση προθεσμιακών καταθέσεων, χρήση πιστωτικών καρτών).
- Η ανάληψη του μέσου ορίου των €300 δεν οδηγούσε στην απώλεια δυνατότητας αναλήψεων μια επόμενη μέρα.
- Υπήρξε μεγαλύτερη διευκόλυνση στις συναλλαγές για δαπάνες προς το εξωτερικό για μισθοδοσία, δίδακτρα, ιατρικές δαπάνες κλπ. (ισχύει και στην Ελλάδα αλλά υπάρχουν καθυστερήσεις).

1.8 Ο αρνητικός πληθωρισμός συνεχίζεται⁴⁷

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15 Η πορεία του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) σε Ελλάδα και ζώνη του Ευρώ, μηνιαία δεδομένα, ετήσια βάση.

⁴⁷ Συνιστάται στον αναγνώστη να μελετήσει την ενότητα αυτή σε συνδυασμό με τις ενότητες 1.8 και 1.9 της προηγούμενης τριμηνιαίας έκθεσης του ΓΠΚ Ιανουάριος- Μάρτιος 2015 για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση του θέματος.

Σύμφωνα με το σχετικό Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ στις 9 Ιουλίου 2015, ο ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα για τον Ιούνιο 2015 παρουσίασε μείωση 1,1% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, έναντι μείωσης 1,5% που είχε σημειωθεί τον Ιούνιο 2014 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα το 2013. **Σημειώνεται επίσης ότι ο Ιούνιος ήταν ο 28^{ος} συνεχόμενος μήνας που η Ελλάδα παρουσίασε αρνητικό ΕνΔΤΚ με όρους μηνιαίων στοιχείων σε ετήσια βάση.** Όσον αφορά τους δύο προηγούμενους μήνες, τον Απρίλιο ο ΕνΔΤΚ σημείωσε μείωση 1,8%, ενώ το Μάιο σημείωσε μείωση κατά 1,4% σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του προηγούμενου έτους. Όπως δείχνει και το παραπάνω διάγραμμα, παρατηρείται μια σαφής τάση σύγκλισης του εν λόγω δείκτη από την αρχή του έτους. Παρ' όλα αυτά, η επιστροφή του δείκτη σε θετικό έδαφος προς το παρόν μοιάζει αρκετά σύνθετη καθώς απαιτεί μια ευνοϊκή συγκυρία τόσο στο εσωτερικό (περαιτέρω τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας και αύξηση της ζήτησης) όσο και στο εξωτερικό (ανάκαμψη των διεθνών τιμών πετρελαίου).

Αναφορικά με τις επιμέρους κατηγορίες του δείκτη για το μήνα Ιούνιο στην Ελλάδα, έντονη πτώση σημειώνει και αυτόν το μήνα η στέγαση (-7,7%), τα άλλα αγαθά και υπηρεσίες (-4,2%), η ένδυση και υπόδηση (-3,8%), καθώς και η εκπαίδευση (-3,1%). Να σημειωθεί παρ' όλα αυτά, ότι οι κατηγορίες της εκπαίδευσης και της ένδυσης και υπόδησης έχουν περιορισμένη βαρύτητα στη διαμόρφωση του εν λόγω δείκτη. Αντίθετα, αξιοσημείωτη αύξηση σημείωσαν οι κατηγορίες των αλκοολούχων ποτών και καπνού (2,9%), των μεταφορών (2,3%) και των ξενοδοχείων- καφέ- εστιατορίων (1,6%). Επίσης, μικρή αύξηση παρουσίασε η κατηγορία της διατροφής και μη αλκοολούχων (0,6%), η οποία όμως συμμετέχει με ποσοστό λίγο μεγαλύτερο από 21% στη διαμόρφωση του δείκτη.

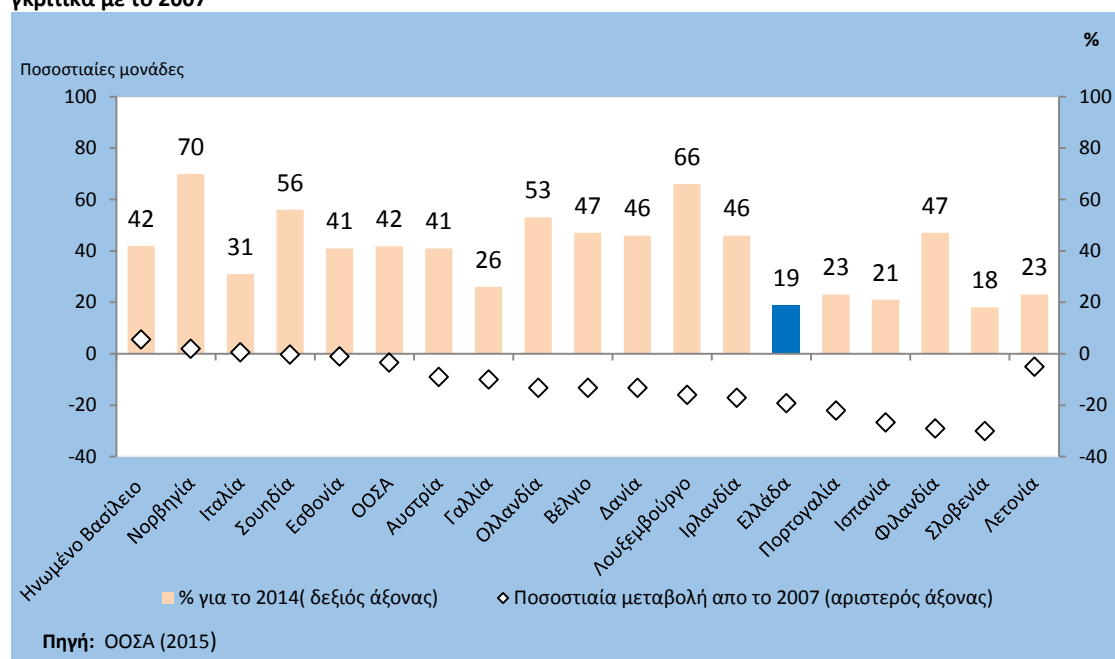
Όσον αφορά την πορεία του ΕνΔΤΚ στη ζώνη του Ευρώ, αυτός βρίσκεται ήδη από το Μάιο 2015 σε οριακά θετικό έδαφος. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πρώτη εκτίμηση της Eurostat (flash estimate) στις 30 Ιουνίου 2015, τον Ιούνιο εκτιμάται ότι ο δείκτης αυξήθηκε κατά 0,2% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους, ενώ αντίστοιχα για το Μάιο η αύξηση ήταν 0,3%. Τον Απρίλιο, ο δείκτης παρέμεινε αμετάβλητος.

Όσον αφορά τις επιμέρους κατηγορίες του δείκτη τον Ιούνιο, τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν τα τρόφιμα, τα αλκοολούχα, ο καπνός (1,2%) και οι υπηρεσίες (1,0%) σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους. Μεγάλη πτώση, αν και με βελτιούμενη τάση, εξακολουθεί να παρουσιάζει η ενέργεια (-5,1%). Να σημειωθεί επίσης ότι από το Μάρτιο του 2015 η ενέργεια είναι η μόνη κατηγορία που παρουσιάζει αρνητική μηνιαία μεταβολή σε ετήσια βάση. Η ανάκαμψη των διεθνών τιμών του πετρελαίου, το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, αλλά και η γενικότερη αναθέρμανση της οικονομικής δραστηριότητας στη ζώνη του Ευρώ αναμένεται να προκαλέσουν περαιτέρω σύγκλιση του ρυθμού πληθωρισμού (όπως αυτός μετράται μέσω του ΕνΔΤΚ) σε επίπεδα πλησίον της τιμής στόχου (2%). Εξάλλου η ΕΚΤ προτίθεται να διατηρήσει σε ισχύ το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης τουλάχιστον ως το Σεπτέμβριο του 2016 ή σε κάθε περίπτωση έως ότου διαπιστωθεί ικανοποιητική σύγκλιση του ρυθμού πληθωρισμού στη ζώνη του Ευρώ.

1.9 Η εμπιστοσύνη απέναντι στους θεσμούς κλονίζεται

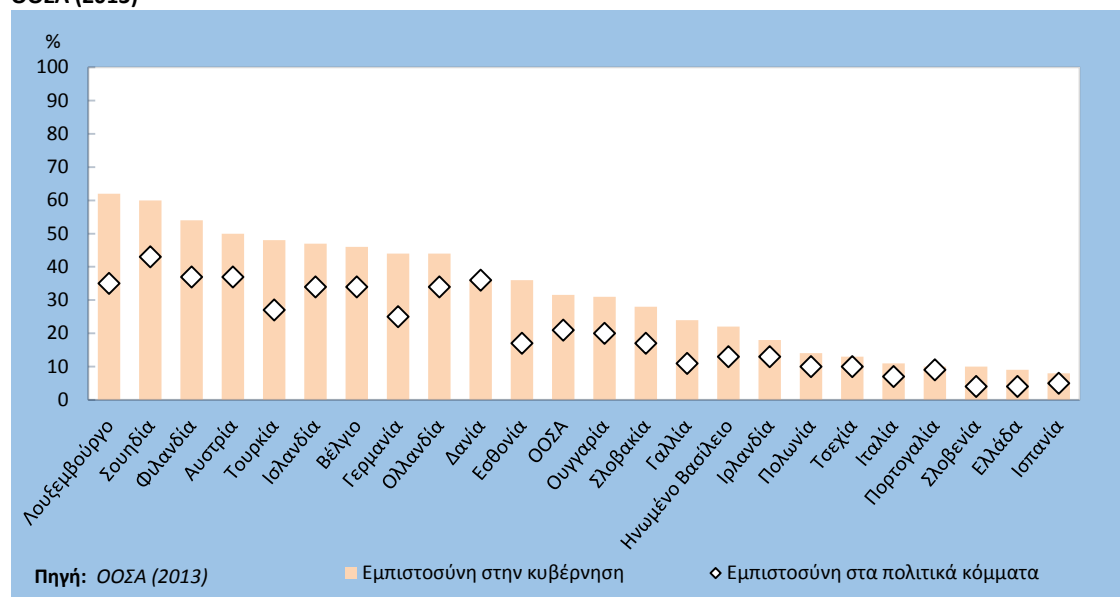
Πέραν των οικονομικών συνεπειών, η κρίση που βιώνει σήμερα η Ελλάδα προκάλεσε αλλαγές και στη στάση των πολιτών απέναντι στους διάφορους θεσμούς. Συγκεκριμένα, η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στην κυβέρνηση έχει πέσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα (19%) σε σχέση με την προ-κρίσης εποχή. **Το ποσοστό αυτό είναι το 2^ο χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ αντίθετα, σε χώρες όπως η Νορβηγία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Σουηδία, το ποσοστό εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κυβέρνηση είναι πολύ υψηλό (70%, 66%, 53% και 56% αντίστοιχα,).**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16: Η εμπιστοσύνη προς στις εθνικές κυβερνήσεις για το 2014 και η ποσοστιαία μεταβολή συγκριτικά με το 2007

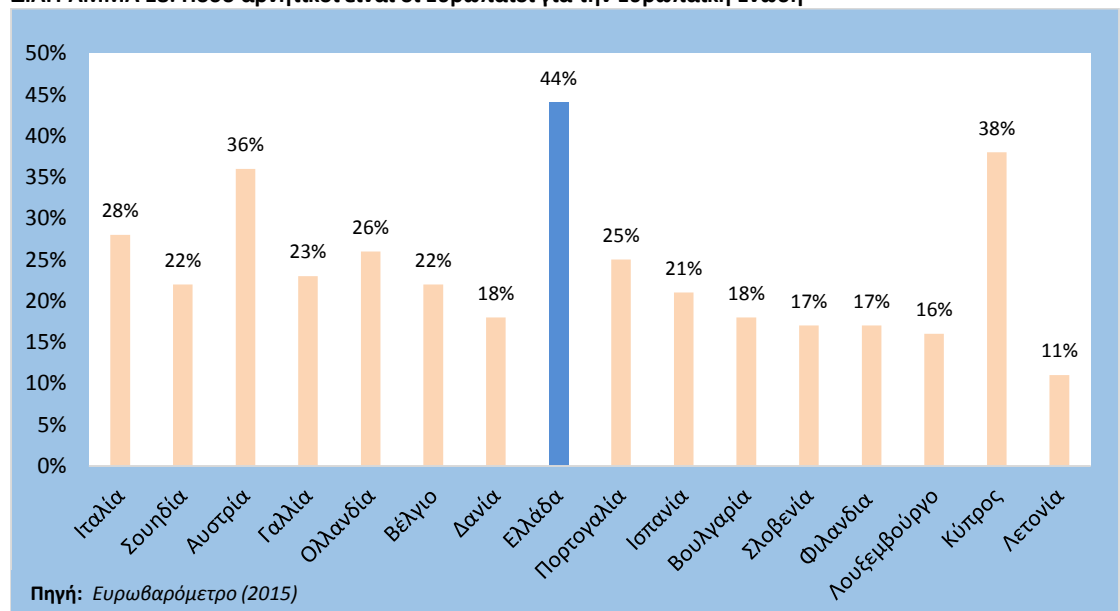
Ακόμα, πολύ χαμηλά είναι τα επίπεδα εμπιστοσύνης (4%) που δείχνουν οι Έλληνες πολίτες προς τα κόμματα (Διάγραμμα 17) θεωρώντας τα ως μηχανισμούς διαφθοράς που συντηρούν τις – βαθιά ριζωμένες - πελατειακές πρακτικές, συμβάλλοντας στην αναξιοκρατία και την κακή διακυβέρνηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, τα ποσοστά των κομμάτων είναι ιδιαίτερα χαμηλά, σε αντίθεση με άλλες χώρες της ΕΕ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17: Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και στα πολιτικά κόμματα στις ευρωπαϊκές χώρες μέλη του ΟΟΣΑ (2013)

Στο ίδιο πλαίσιο, οι Έλληνες πολίτες σε ποσοστό 44% - το μεγαλύτερο ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης – έχουν αρνητική εικόνα για την ΕΕ, ακολουθούμενοι από τους Κύπριους (38%) και τους Αυστριακούς (36%) (Διάγραμμα 18). Επιπρόσθετα, όπως παρουσιάζεται σε διάφορες δημοσκοπήσεις, χαμηλά επίπεδα δείχνουν οι Έλληνες και προς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τη Βουλή, τις τράπεζες, ενώ αντίθετα, εμπιστεύονται θεσμούς όπως το στρατό, την εκκλησία, τα κοινωνικά κινήματα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18: Πόσο αρνητικοί είναι οι Ευρωπαίοι για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Χωρίς αμφιβολία, η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το πολιτικό σύστημα και τους υπόλοιπους κρατικούς θεσμούς είναι μια διαδικασία χρονοβόρα, όπου πολλά σημαντικά βήματα θα πρέπει να γίνουν, όπως η ενίσχυση της θεσμικής τους ανεξαρτησία και η αξιοπιστία τους.

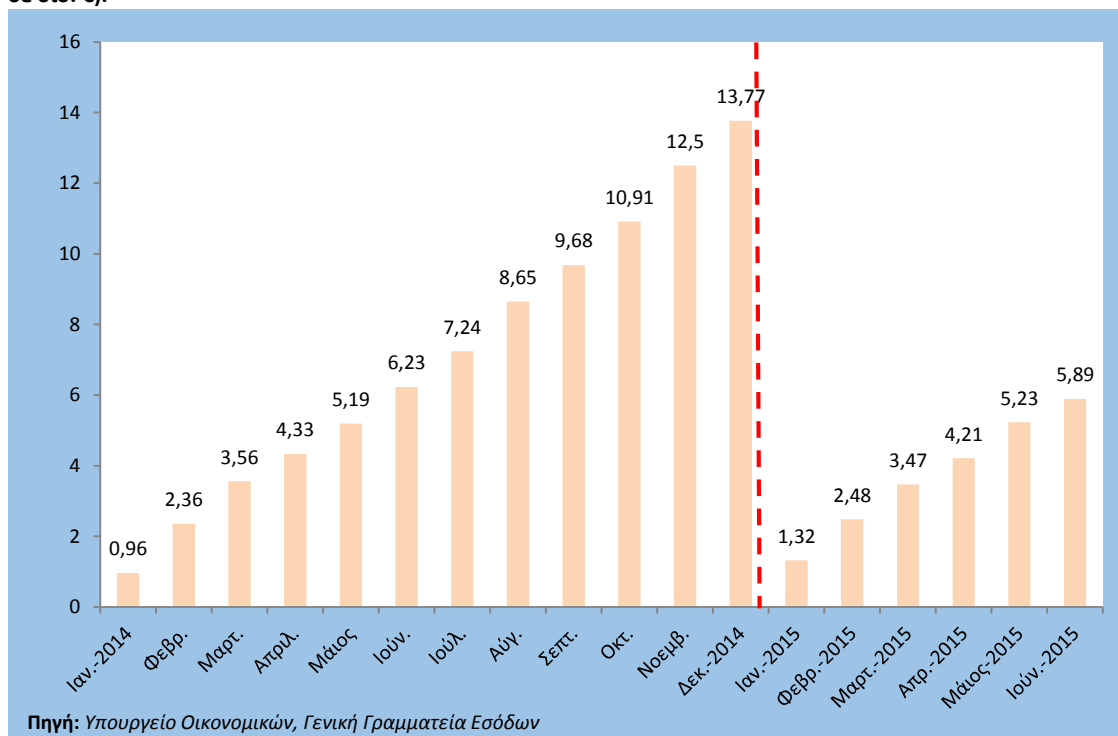
1.10 Οι Ληξιπρόθεσμες Οφειλές των Ιδιωτών προς το Δημόσιο εξακολουθούν να αυξάνονται

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τα συνολικά χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από φόρους ανέρχονται μέχρι και τα τέλη Ιουνίου 2015 στα € 78,37 δισ. ή στο 42,39% του ΑΕΠ (η εκτίμηση για το ΑΕΠ του 2015 είναι στα € 184,87 δισ.).

Από αυτό το ποσό τα € 72,48 δισ. αφορούν σε χρέη που δημιουργήθηκαν μέχρι και το Νοέμβριο του 2014 (παλαιό ληξιπρόθεσμο χρέος).

Για τη περίοδο Ιανουαρίου - Ιουνίου του 2015 οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο (νέο χρέος) ανήλθαν σε € 5,89 δισ., ενώ για το σύνολο του 2014 αυτές ανήλθαν στα € 13,77 δισ..

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: Συσσώρευση νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών ιδιωτών προς το Δημόσιο 2014, 2015 (σωρευτικά σε δισ. €).

Τον Ιούνιο του 2015 το συνολικό χρέος (παλαιό και νέο ληξιπρόθεσμο χρέος) των φορολογουμένων αυξήθηκε κατά € 0,49 δισ. έναντι του Μαΐου του 2015.

Η αύξηση αυτή προέρχεται από:

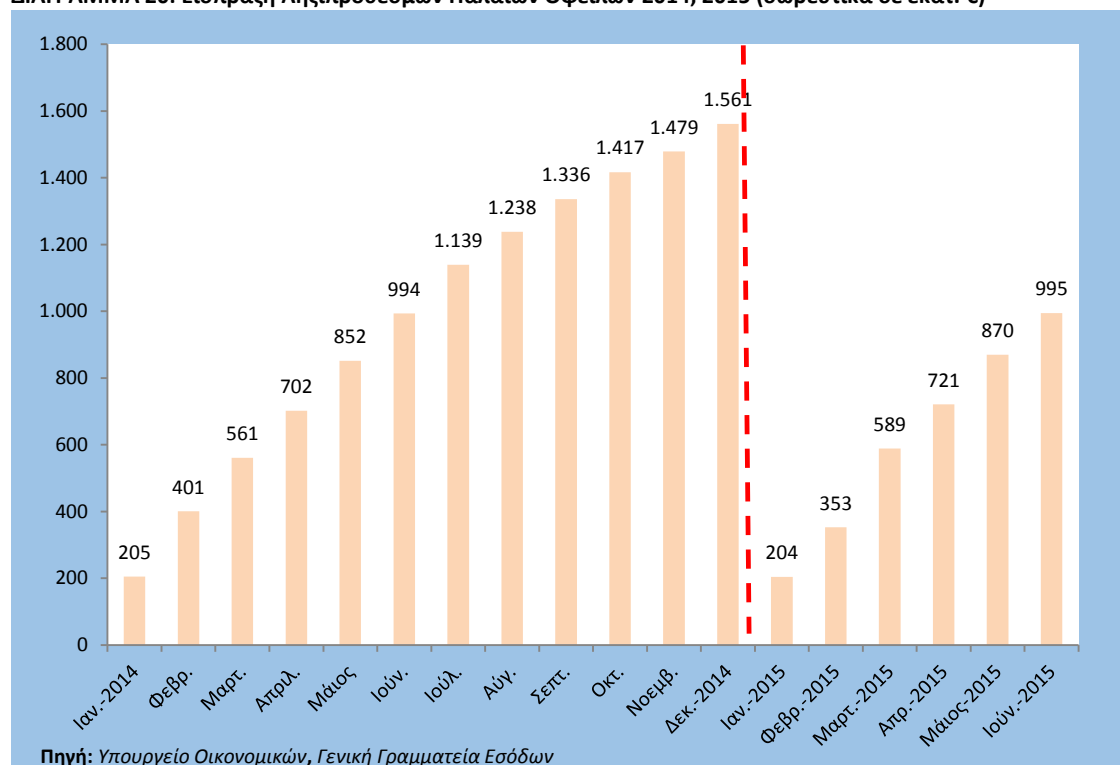
- την αύξηση κατά € 0,66 δισ. του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους προς το δημόσιο,
- τη μείωση του παλαιού ληξιπρόθεσμου χρέους (αυτού που κατέστη ληξιπρόθεσμο μέχρι και το Νοέμβριο του 2014) κατά € 166 εκατ. τον Ιούνιο του 2015, στα € 72,48 δισ. έναντι € 72,64 δισ. τον Μάιο του 2015, εξαιτίας των εισπράξεων που κατάφερε να κάνει η Εφορία (συνολικά € 0,99 δισ. τη περίοδο Ιανουαρίου- Ιουνίου 2015).

Με βάση το στόχο του υπουργείου Οικονομικών θα πρέπει να εισπραχθούν € 1,7 δισ. έναντι του "παλαιού" ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι το τέλος του 2015 και το 25% έναντι του «αποτελεσματικού» νέου ληξιπρόθεσμου χρέους.⁴⁸

Μέχρι και τον Ιούνιο εισπράχθηκε το 18,8% (ή τα € 0,68 δισ. από τα € 3,73 δισ. του «αποτελεσματικού» νέου ληξιπρόθεσμου χρέους).

Από το παλαιό ληξιπρόθεσμο χρέος,⁴⁹ για το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου του 2015 εισπράχθηκαν συνολικά € 0,99 δισ.. Για το 2014 οι εν λόγω εισπράξεις ανήλθαν σωρευτικά στα € 1,56 δισ. (βλ. Διάγραμμα 20).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: Είσπραξη Ληξιπρόθεσμων Παλαιών Οφειλών 2014, 2015 (σωρευτικά σε εκατ. €)

Σε ότι αφορά στο σκέλος των ελέγχων που πρέπει να γίνουν σε μεγάλες επιχειρήσεις, μέχρι και τον Ιούνιο του 2015, οι πλήρεις⁵⁰ έλεγχοι που ολοκληρώθηκαν σε μεγάλες επιχειρήσεις ήταν 238. Ο ετήσιος στόχος για το 2015 είναι να πραγματοποιηθούν 400 πλήρεις έλεγχοι μεγάλων επιχειρήσεων, ενώ συνολικά για το 2014 ολοκληρώθηκαν 411 σχετικοί έλεγχοι (ο στόχος το 2014 ήταν για 500 ελέγχους).

⁴⁸ Το "Αποτελεσματικό Νέο Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο" διαμορφώνεται βάσει των παραμέτρων: α) Δεν περιλαμβάνει Πτωχούς οφειλέτες, Δημόσιες- Δημοτικές επιχειρήσεις, καθώς και μηδενικά και πλασματικά Α.Φ.Μ., β) Περιλαμβάνει μόνο στοιχεία εντός προϋπολογισμού. γ) Δεν περιλαμβάνει τις κατηγορίες φόρων 25 (Λοιπές Εισφορές), 27 (Εμμεσοί Υπέρ Τρίτων), 31 (Μισθώματα), 32 (Υπηρεσίες), 35 (Πρόστιμα Κ.Β.Σ.), 36 (Δάνεια), 37 (Υπέρ Διαφόρων Τρίτων), 38 (Λοιπά Πρόστιμα μη Φορολογικά), 39 (Παράβολα), 41 (Καταλογισμοί) και 49 (Λοιπά μη Φορολογικά).

⁴⁹ Ως "Παλαιό Ληξιπρόθεσμο Χρέος" ορίζεται το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο την 30/11 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς

⁵⁰ Πλήθος πλήρων ελέγχων: Αριθμός πλήρων φορολογικών ελέγχων (έλεγχος όλων των κατηγοριών φορολογίας και λοιπών οικονομικών στοιχείων) που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.

Επίσης, το ποσοστό είσπραξης φόρων και προστίμων⁵¹ (σε μεγάλες επιχειρήσεις) σε σχέση με εκείνα που έχουν βεβαιωθεί ανήλθε μέχρι και τον Ιούνιο του 2015 στο 47,55%.

Σε σχέση με τους μερικούς ελέγχους⁵² που έχουν διενεργηθεί, ο αριθμός τους ανέρχεται σε 68 μέχρι και τον Ιούνιο του 2015. Ο στόχος για ολόκληρο το έτος είναι να διενεργηθούν 500 μερικοί έλεγχοι, ενώ συνολικά το 2014 ανήλθαν στους 446 (ο στόχος για το 2014 ήταν για 680 ελέγχους).

Οι εισπράξεις από τους μερικούς ελέγχους ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων ανήλθαν στο 66,55% μέχρι και τον Ιούνιο του 2015.

Σχετικά με τους φορολογικούς ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα που κατέχουν μεγάλο πλούτο, Offshore εταιριών και Εμβασμάτων, μέχρι και τον Ιούνιο του 2015 πραγματοποιήθηκαν 283 έλεγχοι. Για το σύνολο του έτους ο στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 900 έλεγχοι, ενώ το 2014 ολοκληρώθηκαν 693 έλεγχοι φορολογουμένων μεγάλου πλούτου.

Οι εισπράξεις από τους μερικούς και πλήρεις ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα που κατέχουν μεγάλο πλούτο ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων ανήλθαν στο 18,23% μέχρι και τον Ιούνιο του 2015.

Τέλος, μέχρι και τον Ιούνιο του 2015, οι αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή⁵³ ανήλθαν στις 240, ενώ οι αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των € 50.000⁵⁴ ανήλθαν στις 218.

⁵¹ **Ποσοστό είσπραξης από πλήρεις ελέγχους:** Ποσοστό είσπραξης που πραγματοποιήθηκε μέσα στο τρέχον έτος, ως προς τα οφειλόμενα ποσά (βεβαιωθέντες φόροι, πρόστιμα, κλπ.) που προέκυψαν από πλήρεις φορολογικούς ελέγχους του τρέχοντος έτους.

⁵² **Πλήθος μερικών ελέγχων:** Αριθμός μερικών φορολογικών ελέγχων (έλεγχος συγκεκριμένων κατηγοριών φορολογίας) που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.

⁵³ **Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή:** Πλήθος Αναφορών προς την Αρχή καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008.

⁵⁴ **Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 €:** Πλήθος αναφορών άνω των 50.000 € προς την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008 (Δράση Μ.Ο.Υ. 2.3.5.2) (Στοιχεία από 01/08/2013 βάσει της παρ. 8 του αρθ. 68 του ν.4174/2013)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Εισπράξεις Ληξιπρόθεσμων Οφειλών-Επιχειρήσεων-Φυσικών Προσώπων Μεγάλου Πλούτου-Λοιποί Στόχοι Ελέγχων

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ-ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ

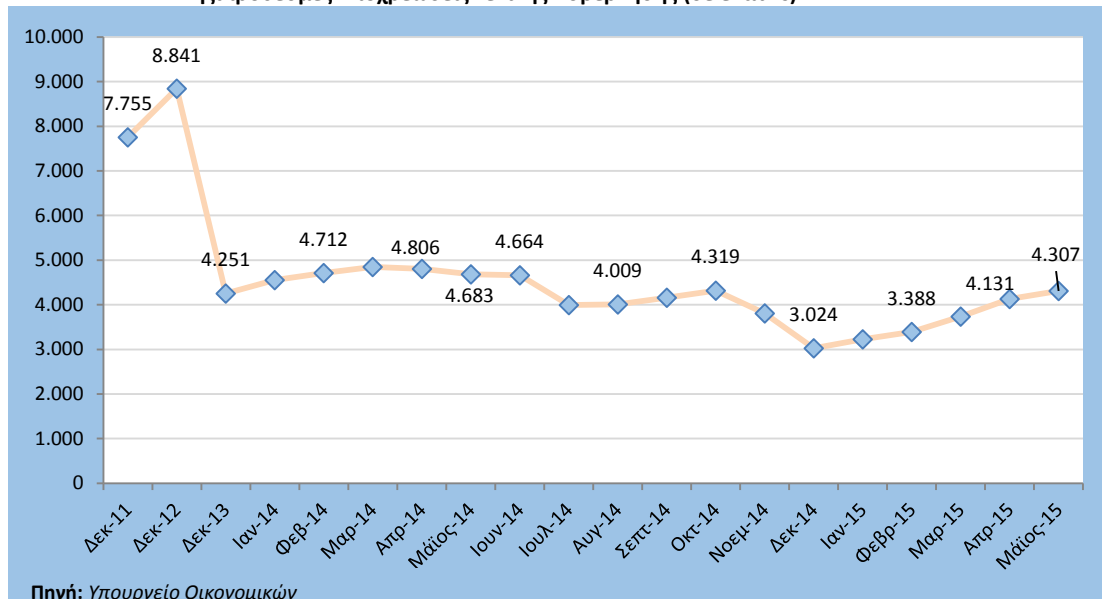
	Ιαν.-15	Φεβ.-15	Μαρτ.-15	Απρ.-15	Μάιος -15	Ιουν. - 15	Σύνολο
<u>ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ</u>							
Είσπραξη παλαιών οφειλών σωρευτικά (εκατ. €)	204	353	589	721	870	995	995
% Είσπραξης έναντι «αποτελεσματικού» νέου ληξι-πρόθεσμου χρέους	11,0%	13,2%	15,4%	17,3%	17,9%	18,8%	18,8%
<u>ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ</u>							
Πλήθος πλήρων ελέγχων	41	32	41	35	41	48	238
% Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους	46,12%	117,45%	85,98%	8,64%	208,12%	8,98%	47,55%
Πλήθος μερικών ελέγχων	12	13	12	9	9	13	68
% Εισπράξεις από μερικούς ελέγχους	41.831,39%	122,26%	56,72%	25,43%	244,16%	57,75%	66,55%
<u>ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ, OFFSHORE ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΒΑΣΜΑΤΩΝ</u>							
Πλήθος πλήρων και μερικών ελέγχων	52	27	44	23	69	68	283
% Είσπραξης από πλήρεις και μερικούς ελέγχους	13,38%	24,86%	11,89%	23,68%	17,74%	24,60%	18,23%
<u>ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ</u>							
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή	15	36	65	80	16	28	240
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 €	12	27	63	76	15	25	218

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Εσόδων

1.11 Οι Ληξιπρόθεσμες Οφειλές του Δημοσίου προς Τρίτους αυξάνονται

Οι Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης⁵⁵ προς τους προμηθευτές της ανήλθαν τον Μάιο του 2015 (με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) στα € 4.307 εκατ. παρουσιάζοντας μείωση κατά € 376 εκατ. ή κατά 8,03% σε σχέση με το Μάιο του 2014 (€ 4.683 εκατ.). Ωστόσο, τον Μάιο του 2015 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκαν κατά € 1.283 εκατ. ή κατά 42,43% (βλ. Διάγραμμα 21).

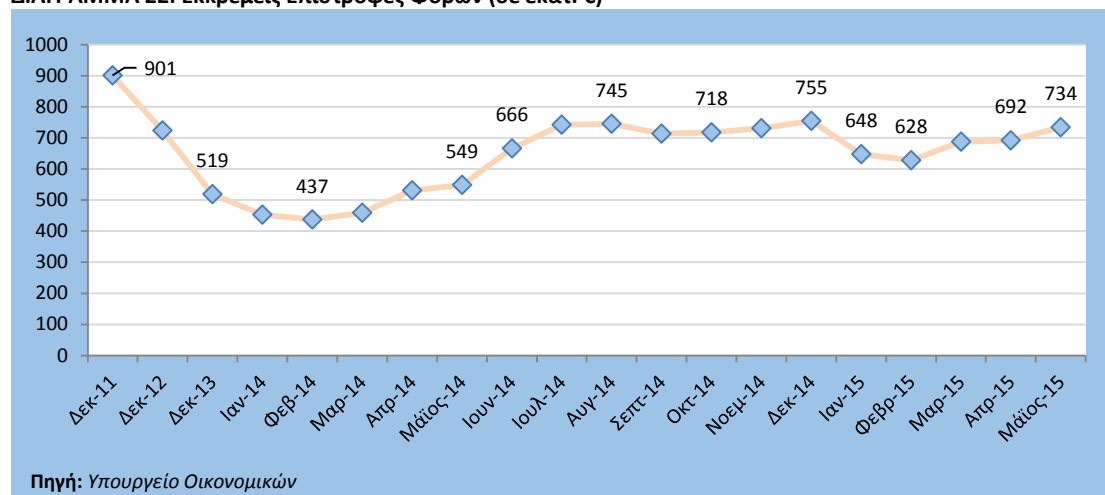
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ. €)

Πιο αναλυτικά, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης ανήλθαν στα € 2.232 εκατ. τον Μάιο του 2015 μειωμένες κατά € 781 εκατ. ή κατά 25,92% σε σχέση με τον Μάιο του 2014 (€ 3.013 εκατ.). Ωστόσο, τον Μάιο του 2015 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκαν κατά € 465 εκατ. ή κατά 26,32%. Στα Νοσοκομεία παρατηρείται αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους τον Μάιο του 2015 (€ 1.023 εκατ.) κατά € 213 εκατ. ή κατά 26,3% σε σχέση με τον Μάιο του 2014 (€ 810 εκατ.). Τέλος, τον Μάιο του 2015 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Νοσοκομείων αυξήθηκαν κατά € 416 εκατ. ή κατά 68,5%.

⁵⁵ Η Γενική Κυβέρνηση: περιλαμβάνει τρία υποσύνολα: της Κεντρικής Κυβέρνησης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ). Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης (λουτοί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης), προσδιορίζονται κατά υποτομεία από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, ή από Ο.Τ.Α..

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22: Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων (σε εκατ. €)

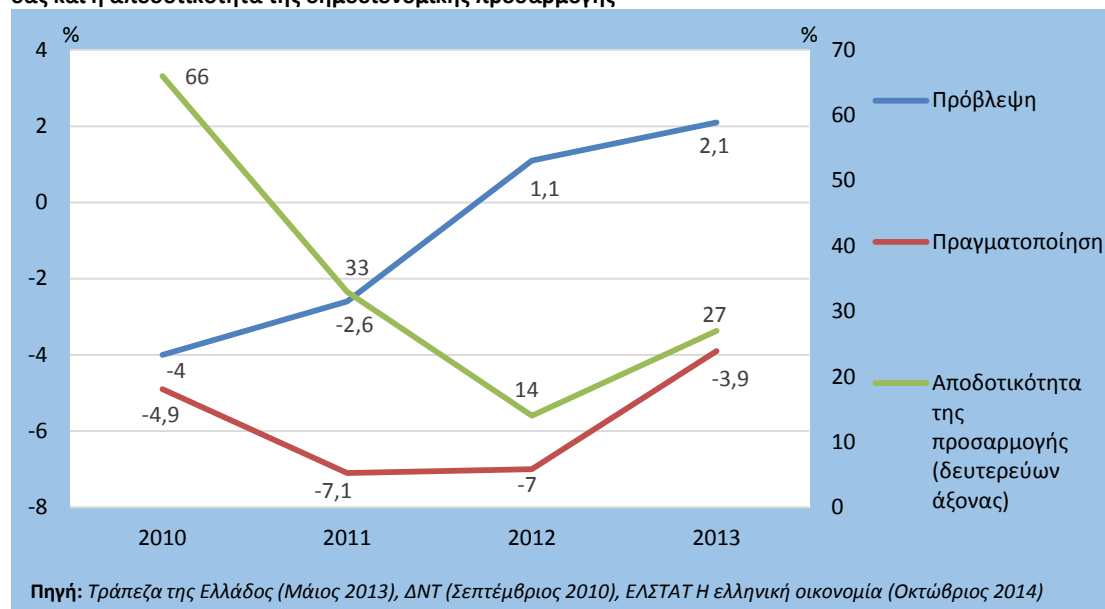
Οι Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων ανήλθαν στα € 734 εκατ. τον Μάιο του 2015 εμφανίζοντας αύξηση κατά € 185 εκατ. ή κατά 33,7% σε σχέση με το Μάιο του 2014 (€ 549 εκατ.)⁵⁶. Τον Μάιο του 2015 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2014 οι Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων μειώθηκαν κατά € 21 εκατ. ή κατά 2,8%. (βλ. Διάγραμμα 22).

⁵⁶ Ληξιπρόθεσμες είναι οι υφιστάμενες υποχρεώσεις προς τρίτους (εκτός γενικής κυβέρνησης), που δεν εξοφλήθηκαν μετά την παρέλευση 90 ημερών από την ημερομηνία οφειλής και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων περιλαμβάνουν στοιχεία εκκρεμών επιστροφών για τις οποίες έχει εκδοθεί και εκκαθαριστεί το σχετικό ΑΦΕΚ μέχρι και το τέλος του μήνα αναφοράς.

2 Ύφεση, Δημόσιο Χρέος και Δημοσιονομική Προσαρμογή

2.1 Πολύ βαθύτερη των προβλέψεων η ύφεση

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23 Πραγματοποιήσεις και προβλέψεις για το ρυθμό μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας και η αποδοτικότητα της δημοσιονομικής προσαρμογής

Η Ελλάδα κατά την τελευταία εφταετία διέρχεται μια πρωτοφανή οικονομική κρίση, η οποία πέραν των οικονομικών έχει πολλές και σημαντικές επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό της χώρας (ανεργία, φτώχεια, κοινωνική ανισότητα κτλ)⁵⁷.

Όσον αφορά το οικονομικό σκέλος, η ύφεση (σε όρους μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ) ήταν πολύ μεγαλύτερη του αναμενομένου τόσο σε διάρκεια όσο και σε ένταση⁵⁸. Ενδεικτικά, επισημαίνεται ότι αναμενόταν η Ελλάδα να επιστρέψει σε θετικούς και επιταχυνόμενους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης ήδη από το 2012. Αυτό επετεύχθη τελικά το 2014 (0,8%), αλλά με ισχυρότατες τάσεις αναστροφής, όπως φαίνεται. Όπως δείχνει και το παραπάνω διάγραμμα όμως, υπάρχει μεγάλη απόκλιση μεταξύ των πραγματοποιήσεων και των προβλέψεων για το ρυθμό μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας στα πλαίσια του πρώτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής (2010). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλέψεις, η Ελλάδα αναμενόταν να απωλέσει μόνο 3,5% του πραγματικού ΑΕΠ της σωρευτικά την περίοδο 2009-2013. Η πραγματοποίηση όμως, σύμφωνα με το προηγούμενο πρότυπο ESA 95 για λόγους συμβατότητας, έδειξε σωρευτική απώλεια λίγο πάνω από 21% την αντίστοιχη περίοδο σε όρους πραγματικού ΑΕΠ.

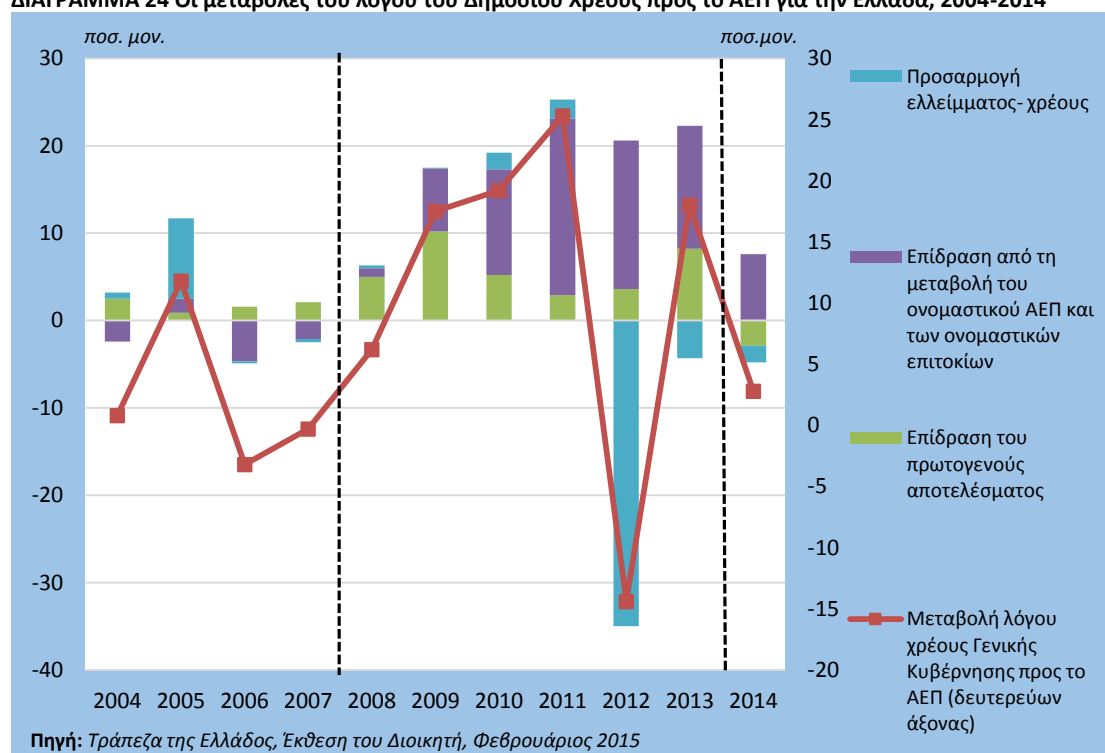
⁵⁷ Η εξέταση των σημαντικότερων κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης είναι εκτός του σκοπού αυτής της ενότητας. Το ΓΠΚ έχει εκτενώς ασχοληθεί με αυτές και ο αναγνώστης παροτρύνεται να μελετήσει εκτός άλλων την ενδιάμεση έκθεση του Γραφείου «Πολιτικές Ελαχίστου Εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: μια συγκριτική ανάλυση», Σεπτέμβριος 2014, καθώς και το συλλογικό τόμο «Δημοσιονομική προσαρμογή: πόσο δίκαιη είναι η κατανομή των βαρών?», Αθήνα 2014.

⁵⁸ Το ΓΠΚ έχει επίσης ασχοληθεί με τις αιτίες που οδήγησαν σε αυτήν τη δυσμενή κατάσταση. Βλ. σχετικά τη δεύτερη τριμηνιαία έκθεση του ΓΠΚ Απρίλιος- Ιούνιος 2013, Κεφάλαιο 5, καθώς και την πρώτη τριμηνιαία έκθεση του ΓΠΚ Ιανουάριος- Μάρτιος 2013, ενότητα 1.1. Βλ. ακόμα την παρουσίαση του Συντονιστή του ΓΠΚ καθηγητή Παναγιώτη Λιαργκόβα στο συνέδριο του Ινστιτούτου Levy στην Αθήνα, 21 και 22 Νοεμβρίου 2014 <http://www.levyinstitute.org/-conferences/athens2014/>.

Μία άμεση συνέπεια της ύφεσης, αλλά και της αλληλεπίδρασης της ύφεσης με τη δημοσιονομική προσαρμογή ήταν η κατακόρυφη πτώση της αποδοτικότητας των δημοσιονομικών παρεμβάσεων για τη βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος. Με άλλα λόγια, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, όπως δείχνουν και τα στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος στο ανωτέρω σχετικό διάγραμμα, γινόταν ολοένα και πιο δύσκολη. Συγκεκριμένα, ενώ το 2010 για κάθε 100 ευρώ μέτρων, το πρωτογενές έλλειμμα μειωνόταν κατά 66 ευρώ, το επόμενο έτος μειώθηκε στο ήμισυ (33 ευρώ) και το 2012 η αποδοτικότητα μειώθηκε εκ νέου δραματικά στα 14 ευρώ. Αρχικά, το 2013 αναμενόταν να ανακάμψει, παραμένοντας όμως πολύ χαμηλά (27 ευρώ) και όπως επισημαίνεται στην έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, αυτή η βελτίωση οφείλεται στο γεγονός ότι οι παρεμβάσεις ήταν κατά 70% στο σκέλος των δαπανών, που βάσει της διεθνούς βιβλιογραφίας, επιτυγχάνουν περισσότερο διατηρήσιμα και λιγότερο υφεσιακά αποτελέσματα όσον αφορά τη δημοσιονομική προσαρμογή.

2.2 Οι μεταβολές του λόγου του Δημοσίου Χρέους⁵⁹

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24 Οι μεταβολές του λόγου του Δημοσίου Χρέους προς το ΑΕΠ για την Ελλάδα, 2004-2014

Στο ανωτέρω διάγραμμα απεικονίζεται η μεταβολή του λόγου Δημοσίου Χρέους προς ΑΕΠ της Ελλάδας σε σχέση με το προηγούμενο έτος (γραμμή), καθώς και οι συνιστώσες της μεταβολής αυτής (στήλες). Γίνεται ένας γραφικός διαχωρισμός της περιόδου 2008-2013, όπου η Ελλάδα παρουσίαζε αρνητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ. Τα στοιχεία προέρχονται από την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2014.

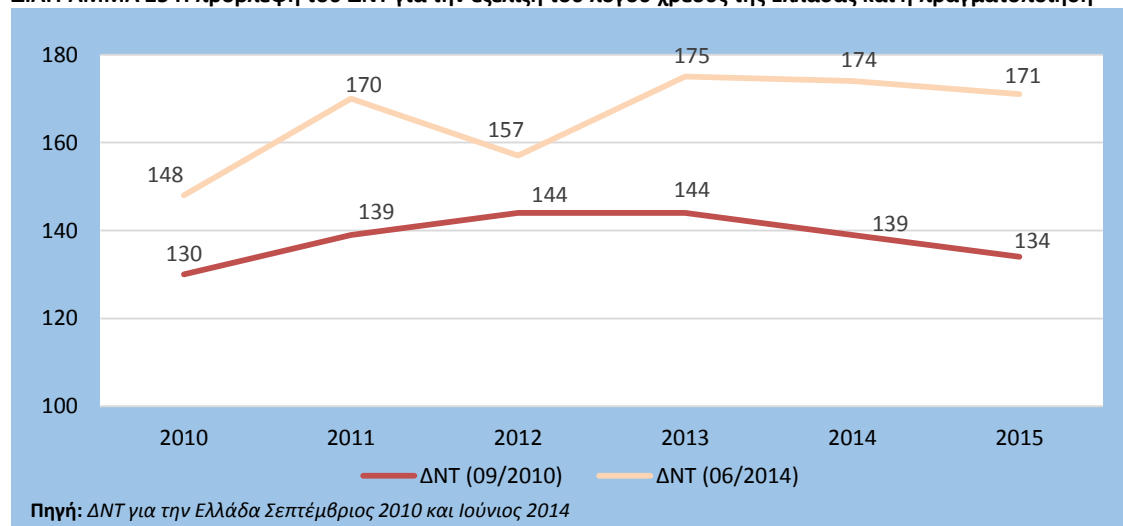
Ένα βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι η σταθερή επιβάρυνση του Δημοσίου Χρέους από την **ελλειμματική λειτουργία του δημοσίου**, όπως αυτή μετράται μέσω του **πρωτογενούς ελλείματος**. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η Ελλάδα παρουσίαζε πρωτογενή ελλείματα

⁵⁹ Για την πληρέστερη και καλύτερη κατανόηση του θέματος συνιστάται στον αναγνώστη να μελετήσει την παρούσα ενότητα από κοινού με την ενδιάμεση έκθεση του ΓΠΚ «Το Δημόσιο Χρέος μετά το τέλος του Μνημονίου», Αθήνα, Οκτώβριος 2013.

σε ετήσια βάση από το 2004 μέχρι και το 2013. Για την ακρίβεια, τα επί εννιαετία πρωτογενή πλεονάσματα της περιόδου 1994-2002, μετατράπηκαν σε πρωτογενή ελλείμματα ήδη από το 2003. Το 2008 και ειδικά το 2009 αυξήθηκαν κατακόρυφα με τις γνωστές εξελίξεις που ακολούθησαν. Στη συνέχεια, λόγω της δημοσιονομικής προσαρμογής μειώθηκαν σημαντικά και μάλιστα, το 2014 εμφανίστηκε εκ νέου πρωτογενές πλεόνασμα, ασκώντας μειωτική επίδραση στο λόγο του χρέους, παρ' όλο που ήταν σημαντικά χαμηλότερο από το στόχο λόγω κυρίως της κορύφωσης του εκλογικού κύκλου. Όσον αφορά το 2013, η Ελλάδα παρουσίασε και τότε πρωτογενές πλεόνασμα 2,2% του ΑΕΠ αν δε συνυπολογιστούν οι κρατικές ενισχύσεις προς τις τράπεζες⁶⁰. Όπως γίνεται όμως αντιληπτό και από το παραπάνω διάγραμμα, η ελλειμματική λειτουργία του δημοσίου δε φαίνεται να αποτελεί τη βασική αιτία για την εκτόξευση του λόγου του Δημοσίου Χρέους προς ΑΕΠ στην περίπτωση της Ελλάδας.

Αντίθετα, όπως φαίνεται και στο ανωτέρω διάγραμμα, η **σχέση μεταξύ του ρυθμού μεγέθυνσης του ονομαστικού ΑΕΠ με το ονομαστικό επιτόκιο** επιδείνωσε σε εξαιρετικά σημαντικό βαθμό την πορεία του λόγου του χρέους, προκαλώντας ουσιαστικά την εκτόξευσή του, ιδιαίτερα από το 2009 και μέχρι το τέλος της υπό εξέταση περιόδου. Εδώ αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι παρ' όλο που η προαναφερθείσα συνιστώσα έχει δύο συστατικά (ονομαστικό ΑΕΠ και ονομαστικό επιτόκιο), μόνο η ύφεση (όπως αυτή εκφράζεται μέσω της μείωσης του ονομαστικού ΑΕΠ) επηρέασε ουσιαστικά τις εξελίξεις, δεδομένου ότι τα επιτόκια από τους μηχανισμούς στήριξης μειώθηκαν σημαντικά από το 2010 και μετά. Η ύφεση δηλαδή σε ονομαστικούς όρους εκτόξευσε το λόγο χρέους και εξακολουθούσε να τον αυξάνει ακόμα και το 2014, όπου παρά την ανάπτυξη 0,8% σε πραγματικούς όρους, το ονομαστικό ΑΕΠ μειώθηκε περαιτέρω. Μάλιστα αυτή ήταν και η κύρια αιτία που οδήγησε στην υποεκτίμηση της πορείας του λόγου του χρέους της Ελλάδας, όπως δείχνει και το σχετικό διάγραμμα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25 Η πρόβλεψη του ΔΝΤ για την εξέλιξη του λόγου χρέους της Ελλάδας και η πραγματοποίηση

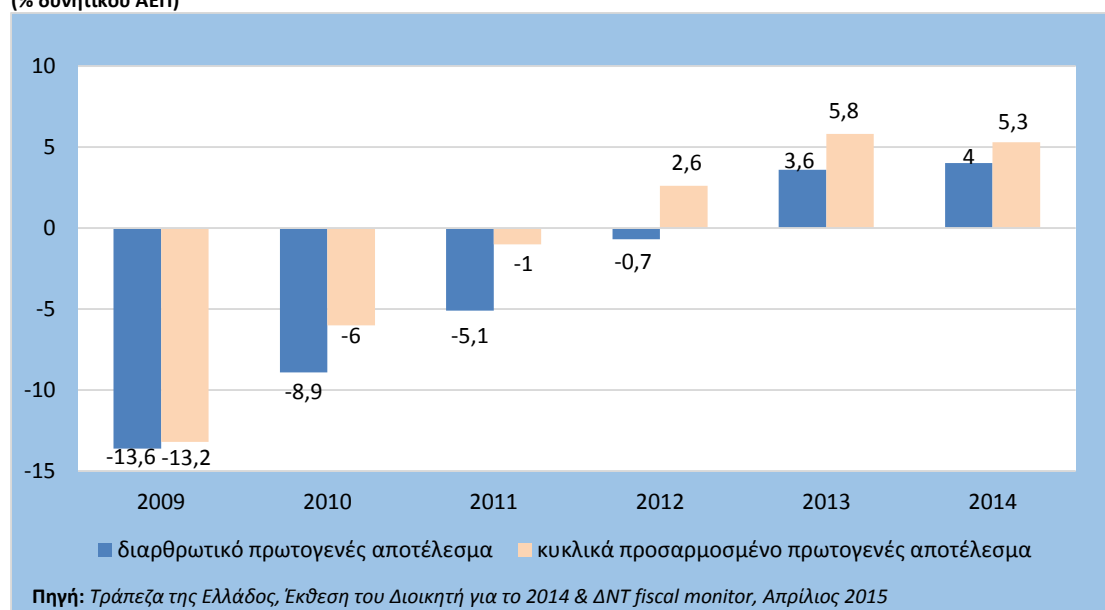
Να σημειωθεί εδώ επίσης ότι, την περίοδο προ κρίσης, η ευνοϊκή συγκυρία για τη σχέση ρυθμού μεγέθυνσης του ονομαστικού ΑΕΠ και ονομαστικού επιτοκίου, σταθεροποίησε το λόγο του χρέους- σε υψηλά όμως επίπεδα- καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν την ελληνική οικονομία εξαιρετικά ευάλωτη σε διαταραχές.

⁶⁰ Βλ. σχετικά ΕΛΣΤΑΤ Η ελληνική οικονομία, 12 Ιουνίου 2015, Πίνακας 11.

Από την άλλη πλευρά, η συμφωνία ανταλλαγής ομολόγων (PSI) όσο και η συμφωνία για την επαναγορά δημόσιου χρέους (Δεκέμβριος 2012) και οι λοιπές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών της ζώνης του Ευρώ το Νοέμβριο του 2012 αντανακλώνται στη σημαντικά μειωτική επίδραση της «προσαρμογής ελλείμματος-χρέους» (stock-flow adjustment), η οποία για το 2012 εκτιμάται περίπου στο 35% του ΑΕΠ, ανακόπτοντας έτσι την εκρηκτική τάση του Δημοσίου Χρέους της Ελλάδας κατά την περίοδο εκείνη.

2.3 Κυκλικά προσαρμοσμένο⁶¹ και διαρθρωτικό⁶² πρωτογενές αποτέλεσμα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26 Κυκλικά προσαρμοσμένο και διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα της Ελλάδας, 2009- 2014 (% δυνητικού ΑΕΠ)

Το ανωτέρω διάγραμμα απεικονίζει το διαρθρωτικό (ΤτΕ) και το κυκλικά προσαρμοσμένο (ΔΝΤ) πρωτογενές αποτέλεσμα ως ποσοστό του δυνητικού ΑΕΠ για την Ελλάδα την περίοδο 2009-2014.

Τα δύο αυτά μεγέθη αποτελούν εναλλακτικά μέτρα για την εκτίμηση του μεγέθους της δημοσιονομικής προσαρμογής και πολιτικής γενικότερα. Στην περίπτωση της Ελλάδας λοιπόν, το διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα βελτιώθηκε κατά 17,2 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2010-2013.

Όσον αφορά το κυκλικά προσαρμοσμένο πρωτογενές αποτέλεσμα, την περίοδο 2010-2014 η Ελλάδα σημείωσε βελτίωση κατά 18,5 ποσοστιαίες μονάδες, επίδοση εξαιρετικά καλύτερη και πιο εντυπωσιακή από την Πορτογαλία (9,5), την Ιρλανδία (10,3) και την Ισπανία (8,2).

Υπάρχουν ωστόσο και αμφιβολίες για το κατά πόσον αποτελεί το διαρθρωτικό αποτέλεσμα καλό μέτρο για την εκτίμηση της δημοσιονομικής πολιτικής⁶³. Ένα βασικό επιχείρημα είναι

⁶¹ Μετρά το πρωτογενές αποτέλεσμα που θα προέκυπτε αν το ΑΕΠ ισούταν με το δυνητικό ΑΕΠ, αν δηλαδή η οικονομία απασχολούσε πλήρως και αποδοτικά όλους τους συντελεστές της (πρωτογενές αποτέλεσμα πλήρους απασχόλησης).

⁶² Βάσει του ορισμού του Ευρωσυστήματος, το διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα απομονώνει τη μόνιμη συνιστώσα του κυκλικά προσαρμοσμένου πρωτογενούς αποτελέσματος απαλλαγμένο από παράγοντες προσωρινού χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα οι κρατικές ενισχύσεις προς τον τραπεζικό τομέα. Χρησιμοποιείται για την καλύτερη εκτίμηση της κατεύθυνσης της δημοσιονομικής πολιτικής (fiscal stance).

⁶³ Βλ. σχετικά "Structural Budget Balance: a love at first sight turned sour", των Johannes Hers και Wim Suyker, CPB Policy Brief 2014/07.

ότι αυτό μπορεί να βελτιώνεται όταν η δημοσιονομική πολιτική είναι επεκτατική, ενώ αντίστοιχα μπορεί να επιδεινώνεται όταν η δημοσιονομική πολιτική είναι περιοριστική. Αυτό μπορεί να συμβεί καθώς η επίπτωση που θα έχει το μη ελεγχόμενο τμήμα της μεταβολής του διαρθρωτικού αποτελέσματος είναι δύσκολα προβλέψιμη και παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση, καθιστώντας το μέτρο αυτό όχι και τόσο χρήσιμο για την εκτίμηση της δημοσιονομικής προσπάθειας.

3 Η Εκτέλεση του προϋπολογισμού

3.1 Η γενική εικόνα στο πρώτο εξάμηνο του 2015

Ο Τακτικός Προϋπολογισμός (έσοδα – δαπάνες) παρουσιάζει πρωτογενές πλεόνασμα € 1 δισ. ή 0,5% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (με τους τόκους) € 2,3 δισ. ή 1,2% του ΑΕΠ. Το συνολικό έλλειμμα του Τακτικού Προϋπολογισμού είναι μικρότερο κατά € 1,39 δισ. ή κατά 37,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (έλλειμμα € 3,68 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Αντιστοίχως, το ΠΔΕ εμφανίζει πλεόνασμα € 0,88 δισ. (€ 2,03 δισ. έσοδα – € 1,15 δισ. δαπάνες) ή 0,47% του ΑΕΠ έναντι ελλείμματος € 0,93 δισ. ή 0,5% του ΑΕΠ όπως αποτυπώνεται ως εκτίμηση στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Συνεπώς, ο Κρατικός Προϋπολογισμός εμφανίζει πρωτογενές πλεόνασμα € 1,88 δισ. ή 1,02% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (συνυπολογίζοντας και τους τόκους) € 1,41 δισ. ή 0,8% του ΑΕΠ.

Το Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα) του Κρατικού Προϋπολογισμού είναι μεγαλύτερο κατά € 3,12 δισ. ή κατά 252,6% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (έλλειμμα € 1,24 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Αντιστοίχως, μικρότερο έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ -4,61 δισ.) κατά € 3,19 δισ. ή κατά 69,3% εμφανίζεται και το συνολικό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (€ -1,41 δισ. ή 0,8% του ΑΕΠ) στο πρώτο εξάμηνο του 2015.

3.1.1 Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού

Τα Καθαρά Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού (καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού και έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων) διαμορφώθηκαν στα € 21,83 δισ. ή 3,9% μικρότερα έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 22,73 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 19,8 δισ. και είναι μικρότερα κατά 1,66 δισ. ή κατά 7,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 21,46 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Τα Τακτικά Έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 19,57 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 2,03 δισ. ή κατά 9,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 21,61 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Ειδικότερα, το σκέλος των φορολογικών εσόδων (άμεσοι + έμμεσοι φόροι) υπολογίστηκε σε € 17,38 δισ. και παρουσιάζει υστέρηση κατά € 2,36 δισ. ή κατά 12,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 19,74 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Πιο αναλυτικά, οι Άμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 6,95 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 1,65 δισ. ή κατά 19,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 8,6 δισ.), ενώ οι Έμμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 10,43 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 0,71 δισ. ή κατά 6,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 11,14 δισ.).

Από τους Άμεσους Φόρους υστέρηση κατά € 1,43 δισ. ή κατά 26,9% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζει ο Φόρος Εισοδήματος. Η υστέρηση αυτή οφείλεται στην υστέρηση κατά € 468 εκατ. ή κατά 13,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης που παρουσιάζουν τα έσοδα από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων και στην σημαντική υστέρηση κατά € 883 εκατ. ή κατά 84,0% που παρουσιάζουν τα έσοδα από το Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων.

Οι Άμεσοι Φόροι ΠΟΕ εμφανίζουν υστέρηση κατά € 389 εκατ. ή κατά 25,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Τέλος, οι Φόροι στην Περιουσία εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 185 εκατ. ή κατά 23,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως και οι Λοιποί Άμεσοι Φόροι υστέρηση κατά € 17 εκατ. ή κατά 1,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Από τους Έμμεσους Φόρους υστέρηση κατά € 608 εκατ. ή κατά 8,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζουν οι Φόροι Συναλλαγών, υπέρβαση κατά € 57 εκατ. ή κατά 1,6% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζουν οι Φόροι Κατανάλωσης και υστέρηση κατά € 140 εκατ. ή κατά 30,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο εξάμηνο του 2015 εμφανίζουν οι Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ (Για πιο αναλυτικά στοιχεία βλ. παρακάτω).

Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε την υστέρηση κατά € 533 εκατ. ή κατά 8,0% έναντι της εκτίμησης που παρουσιάζουν τα έσοδα από ΦΠΑ, οφειλόμενη κατά το μεγαλύτερο μέρος στην υστέρηση κατά € 474 εκατ. ή κατά 8,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 που εμφανίζει ο ΦΠΑ λοιπών αγαθών.

Στην κατηγορία των Φόρων Κατανάλωσης, υστέρηση παρουσιάζει ο φόρος ασφαλιστρων κατά € 31 εκατ. ή κατά 19,1% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, ενώ τα Τέλη Κυκλοφορίας Οχημάτων και οι ΕΦΚ Ενεργειακών Προϊόντων εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 38 εκατ. ή κατά 108,6% και κατά € 18 εκατ. ή κατά 0,9% αντίστοιχα έναντι των αντίστοιχων εξαμηνιαίων στόχων-εκτιμήσεων.

Τα Μη Τακτικά Έσοδα εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 359 εκατ. ή κατά 36,0%, έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (στόχος-εκτίμηση € 0,99 δισ.) και ανήλθαν στα € 1,36 δισ..

Οι Επιστροφές Εσόδων εμφανίζουν υστέρηση κατά € 121 εκατ. ή κατά 8,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Τέλος, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε € 2,03 δισ. μεγαλύτερα κατά € 0,76 δισ. ή κατά 59,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (1,27 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

3.1.2 Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2015

Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού (δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού και δαπάνες ΠΔΕ) ανέρχονται στα € 23,24 δισ., μικρότερες κατά € 4,09 δισ. ή κατά 15,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 27,33 δισ.) για το πρώτο εξάμηνο του 2015.

Ειδικότερα, οι Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού ανέρχονται στα € 22,09 δισ. μικρότερες κατά € 3,04 δισ. ή κατά 12,1% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 25,13 δισ.), με ποσοστό εκτέλεσης 44,8%.

Πιο αναλυτικά, οι Πρωτογενείς Δαπάνες ανήλθαν σε € 18,28 δισ. και εμφανίζονται μειωμένες κατά € 2,63 δισ. ή κατά 12,6% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 20,91 δισ.) με ποσοστό εκτέλεσης 43,6%, οι δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα είναι μειωμένες κατά € 295 εκατ. ή κατά 92,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, οι Τόκοι είναι μειωμένοι κατά € 73 εκατ. ή κατά 2,2% και οι Καταπτώσεις Εγγυήσεων είναι μειωμένες κατά € 74 εκατ. ή κατά 14,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Αντιστοίχως, οι δαπάνες του ΠΔΕ ανέρχονται σε € 1,15 δισ. και εμφανίζονται μικρότερες κατά € 1,05 δισ. ή κατά 47,5% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 2,2 δισ.), με ποσοστό εκτέλεσης 18,0% για το σύνολο του έτους.

Ειδικότερα, από τις επιμέρους Πρωτογενείς Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι Αποδοχές και Συντάξεις εμφανίζουν ποσοστό κάλυψης 49,7% των ετήσιων εκτιμήσεων, η Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία 41,1%, οι Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες 37,8% και οι Αποδιδόμενοι Πόροι 42,1%. Όσον αφορά τα Ασφαλιστικά Ταμεία, η επιχορήγηση στον Ο.Γ.Α ανέρχεται στο 52,2% της ετήσιας εκτίμησης, στο Ι.Κ.Α. στο 56,6%, στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ στο 41,1%, στο ΝΑΤ στο 37,0%, στον Ο.Α.Ε.Ε. στο 51,0%, στον ΤΑΠ-ΟΤΕ 40,6% και στον Ο.Α.Ε.Δ. στο 21,3%.

Συμπερασματικά, η καλύτερη έναντι της εκτίμησης πορεία των Δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του 2015 (κατά € 4,09 δισ.) οφείλεται κυρίως στην συγκράτηση των Πρωτογενών Δαπανών (μικρότερες κατά € 2,63 δισ. έναντι της εξαμηνιαίας εκτίμησης), των δαπανών για Εξοπλιστικά Προγράμματα (μικρότερες κατά € 295 εκατ.) και των Δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (μικρότερες κατά € 1,05 δισ. έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού - 1ο Εξάμηνο 2015: Ιανουάριος – Ιούνιος

σε εκατ. € (τροποποιημένη ταμειακή βάση)	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ					ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				
	2014		2015		Μεταβολές	2014		2015		Μεταβολές
	Πραγμ.	Πραγμ.	Εκτιμήσεις	Διαφορά		Ποσοστιαία μεταβολή 2014-2015	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι των εκτιμήσεων Προϋπολογισμού 2015	Πραγματοπ/θέντα (προσωρινά στοιχεία)	Εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015	
(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)-(3)]	(5)=[(2)-(1)]/(1)}	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)=[(8)-(7)]/(7)}		
I. Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1α+2_{ΠΔΕΕ})	23.614	21.829	22.726	-897	-7,56%	-3,9%	51.366	55.603	8,2%	
1α. Καθαρά Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+Β-Γ)	20.645	19.800	21.456	-1.656	-4,09%	-7,7%	46.650	50.871	9,0%	
Α. Έσοδα προ επιστροφών φόρων	22.203	20.929	22.602	-1.673	-5,74%	-7,4%	49.636	53.171	7,1%	
Β. Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	0	201	305	-104		-34,1%	384	577	50,3%	
Γ. Επιστροφές φόρων	1.558	1.330	1.451	-121	-14,63%	-8,3%	3.370	2.877	-14,6%	
2_{ΠΔΕΕ}. Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	2.969	2.029	1.270	759	-31,66%	59,8%	4.716	4.732	0,3%	
Εισροές από την Ε.Ε.	2.934	1.762	1.050	712	-39,95%	67,8%	4.649	3.982	-14,3%	
Ίδια έσοδα	35	267	220	47	662,86%	21,4%	67	750	1019,4%	
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1β+2_{ΠΔΕΔ})	26.035	23.243	27.332	-4.089	-10,72%	-15,0%	55.063	55.705	1,2%	
1β. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+Β+Γ+Δ+Ε)	23.673	22.089	25.132	-3.043	-6,69%	-12,1%	48.471	49.305	1,7%	
Α. Πρωτογενείς δαπάνες	20.057	18.277	20.910	-2.633	-8,87%	-12,6%	41.928	41.887	-0,1%	
Β. Εξοπλιστικά προγράμματα (σε ταμειακή βάση)	36	25	320	-295	-30,56%	-92,2%	345	700	102,9%	
Γ. Καταπτώσεις εγγυήσεων, εκ των οποίων σε φορείς εντός της γενικής κυβέρνησης (καθαρή βάση)	421	428	502	-74	1,66%	-14,7%	587	818	39,4%	
σε φορείς εκτός της γενικής κυβέρνησης	390	418	427	-9	7,18%	-2,1%	442	667	50,9%	
σε φορείς εκτός της γενικής κυβέρνησης	31	10	75	-65	-67,74%	-86,7%	145	151	4,1%	

Δ. Τόκοι (καθαρή βάση)	3.127	3.298	3.371	-73	5,47%	-2,2%	5.569	5.850	5,0%
Ε. Προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο ΕFSF	32	61	29	32	90,63%	110,3%	42	50	19,0%
2_{ΠΔΕΔ}. Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	2.362	1.154	2.200	-1.046	-51,14%	-47,5%	6.592	6.400	-2,9%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	137	115	237	-122	-16,06%	-51,5%	710	700	-1,4%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	2.225	1.039	1.963	-924	-53,30%	-47,1%	5.882	5.700	-3,1%
III. Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (2_{ΠΔΕΕ}-2_{ΠΔΕΔ})	607	875	-930	1.805	44,15%	-194,1%	-1.876	-1.668	-11,1%
Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων / ΑΕΠ	0,3%	0,47%	-0,50%	1,0%			-1,0%	-0,9%	
IV. Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β)	-3.028	-2.289	-3.676	1.387	-24,41%	-37,7%	-1.821	1.566	-186,0%
Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	-1,7%	-1,2%	-2,0%	0,8%			-1,0%	0,8%	
V. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β+Δ)	99	1.009	-305	1.314	919,19%	-430,8%	3.748	7.416	97,9%
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	0,1%	0,5%	-0,2%	0,7%			2,1%	4,0%	
VI. Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-2.421	-1.414	-4.606	3.192	-41,59%	-69,3%	-3.697	-102	-97,2%
Αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	-1,4%	-0,8%	-2,5%	1,7%			-2,1%	-0,1%	
VII. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II+Δ)	706	1.884	-1.235	3.119	166,86%	-252,6%	1.872	5.748	207,1%
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	0,4%	1,02%	-0,7%	1,7%			1,0%	3,11%	
ΑΕΠ	178.944	184.870	184.870	184.870			178.944	184.870	

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.2 Τα Φορολογικά Έσοδα κατά κατηγορίες

Η υπερφορολόγηση των εισοδημάτων και της ακίνητης περιουσίας των πολιτών σε συνδυασμό με τις οριζόντιες περικοπές δαπανών δυσχεραίνουν τελικά τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Οι συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό σύστημα τροφοδοτούν την αστάθεια, γεγονός που θα είχε αποφευχθεί με μια γενναία φορολογική μεταρρύθμιση που θα άντεχε στο χρόνο.

(α) Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Τα έσοδα από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στο πρώτο εξάμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 3,04 δισ., μικρότερα κατά 13,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 και μεγαλύτερα κατά 3,3% έναντι του πρώτου εξαμήνου του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2015 εκτιμώνται εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων ύψους € 8,74 δισ., ποσό που υπερβαίνει κατά 11,4% τις αντίστοιχες εκτιμήσεις πραγματοποιηθέντων εσόδων του 2014.

(β) Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Αρνητική είναι και η εξέλιξη των εσόδων από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων στο πρώτο εξάμηνο του 2015, αφού εισπράχτηκαν € 1,05 δισ., χαμηλότερα κατά € 883 εκατ. ή κατά 84,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Τα έσοδα αυτά εμφανίζονται μικρότερα κατά 84,3% συγκριτικά με το πρώτο εξάμηνο του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2015, εκτιμώνται εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων ύψους € 2,74 δισ., ποσό υψηλότερο κατά 3,2% έναντι των αντίστοιχων εκτιμήσεων πραγματοποιηθέντων εσόδων (μη οριστικοποιημένων) του 2014.

(γ) Φόροι στην Περιουσία

Ό,τι σημειώσαμε νωρίτερα για τη γενικότερη αστάθεια των φορολογικών ρυθμίσεων ισχύει και για τον φόρο περιουσίας ανεξάρτητα από τις τεχνικές λεπτομέρειες.

Τα έσοδα από Φόρους στην Περιουσία παρουσιάζουν υπέρβαση έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 κατά 23,0% για το πρώτο εξάμηνο του 2015. Τα παραπάνω έσοδα ανήλθαν στα € 0,81 δισ.. Το ποσό αυτό είναι μειωμένο κατά 25,1% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2014. Συνολικά για το 2015 τα παραπάνω φορολογικά έσοδα εκτιμώνται ότι θα ανέλθουν στα € 3,51 δισ., ποσό μεγαλύτερο κατά 1,1% σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις για τα αντίστοιχα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014. Πρέπει να επισημανθεί ότι, η υπερβολική φορολόγηση της περιουσίας των πολιτών αυξάνει το κίνητρο της φοροδιαφυγής ενώ οδηγεί πολλούς φορολογούμενους στη διαμόρφωση νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων απέναντι στο δημόσιο λόγω αδυναμίας πληρωμής.

(δ) Άμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους Άμεσους Φόρους ΠΟΕ εμφανίζονται μειωμένα κατά 25,7% το πρώτο εξάμηνο του 2015, έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2014. Εντός του 2015 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 2,47 δισ., ήτοι υψηλότερα κατά 28,3% συγκριτικά με τα εκτιμώμενα αντίστοιχα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014.

(ε) Έμμεσοι Φόροι

Τα έσοδα από Έμμεσους Φόρους ιστορικά ήταν πάντα υψηλότερα από τα έσοδα από Άμεσους Φόρους και συνεπώς η διακύμανση τους επηρεάζει σημαντικά την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Για το 2015, τα συνολικά έσοδα από Έμμεσους Φόρους εκτιμώνται ότι θα είναι αυξημένα έναντι των αντίστοιχων εκτιμώμενων εσόδων του 2014 κατά 5,8%. Εκτιμάται ότι το 2015 θα ανέλθουν στα € 25,15 δισ. Το πρώτο εξάμηνο συλλέχθηκαν από Έμμεσους Φόρους € 10,43 δισ., ποσό μικρότερο έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης κατά 6,4% και οριακά μικρότερο έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2014 κατά 0,2%.

(στ) Φόροι Συναλλαγών

Η αύξηση της φοροδιαφυγής έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των εκτιμώμενων εσόδων από Φόρους Συναλλαγών (ΦΠΑ και λοιποί φόροι συναλλαγών) για το 2015. Στο σύνολο του τρέχοντος έτους εκτιμάται ότι τα παραπάνω έσοδα θα είναι αυξημένα κατά 6,1% έναντι του 2014. Εκτιμάται συνεπώς ότι το 2015 θα συλλεχθούν € 15,09 δισ.. Τα πραγματοποιηθέντα έσοδα μειώθηκαν κατά 8,8% έναντι του αντίστοιχης εξαμηνιαίας εκτίμησης και μειώθηκαν κατά 4,2% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014. Όσον αφορά την διάρθρωση των εσόδων του ΦΠΑ, τα έσοδα από ΦΠΑ στον καπνό αυξήθηκαν κατά 20,9%, στα πετρελαιοειδή μειώθηκαν κατά 1,7% και στα λοιπών προϊόντων μειώθηκαν κατά 4,8% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014. Οι Λοιποί Φόροι Συναλλαγών μειώθηκαν κατά 23,3% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014.

(ζ) Φόροι Κατανάλωσης

Το Υπουργείο Οικονομικών εκτιμά ότι θα συλλέξει (εκτίμηση πραγματοποιήσεων αποτυπωμένη στην εισηγητική έκθεση του Π/Υ του 2015) € 8,9 δισ. από Φόρους επί της Κατανάλωσης, δηλαδή ποσό χαμηλότερο από το Φόρο Εισοδήματος επί των Φυσικών και Νομικών Προσώπων μαζί κατά € 2,56 δισ.. Η εκτίμηση αυτή εμφανίζει τα έσοδα από αυτό το φόρο αυξημένα μόνο κατά 2,5% έναντι των εκτιμημένων πραγματοποιηθέντων εσόδων του 2014. Οι εισπράξεις του πρώτου εξαμήνου παρουσιάστηκαν αυξημένες, έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2014 κατά 1,6%. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εσόδων από τους ΕΦΚ Ενεργειακών Προϊόντων κατά 0,9%, στην πτώση των εσόδων από το Φόρο Ασφαλίσεων κατά 19,1%, στην αύξηση του Τέλους Ταξινόμησης Οχημάτων κατά 41,0% καθώς και στη αύξηση των εσόδων από τα Τέλη Κυκλοφορίας Οχημάτων κατά 108,6%. Το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν από τα Τέλη Κυκλοφορίας έσοδα ύψους € 1,16 δισ., έναντι εκτιμήσεων για έσοδα ύψους € 1,12 δισ. το 2014.

(η) Έμμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους Έμμεσους Φόρους Παρελθόντων Οικονομικών Ετών ανήλθαν το πρώτο εξάμηνο στα € 322 εκατ., εμφανίζοντας αύξηση κατά 5,9% σε σύγκριση με τα πραγματοποιηθέντα έσοδα του πρώτου εξαμήνου του 2014 και μείωση κατά 30,3% σε σύγκριση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το ίδιο διάστημα του 2015. Πάντως, για το σύνολο του 2015 εκτιμάται (εκτίμηση πραγματοποιήσεων όπως αποτυπώνονται στην εισηγητική έκθεση του Π/Υ 2015) αύξηση κατά 61,2% σε σύγκριση με τα αντίστοιχα εκτιμημένα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014.

(θ) Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Σημαντική αύξηση κατά € 0,76 δισ. ή κατά 59,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 παρατηρείται στα Έσοδα του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για το πρώτο εξάμηνο του 2015, όπου αναμενόταν η συγκέντρωση του ποσού των € 1,27 δισ.. Για το δωδεκάμηνο του 2015, τα έσοδα από το ΠΔΕ εκτιμώνται στα € 4,73 δισ. αυξημένα κατά 0,3% σε ετήσια βάση. Η συγκεκριμένη αύξηση οφείλεται στην εκτιμώμενη μείωση των εισροών από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 14,3% αλλά και στην εκτιμώμενη αύξηση των ιδίων εσόδων κατά 1019,4%. Οι εισροές από την ΕΕ για το πρώτο εξάμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 1,76 δισ. έναντι εισροών € 2,93 δισ. της αντίστοιχης περιόδου του 2014 σημειώνοντας μείωση κατά 40%.

(ι) Επιστροφές Φόρων

Στο πρώτο εξάμηνο του 2015, οι Επιστροφές Φόρων ήταν μειωμένες κατά € 228 εκατ. ή κατά 14,63% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2014 και μειωμένες κατά € 121 εκατ. ή κατά 8,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού - 1ο Εξάμηνο 2015: Ιανουάριος - Ιούνιος

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ						ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
	2014		2015		Μεταβολές		2014	2015	Μεταβολές
	Πραγμ.	Πραγμ.	Εκτιμήσεις περιόδου όπως αποτυπώνονται στον Προϋπολογισμό 2015	Διαφορά	Ποσοστιαία μεταβολή 2014-2015	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι των εκτιμήσεων του Προϋπολογισμού 2015	Πραγματοπ/ντα (προσωρινά στοιχεία)	Εκτιμήσεις σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό 2015	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτιμήσεων όπως αποτυπώνονται στον Προϋπολογισμό 2015 έναντι των Πραγματοπ/ντων (προσωρινά στοιχεία) του 2014
σε εκατ. € (τροποποιημένη ταμειακή βάση)	(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)-(3)]	(5)=[((2)-(1))/(1)]	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)=[((8)-(7))/(7)]
Σύνολο Καθαρών Εσόδων Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	23.616	21.828	22.725	-897	-7,6%	-3,9%	51.366	55.604	8,3%
1. Καθαρά Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού (Α+Β+Γ-Δ)	20.647	19.799	21.455	-1.656	-4,1%	-7,7%	46.650	50.872	9,1%
Α. Τακτικά Έσοδα (I+ II+ III+ IV)	21.065	19.573	21.605	-2.032	-7,1%	-9,4%	47.819	50.325	5,2%
I. Άμεσοι Φόροι	8.577	6.951	8.602	-1.651	-19,0%	-19,2%	20.464	21.880	6,9%
1. Φόρος Εισοδήματος	4.847	3.894	5.324	-1.430	-19,7%	-26,9%	12.207	13.184	8,0%
Φυσικών προσώπων	2.941	3.038	3.506	-468	3,3%	-13,3%	7.849	8.744	11,4%
Νομικών προσώπων	1.072	168	1.051	-883	-84,3%	-84,0%	2.655	2.740	3,2%
Ειδικών κατηγοριών	834	688	767	-79	-17,5%	-10,3%	1.703	1.700	-0,2%
2. Φόροι στην περιουσία	1.321	990	805	185	-25,1%	23,0%	3.474	3.512	1,1%
3. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.317	1.123	1.512	-389	-14,7%	-25,7%	1.928	2.474	28,3%
5. Λοιποί άμεσοι φόροι	1.092	944	961	-17	-13,6%	-1,8%	2.855	2.710	-5,1%
II. Έμμεσοι φόροι	10.446	10.426	11.136	-710	-0,2%	-6,4%	23.776	25.154	5,8%
1. Φόροι Συναλλαγών	6.615	6.336	6.944	-608	-4,2%	-8,8%	14.224	15.085	6,1%
ΦΠΑ	6.340	6.125	6.658	-533	-3,4%	-8,0%	13.618	14.411	5,8%
πετρελαιοειδών	880	865	973	-108	-1,7%	-11,1%	2.055	2.309	12,4%
καπνού	249	301	252	49	20,9%	19,4%	632	676	7,0%
λοιπών	5.210	4.959	5.433	-474	-4,8%	-8,7%	10.930	11.426	4,5%
Λοιποί φόροι συναλλαγών, από τους οποίους	275	211	286	-75	-23,3%	-26,2%	606	674	11,2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίων	143	106	147	-41	-25,9%	-27,9%	277	277	0,0%
Χαρτόσημο	131	103	132	-29	-21,4%	-22,0%	327	385	17,7%
2. Φόροι Κατανάλωσης	3.350	3.607	3.550	57	7,7%	1,6%	8.702	8.922	2,5%
Φόρος ασφαλιστρων	159	131	162	-31	-17,6%	-19,1%	305	314	3,0%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	39	55	39	16	41,0%	41,0%	86	87	1,2%
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	1.740	1.977	1.959	18	13,6%	0,9%	4.113	4.267	3,7%

Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κτλ)	1.209	1.248	1.224	24	3,2%	2,0%	2.809	2.833	0,9%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	70	73	35	38	4,3%	108,6%	1.119	1.156	3,3%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	133	123	131	-8	-7,5%	-6,1%	270	265	-1,9%
3. Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ	304	322	462	-140	5,9%	-30,3%	469	756	61,2%
4. Λοιποί Έμμεσοι Φόροι	177	161	180	-19	-9,0%	-10,6%	381	391	2,6%
Σύνολο Φορολογικών Εσόδων (I+II)	19.023	17.377	19.738	-2.361	-8,7%	-12,0%	44.240	47.034	6,3%
III. Απολήψεις από ΕΕ	79	64	62	2	-19,0%	3,2%	196	231	17,9%
IV. Λοιπά μη Φορολογικά Έσοδα	1.963	2.132	1.805	327	8,6%	18,1%	3.383	3.060	-9,5%
Σύνολο μη Φορολογικών Εσόδων (III+IV)	2.042	2.196	1.867	329	7,5%	17,6%	3.579	3.291	-8,0%
B. Μη Τακτικά Έσοδα (I+II+III+IV)	1.140	1.355	996	359	18,9%	36,0%	1.817	2.847	56,7%
I. Έσοδα Καταργηθέντων Ειδικών Λογαριασμών	404	158	380	-222	-60,9%	-58,4%	749	709	-5,3%
II. Έσοδα Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας Λόγω Χρημ/κής Κρίσης	105	866	61	805	724,8%	1319,7%	428	123	-71,3%
III. Έσοδα από ΝΑΤΟ	51	40	0	40	-21,6%		60	0	-100,0%
IV. Μεταφορά Αποδόσεων από τη Διακράτηση Ομολόγων του Ε.Δ. στα Χαρτ/κια των ΚΤ του Ευρ/τος (ANFAs & SMPs)	580	291	555	-264	-49,8%	-47,6%	580	2.015	247,4%
Γ. Έσοδα Αποκρατικοποιήσεων	0	201	305	-104		-34,1%	384	577	50,3%
Σύνολο Εσόδων προ Μείωσης Επιστροφών (A+B+Γ)	22.205	21.129	22.906	-1.777	-4,8%	-7,8%	50.020	53.749	7,5%
Δ. Επιστροφές Εσόδων	1.558	1.330	1.451	-121	-14,6%	-8,3%	3.370	2.877	-14,6%
2. Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (A+B)	2.969	2.029	1.270	759	-31,7%	59,8%	4.716	4.732	0,3%
A. Εισροές από την Ε.Ε.	2.934	1.762	1.050	712	-39,9%	67,8%	4.649	3.982	24,4%
B. Ίδια έσοδα	35	267	220	47	662,9%	21,4%	67	750	1019,4%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.3 Οι Δημόσιες Δαπάνες αναλυτικά

Η προκύπτουσα μεταβολή των Πρωτογενών Δαπανών στο πρώτο εξάμηνο του 2015 είναι αποτέλεσμα των μεταβολών σε επιμέρους κατηγορίες δαπανών, ως εξής:

(α) Στις μισθολογικές αποδοχές και συντάξεις.

Υπήρξε αύξηση κατά 1,9% σε ετήσια βάση για το πρώτο εξάμηνο του 2015. Ειδικότερα οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 1,0%, οι μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων μειώθηκαν κατά 1,6%, ενώ οι πληρωμές για συντάξεις αυξήθηκαν κατά 5,5% σε ετήσια βάση για το πρώτο εξάμηνο (συνολικά για το έτος εκτιμάται αύξηση των δαπανών για συντάξεις της κεντρικής διοίκησης κατά 4,2%). Αθροιστικά, οι δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 18,77 δισ. το 2015 από € 18,48 δισ. το 2014, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 9,32 δισ..

(β) Στις επιχορηγήσεις των Ασφαλιστικών Ταμείων (ΑΤ)

Οι δαπάνες αυτές είναι μειωμένες στα € 5,24 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2015, από € 5,45 δισ. το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 και απορρόφησαν το 46,4% της συνολικής επιχορήγησης για το 2015. Η συνέχιση της χρηματοδότησης των ΑΤ και του ΕΟΠΥΥ από τον ΤΠ, προαπαιτεί τη σταθεροποίηση και στη συνέχεια αύξηση των εσόδων από τους Άμεσους και τους Έμμεσους φόρους του κράτους.

Η επιχορήγηση του Ι.Κ.Α. ανήλθε στα € 1,42 δισ., είναι αυξημένη κατά 9,5% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 1,3 δισ.) και απορρόφησε το 56,6% της συνολικής επιχορήγησης για το 2015. Βέβαια για το 2015 ως σύνολο η επιχορήγηση του ΙΚΑ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα € 2,51 δισ. από € 2,85 δισ. που ανήλθε το 2014.

Η επιχορήγηση του Ο.Α.Ε.Ε. μειώθηκε κατά 19,8% το πρώτο εξάμηνο του 2015 σε σχέση με το 2014, η οποία καλύπτει το 51,0% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Συγκεκριμένα, η συνολική επιχορήγηση για το 2015 ανέρχεται στο € 0,83 δισ..

Η επιχορήγηση του Ε.Ο.Π.Π.Υ. ανήλθε στα € 216 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2015, μειωμένη κατά 44,2% σε σχέση με το 2014 καλύπτοντας το 41,1% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Σημειώνεται ότι, το 2014 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 0,66 δισ. ενώ για το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπράξει € 0,53 δισ. δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2015 εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 19,8% σε σχέση με το 2014.

Στον Ο.Γ.Α., η επιχορήγηση ανήλθε στα € 1,71 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2015, αυξημένη κατά 23,9% σε σχέση με το 2014 η οποία καλύπτει το 52,2% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Σημειώνεται ότι για το 2014 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 2,91 δισ. ενώ για το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπράξει συνολικά € 3,28 δισ. δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2015 εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 12,7% σε σχέση με το 2014.

Προϋποθέσεις για την επίτευξη της ισορροπίας του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων είναι η αύξηση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων από εισφορές καθώς και η αύξηση των εσόδων από έμμεσους φόρους.

(γ) Στις Λειτουργικές Δαπάνες του ΤΠ

Οι δαπάνες αυτές εμφανίζονται μειωμένες κατά 15,7% έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2014. Για το έτος συνολικά, οι επιχορηγήσεις φορέων εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 1,39 δισ. μειωμένες κατά 16,8% σε σχέση με την εκτίμηση για τις αντίστοιχες διαμορφωθείσες δαπάνες του 2014 (€ 1,67 δισ.).

Οι Καταναλωτικές Δαπάνες εμφανίζονται μειωμένες κατά 23,7% και οι αντικριζόμενες δαπάνες αυξημένες κατά 8,0% έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2014.

Οι δαπάνες για Καταπτώσεις Εγγυήσεων ανήλθαν στα € 0,43 δισ. στο πρώτο εξάμηνο του 2015, αυξημένες κατά 1,66% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 0,42 δισ.) και μειωμένες κατά € 74 εκατ. ή κατά 14,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Οι δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα, ανήλθαν στα € 25 εκατ. στο πρώτο εξάμηνο του 2015, μειωμένες κατά 30,56% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 36 εκατ.) και μειωμένες κατά € 295 εκατ. ή κατά 92,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Οι δαπάνες για Τόκους ανήλθαν στα € 3,298 δισ. στο πρώτο εξάμηνο του 2015, αυξημένες κατά € 171 εκατ. ή κατά 5,47% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 3,127 δισ.) και μειωμένες κατά € 73 εκατ. ή κατά 2,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Τέλος, οι δαπάνες για προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο EFSF το πρώτο εξάμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 61 εκατ. στο πρώτο εξάμηνο του 2015, αυξημένες κατά € 29 εκατ. ή κατά 90,63% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 32 εκατ.) και αυξημένες κατά € 32 εκατ. ή κατά 110,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού - 1ο Εξάμηνο 2015: Ιανουάριος - Ιούνιος

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ			ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
	2014		2015	2014		2015	
	Πραγμ.	Πραγμ.	Ποσοστιαία μεταβολή Ιαν.-Ιουνίου. 2014-2015	Πραγμ. (προσωρινά στοιχεία)	Εκτιμήσεις σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό 2015	Ποσοστιαία μεταβολή εκτιμήσεων 2015 έναντι πραγματοποιηθέντων 2014	Ποσοστό εκτέλεσης (%)
	(1)	(2)	(3)=[{(2)-(1)}/(1)}	(4)	(5)	(6)=[{(5)-(4)}/(4)}	(7)=[(2)/(5)]
Συνολικές Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+ 2)	26.036	23.246	-10,7%	55.064	55.706	1,17%	41,7%
1. Συνολικές Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (I+ II+ III+ IV+ V+ VI)	23.674	22.092	-6,7%	48.472	49.306	1,72%	44,8%
I.Πρωτογενείς Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+ Β+ Γ+ Δ+ Ε)	20.058	18.280	-8,9%	41.929	41.888	-0,10%	43,6%
Α. Αποδοχές και Συντάξεις (1+ 2+ 3)	9.146	9.322	1,9%	18.478	18.766	1,56%	49,7%
1. Αποδοχές και Συντάξεις Κεντρικής Διοίκησης	8.058	8.254	2,4%	16.198	16.472	1,69%	50,1%
Μισθοί	4.624	4.669	1,0%	9.333	9.343	0,11%	50,0%
Έκτακτες αναδρομικές παροχές μισθών και συντάξεων	104	94	-9,6%	122	138	13,11%	68,1%
Εργοδοτική εισφορά υπέρ ΕΟΠΥΥ	186	183	-1,6%	370	368	-0,54%	49,7%
Συντάξεις	3.022	3.187	5,5%	6.093	6.349	4,20%	50,2%
Λοιπές παροχές	122	121	-0,8%	280	274	-2,14%	44,2%
2. Αποδοχές Νοσοκομείων, Ιδρυμάτων Πρόνοιας, νπδδ	1.088	1.068	-1,8%	2.280	2.284	0,18%	46,8%
Μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	955	940	-1,6%	1.925	1.898	-1,40%	49,5%
Εφημερίες ιατρών ΕΣΥ	85	85	0,0%	230	255	10,87%	33,3%
Λοιπές παροχές προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	29	30	0,0%	73	82	12,33%	36,6%
Ιδρυμάτων πρόνοιας, κλήρου και νπδδ	19	13	-31,6%	52	49	-5,77%	26,5%
3. Νέες Προσλήψεις	0	0		0	10		0,0%
Β. Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία (4+ 5+ 6+ 7)	6.671	5.743	-13,9%	14.422	13.933	-3,39%	41,2%
4. Δαπάνες Περίθαλψης	22	17	-22,7%	58	58	0,00%	29,3%
5. Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	5.448	5.244	-3,7%	11.101	11.313	1,91%	46,4%
Ο.Γ.Α.	1.380	1.710	23,9%	2.907	3.277	12,73%	52,2%
Ι.Κ.Α.	1.295	1.418	9,5%	2.848	2.505	-12,04%	56,6%
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	387	216	-44,2%	656	526	-19,82%	41,1%
Ν.Α.Τ.	480	370	-22,9%	950	1.000	5,26%	37,0%
Ο.Α.Ε.Ε.	530	425	-19,8%	1.138	834	-26,71%	51,0%
ΤΑΠ-ΟΤΕ	264	217	-17,8%	535	535	0,00%	40,6%
Ο.Α.Ε.Δ.	232	160	-31,0%	431	750	74,01%	21,3%
Αντιπαροχή έναντι περιουσίας στους τομείς ασφάλισης ΔΕΗ	277	235	-15,2%	579	579	0,00%	40,6%

ΕΚΑΣ (πλην συνταξιούχων δημο- σίου)	447	343	-23,3%	721	516	-28,43%	66,5%
Κοινωνική χρηματοδότηση	155	150	-3,2%	320	320	0,00%	46,9%
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	1	0	-100,0%	16	25	56,25%	0,0%
Λοιπές δαπάνες κοινωνικής ασφάλι- σης	0	0		0	446		0,0%
6. Επιχορηγήσεις Νοσοκομείων, ΥΠΕ- ΠΕΔΥ	762	202	-73,5%	1.450	1.118	-22,90%	18,1%
7. Κοινωνική Προστασία	439	280	-36,2%	1.813	1.444	-20,35%	19,4%
Επιδόματα πολυτέκνων	50	156	212,0%	527	650	23,34%	24,0%
Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγ- υής Γενεών	0	0		427	454	6,32%	0,0%
Επίδομα Θέρμανσης	110	108	-1,8%	206	210	1,94%	51,4%
Λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις	32	15	-53,1%	146	130	-10,96%	11,5%
Κοινωνικό Μέρισμα	247	0	-100,0%	506	0	-100,00%	
Γ. Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες (8+ 9+ 10)	2.419	2.039	-15,7%	5.734	5.393	-5,95%	37,8%
8. Επιχορηγήσεις Φορέων	750	389	-48,1%	1.666	1.387	-16,75%	28,0%
Συγκοινωνιακοί φορείς	117	117	0,0%	282	242	-14,18%	48,3%
Ειδική επιχορήγηση ΟΤΑ	157	105	-33,1%	271	228	-15,87%	46,1%
Λοιπές επιχορηγήσεις και εισφορές σε Διεθνείς Οργανισμούς	476	167	-64,9%	1.113	917	-17,61%	18,2%
9. Καταναλωτικές Δαπάνες και Δαπά- νες υπό Κατανομή	481	367	-23,7%	1.746	1.565	-10,37%	23,5%
10. Αντικριζόμενες Δαπάνες	1.188	1.283	8,0%	2.322	2.441	5,12%	52,6%
Αποδόσεις στην ΕΕ	1.107	1.189	7,4%	2.005	1.850	-7,73%	64,3%
Επιδότησεις γεωργίας	81	94	16,0%	317	591	86,44%	15,9%
Δ. Αποδιδόμενοι Πόροι	1.822	1.176	-35,5%	3.295	2.796	-15,14%	42,1%
Ε. Αποθεματικό	0	0		0	1.000		0,0%
II. Τόκοι (καθαρή βάση)	3.127	3.298	5,5%	5.569	5.900	5,94%	55,9%
III. Προμήθεια Εκταμίευσης Δανείων από ΕFSF	32	61	90,6%	42	0	-100,00%	
IV. Εξοπλιστικά Προγράμματα Υπουρ- γείου Εθνικής Άμυνας (ταμειακή βάση)	36	25	-30,6%	345	700	102,90%	3,6%
V. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Ε- κτός Γενικής Κυβέρνησης	31	10	-67,7%	145	151	4,14%	6,6%
VI. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Εντός Γενικής Κυβέρνησης (καθαρή βάση)	390	418	7,2%	442	667	50,90%	62,7%
2. Συνολικές Δαπάνες Προγράμματος Δη- μοσίων Επενδύσεων	2.362	1.154	-51,1%	6.592	6.400	-2,91%	18,0%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	137	115	-16,1%	710	700	-1,41%	16,4%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	2.225	1.039	-53,3%	5.882	5.700	-3,09%	18,2%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.4 Οι Δημόσιες Επενδύσεις

Το πρώτο εξάμηνο του 2015 παρατηρήθηκε πλεόνασμα στο ΠΔΕ συνολικού ύψους € 0,88 δισ. έναντι πλεονάσματος € 0,61 δισ. του αντίστοιχου εξαμήνου του 2014. Οι πραγματοποιηθείσες εισροές από την Ε.Ε. ήταν αυξημένες έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Πιο συγκεκριμένα τα έσοδα από αυτήν την πηγή ανήλθαν στα € 1,76 δισ. το πρώτο εξάμηνο του 2015, αυξημένα κατά € 0,71 δισ. έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης. Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στα € 1,15 δισ. το 2015 μειωμένες κατά 51,14% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2014 (€ 2,36 δισ.) και μειωμένες κατά 47,5% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 2,2 δισ.).

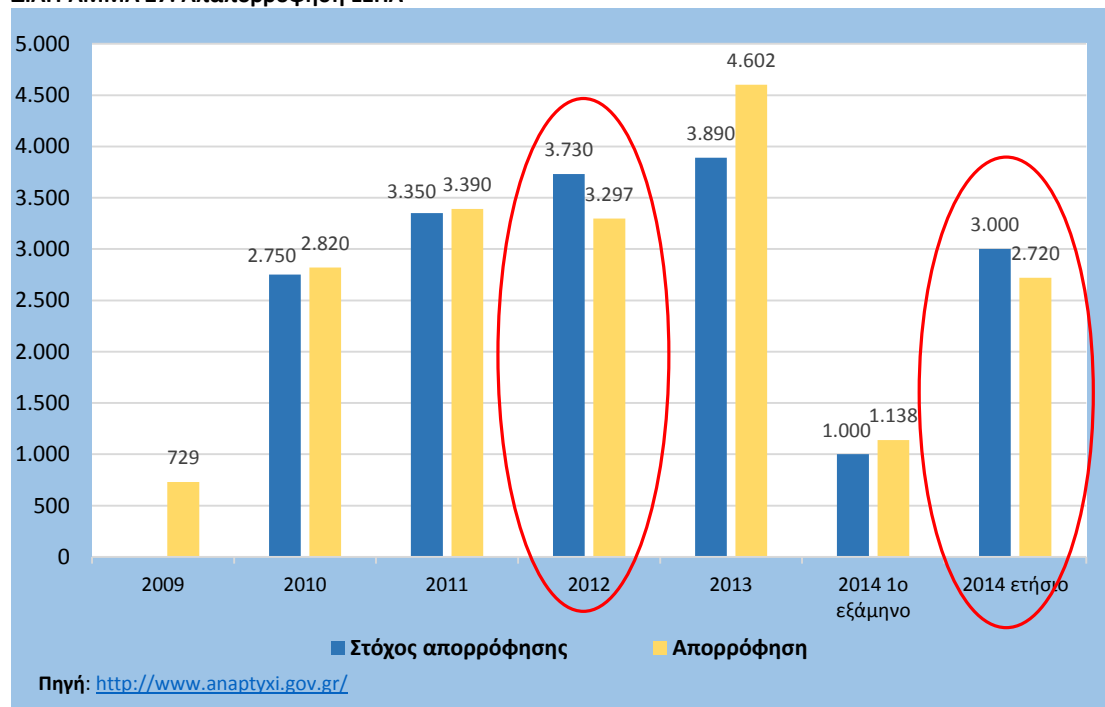
4 Ειδικό σημείωμα: Η αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων στην παρούσα οικονομική κρίση⁶⁴

Η παρούσα χρονική περίοδος έχει ένα κρίσιμο χαρακτήρα σε ό,τι αφορά το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) καθώς σηματοδοτεί την ολοκλήρωση του προηγούμενου προγράμματος (2007-2013) και την προσπάθεια μιας ταχύτερης, από ό,τι συνήθως, εφαρμογής του νέου (2014-2020).

Η κρισιμότητα αυτής της περιόδου για το ΕΣΠΑ καθίσταται ακόμη εντονότερη εάν λάβει κανείς υπ' όψη ότι:

- α) η διενέργεια εκλογών τείνει να προκαλεί καθυστερήσεις στην υλοποίηση των κοινοτικών προγραμμάτων, όπως συνέβη το 2012 και 2014 (βλ. Διάγραμμα 27).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27: Απαπορρόφηση ΕΣΠΑ

- β) η έλλειψη εθνικών πόρων δημιουργεί πρόβλημα όχι μόνο στην εκπλήρωση της εθνικής συμμετοχής παρά τη μείωσή της στο (5%) από το (15%) λόγω της κρίσης (ενώ μελετάται και ο πλήρης μηδενισμός της), αλλά και γενικότερα στην ομαλή πορεία κατασκευής των έργων (βλ. ιδέες για την αντιμετώπιση του προβλήματος πιο κάτω),

⁶⁴ Το παρόν κείμενο συνέταξε η κα Βαρβάρα Γεωργοπούλου. Ευχαριστεί τους Κώστα Παγώνη και Πάνο Καζάκο για τα πολύτιμα σχόλιά τους σε προηγούμενη έκδοση.

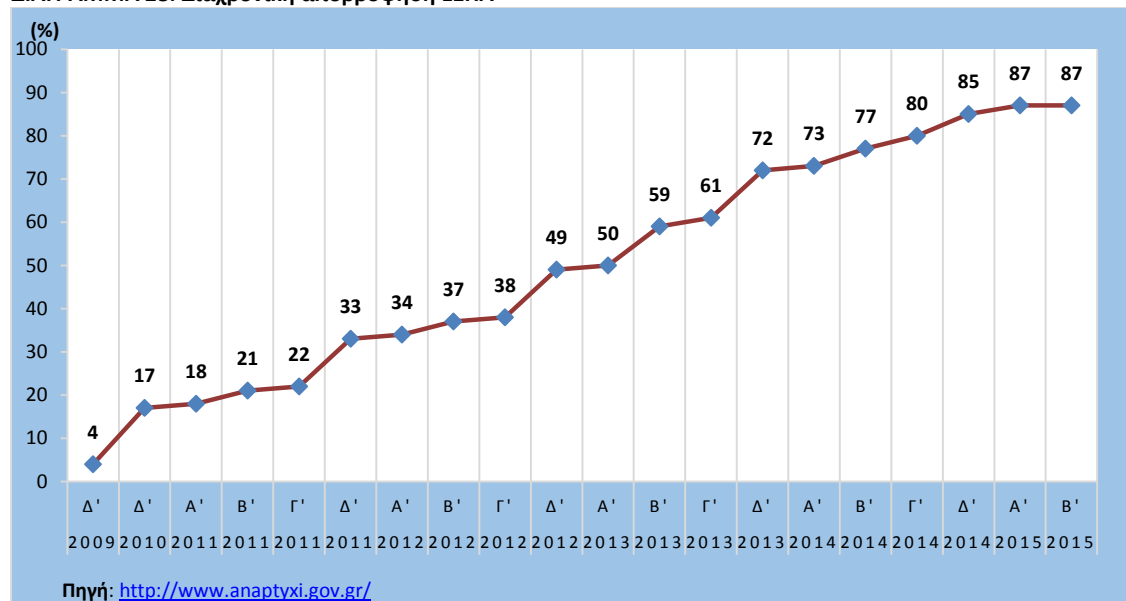
γ) εκκρεμεί η ολοκλήρωση της διαπραγμάτευσης μιας νέας δανειακής σύμβασης και ενός μεσοπρόθεσμου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής με τους θεσμούς, που αποτελεί για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προϋπόθεση για να διατεθούν στη χώρα μας τα € 35 δισ. που έχουν εγκριθεί ως αναπτυξιακό πακέτο.⁶⁵

Σε μία περίοδο που η οικονομική κρίση δημιουργεί σε ορισμένα τμήματα του πληθυσμού δεύτερες σκέψεις ως προς το θετικό πρόσημο που έχει η σχέση της χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στα οφέλη που έχει η Ελλάδα από το ΕΣΠΑ και τα εν γένει κοινοτικά κονδύλια που λαμβάνει στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, με αποτέλεσμα αυτοί οι κοινοτικοί πόροι να αποτελούν τη μεγαλύτερη εξωτερική πηγή άμεσης επένδυσης στη χώρα μας.⁶⁶

4.1 ΕΣΠΑ (2007-2013)

Παρά το γεγονός ότι η υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2007-2013 έγινε σε μια περίοδο σοβαρής οικονομικής κρίσης και συχνών πολιτικών αλλαγών, ο συνολικός ρυθμός απορρόφησης των κονδυλίων εξελίχθηκε, εκ πρώτης όψεως, σχετικά ικανοποιητικά φτάνοντας το 87% στις αρχές του 2015 (βλ. Διάγραμμα 28). Με βάση τις επιδόσεις αυτές, η χώρα μας κατατασσόταν στο τέλος του 2014 ως προς το ποσοστό απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων στην 6^η θέση, ενώ το 2011 είχε καταταγεί 18^η.⁶⁷

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28: Διαχρονική απορρόφηση ΕΣΠΑ

Η διαπίστωση όμως αυτή δεν επιτρέπει εφησυχασμό. Από το Διάγραμμα 28 προκύπτει ότι επιβραδύνεται ο ρυθμός αύξησης της απορρόφησης, αφού από το 4-5% ανά τρίμηνο που

⁶⁵ Δηλώσεις κας Ανίκα Μπράιτχαρτ, εκπροσώπου του Επιτρόπου Οικονομίας κ. Πιερ Μοσκοβισί, βλ. στο <http://www.kathimerini.gr/820623/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/anapty3iako-paketo-35-dis-meta-to-kleisimo-ths-symfwnias> [πρόσβαση: 27.06.2015].

⁶⁶ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής "A new start for jobs and growth in Greece" («Νέο ξεκίνημα για την εργασία και την ανάπτυξη στην Ελλάδα», COM (2015) 400 τελικό, σελ. 2.

⁶⁷ Βλ. όπως πριν, υποσημ. 3, σελ. 9.

παρατηρήθηκε κατά το 2014 υποχώρησε σε 2% το πρώτο τρίμηνο του 2015 και 0% το δεύτερο. **Ο κίνδυνος απώλειας κοινοτικών πόρων είναι προφανής και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει τον κίνδυνο απώλειας € 2 δις.**⁶⁸ Λογικά, θα έπρεπε έως το τέλος του 2014 να έχει απορροφηθεί μεγαλύτερο τμήμα των κονδυλίων κάτι που δεν κατέστη δυνατόν για πολλούς λόγους. Φυσικά, καθυστερήσεις έχουν παρατηρηθεί και στο παρελθόν (π.χ. προς το τέλος του 2008 η απορροφητικότητα του Γ' ΚΠΣ 2000-2006 ήταν περίπου 77%)⁶⁹, αλλά στις παρούσες συνθήκες οι συνέπειες των καθυστερήσεων θα γίνουν πιο αισθητές.

Στον πίνακα 1,⁷⁰ αποτυπώνονται τα προϋπολογιζόμενα κονδύλια ανά «αναπτυξιακή ενότητα» του ΕΣΠΑ (πρώτη στήλη) καθώς και τα, μέχρι στιγμής διαθέσιμα επίσημα στοιχεία, ποσά για τα οποία έχουν συναφθεί συμβάσεις (δεύτερη στήλη) και έχουν γίνει πληρωμές (τρίτη στήλη).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Απορρόφηση ΕΣΠΑ

	Προϋπολογισμός έργων	Συμβάσεις	Πληρωμές
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	3.977.969.659 €	3.672.880.382 €	2.765.390.405 €
Αστική αναγέννηση	1.164.192.099 €	917.611.850 €	644.934.129 €
Διοικητική μεταρρύθμιση	87.925.115 €	66.394.368 €	34.764.987 €
Δράσεις περιβάλλοντος	5.193.906.449 €	3.159.397.534 €	1.954.018.628 €
Εκπαίδευση & δια βίου μάθηση	3.152.874.975 €	2.807.583.730 €	2.148.077.418 €
Ενέργεια	1.789.533.048 €	1.664.985.787 €	1.177.945.793 €
Επιχειρηματικότητα	4.851.339.116 €	4.834.526.072 €	3.129.180.821 €
Έρευνα & τεχνολογία	763.518.142 €	704.972.585 €	424.341.826 €
Καθαρές αστικές μεταφορές	2.719.639.135 €	2.231.275.729 €	825.850.232 €
Μεταφορές	13.043.216.394 €	10.596.673.909 €	6.495.677.914 €
Ναυτιλία	348.287.340 €	296.776.717 €	174.636.075 €
Πολιτισμός	865.849.334 €	772.193.937 €	538.844.320 €
Τεχνική υποστήριξη	837.763.432 €	736.524.432 €	593.437.895 €
Τουρισμός	260.584.247 €	191.535.277 €	105.333.701 €
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	992.190.123 €	743.486.680 €	474.763.041 €
Ψηφιακή σύγκλιση	2.008.569.506 €	1.205.836.155 €	695.448.742 €

Πηγή: <http://www.anaptyxi.gov.gr/>

Συναφείς με τα ανωτέρω είναι και οι επιδόσεις της χώρας μας στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Για το 5μηνο Ιανουαρίου – Μαΐου 2015,⁷¹ οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν σε € 971 εκατ., μειωμένες κατά € 689 εκατ. έναντι του στόχου (€ 1.660 εκατ.) και μειωμένες κατά € 809 εκατ. σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, ενώ για όλο το 2014,⁷² οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν σε € 6.592 εκατ., μειωμένες κατά € 209 εκατ. έναντι του στόχου € 6.800 εκατ. και μειωμένες κατά € 58 εκατ. σε σχέση με το 2013.

⁶⁸ Βλ. όπως πριν υποσημ. 3, σελ. 2.

⁶⁹ Βλ. στο http://www.express.gr/news/finance/73272oz_2008091073272.php3 [πρόσβαση: 25.07.2015].

⁷⁰ Βλ. κατανομή του ΕΣΠΑ σήμερα στο <http://www.anaptyxi.gov.gr/> [πρόσβαση: 10.07.2015].

⁷¹ Βλ. Υπουργείο Οικονομικών, Δελτίο Τύπου «Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 12-μήνου Ιανουαρίου – Μαΐου 2015», 25.06.2015.

⁷² Βλ. Υπουργείο Οικονομικών, Δελτίο Τύπου «Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 12-μήνου Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2014», 14.01.2015.

Ανασταλτικός παράγοντας για την απορρόφηση, πέραν των συνήθων διοικητικών και διαχειριστικών προβλημάτων (διαχειριστική επάρκεια δικαιούχων, στελέχωση, αλλαγές στην κατανομή των κονδυλίων), ήταν η δραματική αλλαγή της οικονομικής συγκυρίας: Το ΕΣΠΑ 2007-2013, είχε καταρτιστεί πριν από το 2007, με τελείως διαφορετικά δεδομένα για την οικονομία και την κοινωνία της χώρας. Αλλά το 2009, η χώρα περιήλθε σε βαθιά ύφεση διαρκείας. Οι δημοσιονομικές επιπτώσεις επηρέασαν αρνητικά τις δυνατότητες εθνικής συμμετοχής.⁷³ Π.χ. υπήρξε αδυναμία της Τράπεζας της Ελλάδος⁷⁴ να πληρώσει τις εκδοθείσες εντολές για έργα που έχει πιστοποιηθεί η εκτελεσθείσα εργασία τους λόγω έλλειψης πόρων, με αποτέλεσμα οι ανάδοχοι των έργων να αδυνατούν να συνεχίσουν την υλοποίηση των έργων.⁷⁵ Το εν λόγω πρόβλημα πολλές φορές επιτείνεται και με την απόρριψη από την - Ε.Ε. αιτημάτων αρμόδιων Υπουργείων (π.χ. Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης) για παράταση κατά ένα εξάμηνο της προθεσμίας για την απορρόφηση πόρων, που λήγει τυπικά στο τέλος του 2015, με συνέπεια ο χρονικός ορίζοντας που μένει να είναι εξαιρετικά περιορισμένος.⁷⁶

Μετά το κλείσιμο των τραπεζών στις 29/6/2015, το πρόβλημα οξύνεται, με έντονη την ανησυχία των επιχειρήσεων, που επιδοτούν δράσεις τους μέσω κοινοτικών προγραμμάτων, αφού τα όποια προβλήματα/περιορισμοί στις διατραπεζικές συναλλαγές δε διασφαλίζουν πως τα χρήματα θα φτάσουν τελικά στους αποδέκτες. Επιπρόσθετα, λόγω της τραπεζικής αργίας, πρόβλημα δημιουργήθηκε στις εργοληπτικές εταιρίες, καθώς δεν μπορούσαν να λάβουν τις απαραίτητες εγγυητικές επιστολές που είναι προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε διαγωνισμούς.⁷⁷ Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την άτυπη στάση πληρωμών στα περισσότερα έργα του ΕΣΠΑ οδήγησε τις τελευταίες μέρες ορισμένους δήμους και περιφέρειες της χώρας στην αναστολή των «μικρών» ή μεσαίου μεγέθους διαγωνισμών, που θα πραγματοποιούσαν αυτή την εποχή, επιτείνοντας τις δυσκολίες στις οποίες έχει περιέλθει ο κατασκευαστικός και ο μελετητικός κλάδος στην Ελλάδα.⁷⁸

⁷³ Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η εθνική συμμετοχή έχει συμφωνηθεί, λόγω του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, να μειωθεί σε 5%, ενώ συζητείται ακόμη και ο μηδενισμός της.

⁷⁴ Σύμφωνα με την έκθεση Ιουνίου 2015 της Τράπεζας της Ελλάδας (σελ.81) οι συνολικές μεταβιβάσεις πόρων από την ΕΕ (για το 1ο τρίμηνο 2015) ανήλθαν σε € 2,9 δισ. (συγκριτικά € 4,4 δισ. το 2014, και € 3,6 δισ. το 2013). Από αυτά, οι μεταβιβάσεις πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία ήταν € 631 εκ. (αντίστοιχα € 2 δισ. το 2014, και € 1,5 δισ. για το 2013). Στο ίδιο τρίμηνο, το ισοζύγιο κεφαλαίων, το οποίο καταγράφει κυρίως τις εισροές από το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, μειώθηκε σημαντικά σε € 480 εκ. από € 1,461 δισ. το 2014, μειωμένο κατά € 981 εκ. συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα 2014.

⁷⁵ Για παράδειγμα καθυστερήσεις απευλούν: α) το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης που έληξε τυπικά το 2013, μαζί με το προηγούμενο ΕΣΠΑ, με κίνδυνο να χαθούν χρήματα ύψους € 1 δισ. (οι πόροι του προγράμματος ανέρχονται σε € 4,7 δισ. και η απορρόφηση φθάνει σήμερα το 75%, ενώ οι νομικές δεσμεύσεις καλύπτουν το 92% του προγράμματος) και β) τον τομέα του Πολιτισμού, που από τα 643 έργα του σε όλη την ελληνική επικράτεια, συνολικού προϋπολογισμού 742.849.397 ευρώ, έχουν ολοκληρωθεί τα 150, ενώ πολλά βρίσκονται σε οριακό σημείο.

⁷⁶ Την παράταση της περιόδου επιλεξιμότητας/ολοκλήρωσης όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ της περιόδου 2007-2013 μέχρι το τέλος του 2016, έχει ζητήσει και το Δ.Σ. της ΚΕΔΕ. Βλ. στο <http://www.kedke.gr/?p=10847> [πρόσβαση: 10.07.2015].

⁷⁷ Πέραν της μη έκδοσης εγγυητικών επιστολών, αδυναμία παρουσιάζεται και στις περιπτώσεις αιτήματος αντικατάστασης ήδη εκδοθεισών. Γενικά, για τα προβλήματα στις επιχειρήσεις από την τραπεζική «αργία» βλ. στο σχετικό δελτίο τύπου του ΣΕΒ στο <http://www.sev.org.gr/grafeio-typou/deltia-typou/ta-provimata-ton-epicheiriseon-apo-ta-capital-controls/> [πρόσβαση: 10.7.2015].

⁷⁸ Βλ. σχετικό άρθρο στην Καθημερινή <http://www.kathimerini.gr/822538/article/epikairothta/ellada/pagwnoy-n-oi-diagwnismoi-dhmosiwn-ergwn> [πρόσβαση: 08.07.2015].

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί, ως ενδεικτικό των διαχρονικών προβλημάτων που υπάρχουν στη διαχείριση των κοινοτικών προγραμμάτων, ότι ακόμη και εντός του 2015 εξακολουθούν να υφίστανται εκκρεμότητες που αφορούν στη διαχειριστική περίοδο 2000-2006.⁷⁹

4.2 ΕΣΠΑ (2014-2020)

Το νέο ΕΣΠΑ,⁸⁰ για την επταετή περίοδο 2014-2020, είναι συνολικού προϋπολογισμού € 19 δισ. και δίνει έμφαση στην επίτευξη των στόχων της Πολιτικής Συνοχής και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Πιο αναλυτικά, τα Προγράμματα που εγκρίθηκαν έχουν συνολικό προϋπολογισμό € 15,3 δισ. σε όρους κοινοτικής συνδρομής (βλ. πίνακα 2): € 8,2 δισ. από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, € 3,9 δισ. από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, € 3,2 δισ. από το Ταμείο Συνοχής. Σε αυτά πρέπει να προστεθούν € 4,2 δισ. του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και του Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας, των οποίων οι εγκρίσεις ακολουθούν, καθώς επίσης και € 1,3 δισ. από άλλα Προγράμματα («Συνδέοντας την Ευρώπη», Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία, Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Απόρους). Το σύνολο, δηλαδή, των ευρωπαϊκών πόρων από τους οποίους θα επωφεληθεί η χώρα την περίοδο 2014-2020 μαζί με την εθνική συμμετοχή θα ξεπεράσουν τα € 26 δισ.. Σε αυτούς περιλαμβάνεται το ποσό των € 4,7 δισ. για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα, € 3,9 δισ. για την καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας, € 1,3 δισ. για έρευνα και καινοτομία και € 0,9 δισ. για επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Χρηματοδότηση της ΕΕ, που διατίθεται στην ελληνική οικονομία και την κοινωνία (2014-2020, σε εκατ. ευρώ)

ΜΕΡΟΣ 1: Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), ΠΑΝ, FEAD, ΕΓΤΕ		
	Προγραμματισμένα ποσά για την περίοδο 2014-2020	Ήδη καταβληθέντα ποσά 2014 έως τη 12η Ιουλίου 2015
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	8.397	230
Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)	3.247	92
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	3.691	104
Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων (ΠΑΝ-ΥΕΙ)	172	54
Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA-FEAD)	281	31

⁷⁹ Μια απόπειρα επίλυσης των εκκρεμοτήτων αυτών αποτελεί τροπολογία που κατατέθηκε στο νομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών με τίτλο «Κύρωση της από 27 Μαρτίου 2015 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου "Κατεπείγουσα ρύθμιση για τη βιωσιμότητα της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης Α.Ε. και τις ληξιπρόθεσμες οφειλές"» (Ν.4328, ΦΕΚ 51/Α/14/05/2015). Η τροπολογία αφορούσε την αποπληρωμή έργων του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Στα διαχρονικά προβλήματα επίσης θα πρέπει να αναφερθούν και ζητήματα διαφάνειας περί τη διαχείρισης των κονδυλίων. Υπενθυμίζεται ότι το 2012, ύστερα από σχετικές καταγγελίες και έρευνα των δικτικών αρχών περί χρηματισμού υπηρεσιακών παραγόντων της Γενικής Διεύθυνσης Ιδιωτικών Επενδύσεων, αναδείχθηκαν κρούσματα διαφθοράς, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την επιβολή έντονων αρνητικών συστάσεων στην υπηρεσία, την αναστολή της εκ μέρους της δυνατότητας πληρωμών και την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων. Πρόσφατα, η εν λόγω Γενική Διεύθυνση, μετά από πολλές αλλαγές, αξιολογήθηκε θετικά από την από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάτι που φαίνεται να βοηθά στην αποδέσμευση κοινοτικών κονδυλίων, που αφορούν σε επενδυτικά προγράμματα ύψους περίπου € 100 εκατ.. Βλ. σχετικά στο <http://www.capital.gr/story/3033631> [πρόσβαση, 08.07.2015].

⁸⁰ Στην Ελλάδα, ο Νόμος 4314/2014 (ΦΕΚ 265/Α/23.12.2014 - Μέρος Ι & ΙΙ) περιλαμβάνει τις ρυθμίσεις για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Γεωργία		
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)	4.718	0
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ)	15.074	3.972
Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)	389	0
Υποσύνολο Μέρος 1	35.969	4.483
ΜΕΡΟΣ 2: Άλλα ταμεία της ΕΕ		
	Ήδη καταβληθέντα ποσά 2014 έως τη 12η Ιουλίου 2015	
Ορίζων 2020		163,9
Διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη»		4,3
Ενεργειακά έργα για την ενίσχυση της οικονομικής ανάκαμψης		3,8
Erasmus για όλους		50,2
Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και μικρομεσαίες επιχειρήσεις (COSME)		0,5
Κοινωνική αλλαγή και καινοτομία		1,4
Τελωνεία, Fiscalis και Καταπολέμηση της απάτης		0,8
Life +		12,8
Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης και Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας		28,2
Δημιουργική Ευρώπη		2,7
Ευρώπη για τους πολίτες		0,5
Υγεία για την Ανάπτυξη και προστασία των καταναλωτών		1,4
Δικαιώματα και Ιθαγένεια και Δικαιοσύνη		0,9
Πολιτική προστασία		1,5
Τρόφιμα και ζωοτροφές		5,2
Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση		28,6
Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλληλεγγύης		4,7
Υποσύνολο Μέρος 2		311,4
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΟΣΑ		4.794
ΠΟΥ ΚΑΤΑΒΛΗΘΗΚΑΝ (2014 έως τη 12η Ιουλίου 2015)		
Πηγή: COM (2015) 400 τελικό - Παράρτημα		

Στα ποσά αυτά δεν συμπεριλαμβάνεται το εκτιμώμενο ποσό περίπου των € 2 δισ., που αναμένεται να κατανεμηθούν στη χώρα και τις περιφέρειές της το 2016 με βάση τη διαδικασία της λεγόμενης «ρήτρας αναθεώρησης».

Σε όλα αυτά, θα πρέπει να προστεθούν και € 15,5 δισ., που θα εισρεύσουν στη χώρα μας στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για τις αγροτικές ενισχύσεις.⁸¹

Το συνολικό ποσό των € 35 δισ. αποτελεί το λεγόμενο «πακέτο Γιούνκερ» για το οποίο γίνεται πολύς λόγος το τελευταίο διάστημα καθώς, εάν υλοποιηθεί, θα αποτελέσει σημαντικό

⁸¹ Πρόκειται για τις άμεσες ενισχύσεις, αυτές δηλαδή που προορίζονται για την ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών και οι οποίες υπολογίζονται στα €2 - 2,5 δισ. κάθε χρόνο.

πυλώνα στην προσπάθεια της χώρας μας να υπερβεί την κρίση και να επανέλθει σε αναπτυξιακή τροχιά.⁸²

Από τις άμεσες εκκρεμότητες που αφορούν στην εκκίνηση του νέου ΕΣΠΑ θα πρέπει να σημειωθεί το νέο δάνειο ύψους € 1 δισ. προς το ελληνικό Δημόσιο για την κάλυψη της εθνικής συμμετοχής της χώρας στο νέο ΕΣΠΑ (2014-2020) και, βέβαια, υποβολή συγκεκριμένων προτάσεων, με στόχο το € 1 δισ. να διατεθεί στη χώρα μας ακόμη και το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Στην ίδια λογική είναι και τα € 2 δισ. που έχει εγκρίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως εμπροσθοβαρή χρηματοδότηση προς τη χώρα μας, δηλαδή εκταμίευση χρημάτων μέσα από ταχείες διαδικασίες, από το νέο ΕΣΠΑ και τα οποία απαιτούν με τη σειρά τους, καταλόγους με συγκεκριμένα έργα.

Ως ενδιαφέρουσα εξέλιξη των τελευταίων μηνών θα πρέπει να θεωρηθεί η απόφαση που ελήφθη στο πλαίσιο επίσκεψης στην Αθήνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Περιφερειακής Πολιτικής Κορίνας Κρέτσου για τη σύσταση Κοινής Ομάδας Εργασίας με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ελληνικών Αρχών για την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Στόχος είναι να βοηθηθεί η χώρα μας να βελτιώσει τη δυνατότητα αξιοποίησης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Κονδυλίων και να εκμεταλλευτεί τις επενδυτικές ευκαιρίες, ενισχύοντας ταυτόχρονα τη διοικητική της ικανότητα.⁸³

Ένα ειδικό ζήτημα στο οποίο πρέπει να γίνει αναφορά λόγω της συγκυρίας, είναι το εξής: Προκειμένου να υπάρξει αντιστάθμιση της αρχικής υφεσιακής επίπτωσης των φορολογικών μέτρων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την αύξηση του *συντελεστή προχρηματοδότησης* των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής πράγμα που μπορεί να προσφέρει αμέσως έως € 1 δισ. στους διαθέσιμους πόρους. Επίσης, επιχειρείται να γίνει περισσότερο *εμπροσθοβαρής η απορρόφηση* των πόρων του, δηλαδή να διοχετευθούν περισσότεροι πόροι από όσο συνήθως στα πρώτα στάδια της προγραμματικής περιόδου.

Συμπληρωματικά έπρεπε να ολοκληρωθεί το προηγούμενο ΕΣΠΑ 2007-2013 καθώς τον Ιούλιο ήταν φανερό ότι υπήρχε κίνδυνος να υπάρξουν απώλειες πόρων. Η Επιτροπή κατέθεσε στα μέσα Ιουλίου 2015 προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος. Σύμφωνα με αυτές η εθνική συμμετοχή για το ΕΣΠΑ 2007-2013 μηδενίζεται, πράγμα που ιδεατά επιφέρει εξοκονόμηση € 2 δισ. για τον ελληνικό προϋπολογισμό! Επίσης, προβλέπεται άμεση διάθεση στις ελληνικές αρχές του 5% που συνήθως παρακρατείται μέχρι την ολοκλήρωση των προγραμμάτων. Και η πρόβλεψη αυτή ενισχύει τον εμπροσθοβαρή χαρακτήρα του ΕΣΠΑ.

Σημειώνουμε ότι, γενικά, όπως δείχνει η έως τώρα εμπειρία η εκταμίευση των πληρωμών χαρακτηρίζεται από μια **χρονική ασυμμετρία** που μετριάξει ή αναστέλλει τις αναπτυξιακές επιπτώσεις των ΕΣΠΑ (και νωρίτερα των ΚΠΣ). Με τον όρο αυτό εννοούμε ότι στο πρώτο στάδιο 2-4 ετών των προγραμμάτων αυτών οι πόροι τους απορροφούνται με αργό ρυθμό που μόνο προς το τέλος επιταχύνεται. Π.χ. από το 2007 έως το 2011 είχαν απορροφηθεί μόλις 22% των κονδυλίων του ΕΣΠΑ 2007-2015 (βλ. διάγραμμα 1). Υπό τις συνθήκες αυτές υπάρχει

⁸² Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σε πρόσφατη εκδήλωση παραγωγικών φορέων με τη συμμετοχή του αντιπροέδρου της Ε.Ε., αρμόδιου για την υλοποίηση του «πακέτου Γιουνκέρ», Γ. Κατάινεν και του υπουργού Οικονομίας Γιώργου Σταθάκη, παρουσιάστηκε σειρά επενδυτικών προτάσεων για ένταξη στο νέο ΕΣΠΑ, που ξεπερνούν το € 1,5 δισ. και αφορούν σε τέσσερις τομείς της οικονομίας (μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και το ζήτημα για την ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης).

⁸³ Η πρωτοβουλία αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της σχετικής απόφασης της Ομάδας Εργασίας Υψηλού Επιπέδου με επικεφαλής τον Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Βάλντις Ντομπρόβσκις, και με τη σύμφωνη γνώμη του Έλληνα Πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα και του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ.

ο φόβος ότι **η αναπτυξιακή ώθηση που αναμένουμε από το ΕΣΠΑ 2014-2020 να είναι μικρή και να μη μπορεί να αντισταθμίσει την υφεσιακή επίπτωση των φορολογικών μέτρων**. Οι προτάσεις της Επιτροπής που προαναφέραμε αυτό ακριβώς το πρόβλημα επιχειρούν να λύσουν.

Όμως, η σταθεροποίηση της οικονομίας ως το 2016 και η επιστροφή στην ανάπτυξη από το 2017 θα εξαρτηθεί όχι μόνον από την ταχύτητα αξιοποίησης των πόρων των ΕΣΠΑ αλλά και από άλλες δράσεις – π.χ. ενεργό και ταχεία συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο νεοιδρυθέν Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, ποσοτική χαλάρωση της ΕΚΤ και εξομάλυνση των τραπεζικών συνθηκών.

4.3 ΕΣΠΑ και οικονομική προσαρμογή

Ολοκληρώνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίαση της κατάστασης στην οποία βρίσκεται η ολοκλήρωση του προηγούμενου ΕΣΠΑ και η έναρξη του νέου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ομαλή εξέλιξη των προγραμμάτων αυτών τελεί υπό την αίρεση της συμφωνίας με τους θεσμούς. Κι αυτό όχι μόνο για προφανείς οικονομικούς λόγους, αλλά και λόγω του θεσμικού πλαισίου, που διέπει τις δημοσιονομικές επιδόσεις των κρατών-μελών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 23 «*Μέτρα που συνδέονται με την αποτελεσματικότητα των ΕΔΕΤ για χρηστή οικονομική διαχείριση*» του Κανονισμού 1303 (ΕΕ) αριθ. 1303/17.12.2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁸⁴, μεταξύ των αιτιών, που μπορεί να οδηγήσει σε αναστολή των πληρωμών από την Ε.Ε. από 50 έως 100% (παρ. 7 εδ. 2) είναι όταν ένα κράτος-μέλος: i) δεν έχει αναλάβει αποτελεσματική δράση ώστε να διορθώσει το υπερβολικό του έλλειμμα (παρ. 9 εδ. α) και ii) όταν ένα κράτος-μέλος δε συμμορφώνεται με το πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής του (παρ. 9 εδ. ε). Για την εν λόγω αναστολή των πληρωμών αποφασίζει το Συμβούλιο μετά από σχετική πρόταση της Επιτροπής (παρ. 9, εδ. β).

⁸⁴ Κανονισμός «Περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006».